

**Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2018 rok
według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej
GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO LEASING S.A.**

**Zarząd Jednostki Dominującej przedstawia
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO Leasing S.A.
za okres od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku**

Paweł Pach
imię i nazwisko

Prezes Zarządu
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Jarosław Brzuz
imię i nazwisko

Wiceprezes Zarządu
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Mirosław Grzelak
imię i nazwisko

Wiceprezes Zarządu
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Elżbieta Anders
imię i nazwisko

Członek Zarządu
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Radosław Drozd
imię i nazwisko

Członek Zarządu
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Maciej Jakubowski
imię i nazwisko

Członek Zarządu
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Edyta Witczak
imię i nazwisko

Dyrektor Departamentu Rachunkowości
stanowisko/funkcja

*podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym*

Łódź, 3 kwietnia 2019 roku

Spis treści

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITAŁACH WŁASNYCH	7
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	8
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO.....	10
1. INFORMACJE OGÓLNE	10
2. OPIS ISTOTNYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI.....	16
2.1. Podstawa sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego	16
2.2. Oświadczenie zgodności z MSSF.....	16
2.3. Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów	18
2.4. Pozycje wyrażone w walutach obcych.....	28
2.5. Konsolidacja.....	28
2.6. Ustalenie wyniku finansowego.....	30
2.6.1. Przychody i koszty o charakterze odsetkowym	30
2.6.2. Przychody z tytułu faktoringu	30
2.6.3. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat.....	31
2.6.4. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych	32
2.6.5. Przychody z tytułu dywidend.....	32
2.6.6. Wynik z pozycji wymiany	32
2.6.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne.....	32
2.6.8. Inne pozycje wyniku finansowego	32
2.6.8.1. Świadczenia pracownicze	32
2.7. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych	33
2.7.1. Instrumenty finansowe zgodnie z MSSF 9.....	34
2.7.1.1. Zasady klasyfikacji instrumentów finansowych.....	34
2.7.1.2. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych.....	38
2.7.1.3. Zmiana szacunku kontraktowych przepływów pieniężnych – modyfikacje	39
2.7.1.4. Wycena aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości (POCI).....	41
2.7.2. Aktywa finansowe zgodnie z MSR 39.....	41
2.7.2.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	41
2.7.2.2. Pożyczki i należności	41
2.7.3. Utrata wartości aktywów finansowych	42
2.7.4. Pochodne instrumenty finansowe.....	49
2.7.5. Rachunkowość zabezpieczeń	49
2.7.6. Zobowiązania finansowe	52
2.7.7. Zobowiązania pozabilansowe	52
2.7.8. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu	53
2.7.9. Wyłączenie instrumentów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej	54
2.8. Prezentacja i wycena pozostałych pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej	55
2.8.1. Wartości niematerialne	55
2.8.2. Rzeczowe aktywa trwałe	57
2.8.3. Leasing	58
2.8.3.1. Grupa jako leasingodawca	58
2.8.3.2. Grupa jako leasingobiorca	59
2.8.4. Środki pieniężne.....	60
2.8.5. Rezerwy.....	60
2.8.6. Kapitały.....	60
2.8.7. Podatek dochodowy	61
2.8.8. Zapasy	62
2.8.9. Pozostałe aktywa	63
2.8.10. Pozostałe zobowiązania	63
3. ZMIANY ZASAD RACHUNKOWOŚCI I PREZENTACJI SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH	64
3.1. MSSF 9 Instrumenty finansowe.....	64
3.2. Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu wg struktury podmiotowej.....	68

4.	ISTOTNE SZACUNKI	69
4.1.	Utrata wartości aktywów finansowych.....	69
4.1.1.	Utrata wartości należności z tytułu leasingu finansowego, pożyczek oraz faktoringu udzielonych klientom przez Grupę.....	70
4.2.	Kalkulacja rezerw	71
4.3.	Kalkulacja rezerwy na wynagrodzenie zmienne członków Zarządu.....	72
4.4.	Okres użytkowania oraz utrata wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych	72
5.	PRZYCHODY Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ.....	74
6.	KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	75
7.	KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	75
8.	ODPISY NETTO Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH	76
9.	WYNIK Z POZYCJI WYMIANY	79
10.	POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE.....	79
11.	POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE.....	79
12.	PRZYCHODY FINANSOWE.....	80
13.	OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	80
13.1.	Wynagrodzenia	80
13.2.	Pozostałe ogólne koszty administracyjne.....	80
14.	PODATEK DOCHODOWY	81
15.	ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY	84
16.	AKTYWA FINANSOWE I ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW LUB STRAT.....	84
16.1.	Pochodne instrumenty finansowe	84
17.	NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU LEASINGU, POŻYCZEK ORAZ FAKTORINGU.....	87
18.	LEASING	90
18.1.	Należności z tytułu leasingu finansowego.....	90
18.2.	Należności z tytułu leasingu operacyjnego.....	92
19.	WARTOŚCI NIEMATERIALNE	93
20.	RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	96
20.1.	Wartość środków trwałych oddanych w leasing operacyjny.....	98
21.	NALEŻNOŚCI I ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU BIEŻĄCEGO PODATKU DOCHODOWEGO	99
22.	ZAPASY	100
23.	POZOSTAŁE AKTYWA.....	100
24.	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU KREDYTÓW I POŻYCZEK	102
25.	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	102
26.	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	103
26.1.	Grupa jako leasingobiorca.....	104
27.	REZERWY	105
28.	KAPITAŁY	105
29.	AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE	108
30.	SEKURTYZACJA PORTFELA LEASINGOWEGO GRUPY	109
31.	AKTYWA, NA KTÓRYCH USTANOWIONO ZABEZPIECZENIA LUB O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA.....	110
32.	INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	110
33.	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH	111
34.	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	111
35.	KOMPENSOWANIE AKTYWÓW FINANSOWYCH I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	115
36.	TRANSAKCJE Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI.....	116
37.	WYNAGRODZENIE FIRMY AUDYTORSKIEJ	120
38.	ZDARZENIA PO DACIE BILANSOWEJ	120
39.	CHARAKTER I ZAKRES RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INSTRUMENTAMI FINANSOWYMI.....	121
40.	RYZYKO KREDYTOWE	122
41.	RYZYKO UTRATY PŁYNNOŚCI	136
42.	POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE	140
42.1.	Ryzyko rynkowe.....	140
42.2.	Ryzyko walutowe.....	140
42.3.	Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej	142
42.4.	Zarządzanie kapitałem	145
42.5.	Ryzyko operacyjne	145

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	<i>Nota</i>	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2018	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017
Przychody z tytułu leasingu finansowego	5.	554 242	503 262
<i>w tym: przychody od instrumentów finansowych wycenionych według zamortyzowanego kosztu</i>		554 242	503 262
Przychody z tytułu pożyczek	5.	81 788	78 611
<i>w tym: przychody od instrumentów finansowych wycenionych według zamortyzowanego kosztu</i>		81 788	78 611
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	5.	94 048	77 731
Przychody z tytułu faktoringu	5.	42 038	34 783
Przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych	5.	54 507	56 051
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	5.	65 222	56 283
Razem Przychody z działalności podstawowej	5.	891 845	806 721
Koszty z tytułu odsetek	6.	-352 775	-327 577
Koszt amortyzacji przedmiotów w leasingu operacyjnym	20.1.	-68 704	-49 661
Koszty z tytułu prowizji i opłat	7.	-14 909	-13 627
Razem Koszty działalności podstawowej		-436 388	-390 865
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	8.	-70 796	-102 427
Wynik z pozycji wymiany	9.	8 676	5 558
Pozostałe przychody operacyjne	10.	30 084	46 701
Pozostałe koszty operacyjne	11.	-41 021	-22 417
Przychody finansowe	12.	15 089	11 189
Ogólne koszty administracyjne	13.	-234 929	-235 936
Zysk brutto		162 560	118 524
Podatek dochodowy	14.	-48 336	-41 311
Zysk netto		114 224	77 213
Zysk przypadający na akcjonariuszy Jednostki Dominującej		114 224	77 213
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)		17 405 690	17 405 690
Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję zwykłą (w zł)		6,56	4,44

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2018	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017
Zysk netto	114 224	77 213
Pozostałe całkowite dochody		
Pozycje niepodlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat		
Zyski (straty) aktuarialne	-48	133
Podatek dochodowy dotyczący pozycji niepodlegających przeniesieniu	3	-17
Pozycje niepodlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat, razem	-45	116
Pozycje podlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat		
Zyski / (Straty) z tytułu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	-352	-45
Podatek dochodowy dotyczący pozycji podlegających przeniesieniu	64	9
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-205	-245
Pozycje podlegające przeniesieniu do rachunku zysków i strat, razem	-493	-281
Pozostałe całkowite dochody razem	-538	-165
Dochody całkowite netto	113 686	77 048
Dochody całkowite netto razem przypadające na:	113 686	77 048
Akcjonariuszy Jednostki Dominującej	113 686	77 048

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	Na dzień 31 grudnia 2018	Na dzień 31 grudnia 2017
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	15.	229 731	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	16.	1 875	927
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	17.	16 502 256	14 752 945
Wartości niematerialne	19.	133 240	142 541
Rzeczowe aktywa trwałe	20.	569 372	405 436
w tym: Nieruchomości inwestycyjne	20.1.	11 600	18 059
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	21.	1 534	420
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14.	884 241	789 111
Zapasy	22.	57 132	132 648
Pozostałe aktywa	23.	239 738	176 794
Aktywa razem		18 619 119	16 610 506

Zobowiązania i kapitały	Nota	Na dzień 31 grudnia 2018	Na dzień 31 grudnia 2017
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	24.	16 636 642	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	25.	995 119	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	16.	1 460	1 004
Pozostałe zobowiązania	26.	581 823	496 142
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	21.	57 598	71 077
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	14.	784	0
Rezerwy	27.	1 620	1 743
Zobowiązania razem		18 275 046	16 280 995

Kapitały własne przypadające na akcjonariuszy Jednostki Dominującej, w tym:		344 073	329 511
Kapitał podstawowy		174 057	174 057
Kapitał zapasowy		58 411	179 411
Kapitał rezerwowy		71 000	0
Pozostałe kapitały		-73 619	-101 170
Wynik finansowy bieżącego roku		114 224	77 213
Kapitały własne razem	28.	344 073	329 511

Zobowiązania i kapitały razem		18 619 119	16 610 506
--------------------------------------	--	-------------------	-------------------

Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitałach własnych

	Nota	Kapitał podstawowy	Kapitał zapasowy	Kapitał rezerwowy	Pozostałe kapitały	Wynik roku bieżącego	Razem kapitały własne
Stan na 1 stycznia 2018 roku		174 057	179 411	0	-101 170	77 213	329 511
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9		0	0	0	-38 432	0	-38 432
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej za rok 2018		0	0	0	0	114 224	114 224
Pozostałe całkowite dochody		0	0	0	-333	0	-333
Z tytułu przeliczenia jednostek zagranicznych		0	0	0	205	0	205
Wydzielenie z kapitału zapasowego kapitału (funduszu) rezerwowego		0	-121 000	121 000	0	0	0
Przeniesienie zysku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	0	66 111	-66 111	0
Dywidendy i zaliczki na poczet dywidendy wypłacone		0	0	-50 000	0	-11 102	-61 102
Stan na 31 grudnia 2018 roku	28.	174 057	58 411	71 000	-73 619	114 224	344 073

	Nota	Kapitał podstawowy	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik roku bieżącego	Razem kapitały własne
Stan na 1 stycznia 2017 roku		174 057	146 860	-87 052	18 598	252 463
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej za rok 2017			0	0	77 213	77 213
Pozostałe całkowite dochody			0	80	0	80
Zmiany z tytułu przeliczenia jednostek zagranicznych			0	-245	0	-245
Przeniesienie zysku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych			0	18 598	-18 598	0
Przeniesienie zysku netto na kapitał zapasowy			0	32 551	0	0
Stan na 31 grudnia 2017 roku	28.	174 057	179 411	-101 170	77 213	329 511

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna	Nota	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2018	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017
Zysk netto		114 224	77 213
Korekty o pozycje:		315 512	205 210
Amortyzacja	13.	22 067	17 879
Niezrealizowane różnice kursowe dodatnie / ujemne		133 464	-29 317
Strata na zbyciu inwestycji oraz składników rzeczowego majątku trwałego		7 385	70
Przeniesienie odsetek dotyczących działalności finansowej		349 182	324 941
Pozostałe pozycje niepieniężne		-266	489
Inne korekty		-196 320	-108 852
Zmiany stanu aktywów i pasywów operacyjnych:		-1 760 612	-1 176 313
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat		-948	2 799
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu		-1 749 311	-1 110 838
Aktywa/Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		-94 346	-76 952
Zapasy		75 516	-51 454
Pozostałe aktywa		-62 944	-14 821
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat		456	-353
Pozostałe zobowiązania		85 681	43 594
Należności/Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		-14 593	31 600
Rezerwy		-123	112
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		-1 330 876	-893 890

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych (cd.)

Działalność inwestycyjna	Nota	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2018	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017
Wpływy z tytułu sprzedaży składników rzeczowych aktywów trwałych		1 354	1 190
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		-27 415	-13 215
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej		-26 061	-12 025

Działalność finansowa			
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek		5 717 894	35 304 219
Wypływy z tytułu spłaconych kredytów i pożyczek		-3 337 932	-33 984 341
Wpływy z emisji dłużnych papierów wartościowych		1 286 191	1 035 878
Wypływy z tytułu wykupu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych		-1 882 300	-1 188 591
Dywidendy zapłacone		-61 102	0
Odsetki zapłacone od zaciągniętych kredytów i pożyczek		-305 663	-295 441
Wydatki z tytułu spłaty odsetek od papierów dłużnych		-40 104	-38 717
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej		1 376 984	833 007

Zmiana stanu środków pieniężnych netto	32.	20 047	-72 908
w tym z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		79	-150
Środki pieniężne na 1 stycznia		209 684	282 592
Środki pieniężne na 31 grudnia		229 731	209 684
w tym o ograniczonej możliwości dysponowania		195 689	134 269

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych zawiera:

	2018	2017
Odsetki otrzymane	680 076	616 655
Odsetki zapłacone	345 767	334 158
Podatek dochodowy zapłacony	150 312	86 519

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Jednostką sporządzającą skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest **PKO Leasing S.A.** z siedzibą w Łodzi 93-281, Al. Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza 20, wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego jako Spółka Akcyjna pod numerem KRS 0000022886.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing S.A. prowadzi działalność w zakresie leasingu finansowego oraz operacyjnego, faktoringu oraz udzielania pożyczek finansowych, zatrudniając 1.088 osób na koniec 2018 roku (1.102 osoby na koniec 2017 roku).

PKO Leasing Spółka Akcyjna („Jednostka Dominująca”, „PKOL”) została utworzona Aktem Notarialnym z dnia 18 lutego 1999 roku. Spółce nadano numer statystyczny REGON 472191767.

W skład Grupy Kapitałowej wchodzi spółka PKO Leasing S.A. oraz spółki zależne i jednostki pośrednio zależne:

Jednostka	Siedziba	Data objęcia kontroli	Podstawowy przedmiot działalności	Procentowy udział w kapitale	
				31.12.2018	31.12.2017
PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	17.10.2014	Usługi leasingowe	100%	100%
PKO Faktoring S.A.	Warszawa	10.06.2015	Usługi faktoringowe	100%	100%
PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca pod nazwą: Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.)*	Warszawa	01.12.2016	pośrednictwo ubezpieczeniowe	100%	100%
PKO Leasing Finanse sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca pod nazwą: Raiffeisen Leasing Service Sp. z o.o.)*	Warszawa	01.12.2016	przechowywanie i sprzedaż przedmiotów poleasingowych	100%	100%
PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca pod nazwą: Raiffeisen Leasing Real Estate Sp. z o.o.)*	Warszawa	01.12.2016	finansowanie nieruchomości	100%	100%
ROOF Poland Leasing 2014 DAC*	Dublin, Irlandia	01.12.2016	spółka celowa - sekurytyzacja wierzytelności leasingowych	100%	100%

*) Spółka nabyta w dniu 1 grudnia 2016 roku jako podmiot zależny od Raiffeisen-Leasing Polska S.A.

Wybrane dane finansowe jednostek objętych konsolidacją z ich jednostkowych sprawozdań finansowych (poniższe dane nie uwzględniają korekt i wyłączeń konsolidacyjnych).

Nazwa jednostki zależnej	PKO Leasing S.A.	PKO Leasing Sverige AB	PKO Faktoring S.A.
Wybrane dane finansowe	31 grudnia 2018	31 grudnia 2018	31 grudnia 2018
Aktywa	17 299 473	94 922	1 027 350
Zobowiązania	16 948 813	87 571	1 028 854
Kapitały własne	350 660	7 351	-1 504
Przychody	842 534	12 790	42 702
Zysk/ (strata) netto	156 629	699	-11 007
Przepływy pieniężne	1 881	600	-719
Wypłacone dywidendy na rzecz akcjonariuszy/udziałowców	61 102	0	0

Nazwa jednostki zależnej	PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o.	PKO Leasing Finanse sp. z o.o.	PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o.	ROOF Poland Leasing 2014 DAC
Wybrane dane finansowe	31 grudnia 2018	31 grudnia 2018	31 grudnia 2018	31 grudnia 2018
Aktywa	33 798	11 337	37 546	884 394
Zobowiązania	11 532	9 684	35 940	884 381
Kapitały własne	22 266	1 653	1 606	13
Przychody	56 587	209 788	1 780	84 845
Zysk/ (strata) netto	39 066	1 453	367	3
Przepływy pieniężne	-40 553	233	-722	59 275
Wypłacone dywidendy na rzecz akcjonariuszy/udziałowców	76 627	1 973	482	0

Nabycie Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 grudnia 2016 roku

W dniu 2 listopada 2016 roku PKO Leasing S.A. (jako nabywca), Raiffeisen Bank International AG (jako sprzedawca) oraz PKO Bank Polski S.A. (jako gwarant), podpisały umowę dotyczącą sprzedaży przez Raiffeisen Bank International AG (RBI AG) 100% akcji spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. (RLPL) na rzecz PKO Leasing S.A. Zamknięcie transakcji nastąpiło w dniu 1 grudnia 2016 roku po spełnieniu warunków zawieszających, w tym m.in. uzyskaniu wymaganych zgód antymonopolowych w Polsce i na Ukrainie.

W wyniku wyżej wymienionej transakcji PKO Leasing S.A. nabyła 1.500.038 akcji zwykłych spółki RLPL o wartości nominalnej 100 zł każda, stanowiących 100% kapitału zakładowego RLPL i uprawniających do 100% głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki. Cena nabycia wyniosła 850.000 tys. zł.

W związku z nabyciem spółki RLPL w skład Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA weszły jej jednostki zależne:

- PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. (do 28 kwietnia 2017 roku: Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.) – przedmiotem działalności spółki jest finansowanie nieruchomości w formie leasingu; według stanu na 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 50.000 zł i dzieli się na 100 udziałów o wartości nominalnej 500 zł każdy,

- PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. (do 28 kwietnia 2017 roku: Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.) – agencja ubezpieczeniowa, której przedmiotem działalności jest tworzenie produktów i programów ubezpieczeniowych dla klientów instytucji finansowych; według stanu na 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 200.000 zł i dzieli się na 4.000 udziałów o wartości nominalnej 50 zł każdy,
- PKO Leasing Finanse sp. z o.o. (do 28 kwietnia 2017 roku: Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.) – przedmiotem działalności spółki jest przechowywanie, przygotowywanie oraz aktywna sprzedaż przedmiotów powindykacyjnych lub pokontraktowych oraz – do kwietnia 2017 roku – udzielanie pożyczek; według stanu na 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 200.000 zł i dzieli się na 4.000 udziałów o wartości nominalnej 50 zł każdy; jedynym udziałowcem spółki jest PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o.,
- ROOF Poland Leasing 2014 DAC z siedzibą w Irlandii – spółka celowa powołana do obsługi sekurytyzacji wierzytelności leasingowych przeprowadzanej w ramach Grupy Kapitałowej Raiffeisen-Leasing Polska S.A. Spółka ta emituje obligacje w celu pozyskania środków na nabycie wierzytelności od Raiffeisen-Leasing Polska S.A., obecnie od PKO Leasing S.A. Według stanu na 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 1 EUR i jest równy 1 udziałowi objętemu przez BADB Charitable Trust Ltd. Jednostka Dominująca (do dnia 28 kwietnia 2017 roku Raiffeisen-Leasing Polska S.A.) sprawuje nad wyżej wymienioną spółką kontrolę zgodnie z MSSF 10 z uwagi na pozostanie znaczących ryzyk i korzyści po stronie Jednostki Dominującej, mimo iż nie posiada w niej zaangażowania kapitałowego,

W dniu 28 kwietnia 2017 roku nastąpiło połączenie PKO Leasing S.A. i Raiffeisen-Leasing Polska S.A. na podstawie art. 492 § 1 pkt 1 Ksh z uwzględnieniem procedury uproszczonej połączenia uregulowanej w art. 516 § 6 w związku z art. 516 § 5 Ksh przez przeniesienie całego majątku Raiffeisen-Leasing Polska S.A. na PKO Leasing S.A. jako podmiot przejmujący (łączenie przez przejęcie).

Czas trwania Grupy jest nieoznaczony.

Występujące w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym określenia oznaczają odpowiednio:

Jednostka Dominująca, Jednostka lub PKOL – PKO Leasing S.A.,

Jednostki Zależne – PKO Faktoring S.A., PKO Leasing Sverige AB, Raiffeisen-Leasing Polska S.A. (do dnia połączenia prawnego, tj. do 28 kwietnia 2017 roku), PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca jako Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.), PKO Leasing Finanse sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca jako Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.), PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. (do dnia 28 kwietnia 2017 roku działająca jako Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.), ROOF Poland Leasing 2014 DAC,

PKO Bank Polski lub PKO BP – Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną, będącą jednostką nadrzędną oraz jednostką dominującą najwyższego szczebla,

Grupa PKO BP – Grupę Kapitałową Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej, w skład której wchodzi PKO Bank Polski i podmioty przez niego kontrolowane.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zatwierdzenie niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Zarząd Jednostki Dominującej dokonał zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego w dniu 3 kwietnia 2019 roku. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe może być zmienione do czasu zatwierdzenia przez Walne Zgromadzenie.

Informacje o akcjonariuszach Jednostki Dominującej

Podmiotem bezpośrednio dominującym posiadającym 100% akcji Jednostki Dominującej jest Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna, która jest podmiotem dominującym Grupy Kapitałowej PKO BP. Udział Skarbu Państwa w kapitale podstawowym podmiotu dominującego na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosił 29,43%.

Skład Zarządu Jednostki Dominującej w okresie od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku

Na dzień 1 stycznia 2018 roku w skład Zarządu Jednostki Dominującej wchodził:

- Andrzej Krzemiński – Prezes Zarządu,
- Piotr Mierzejewski – Wiceprezes Zarządu,
- Elżbieta Anders – Członek Zarządu,
- Przemysław Stańczyk – Członek Zarządu,
- Radosław Drozd – Członek Zarządu,

Na dzień 31 grudnia 2018 roku w skład Zarządu Jednostki Dominującej wchodził:

- Przemysław Stańczyk – Członek Zarządu, p.o. Prezesa Zarządu,
- Jarosław Brzuzy – Wiceprezes Zarządu,
- Piotr Mierzejewski – Wiceprezes Zarządu,
- Elżbieta Anders – Członek Zarządu,
- Maciej Jakubowski – Członek Zarządu,
- Radosław Drozd – Członek Zarządu.

W dniu 13 listopada 2018 roku pan Andrzej Krzemiński – Prezes Zarządu, złożył do Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej rezygnację z członkostwa w Zarządzie PKO Leasing z końcem dnia 13 listopada 2018 roku.

W dniu 13 listopada 2018 roku Rada Nadzorcza powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu Jednostki Dominującej członkowi Zarządu panu Przemysławowi Stańczykowi na okres trzech miesięcy.

W dniu 23 maja 2018 roku pan Jarosław Brzuzy został powołany przez Radę Nadzorczą na członka Zarządu Jednostki Dominującej pełniącego funkcję Wiceprezesa Zarządu ze skutkiem na dzień 1 czerwca 2018 roku.

W dniu 23 listopada 2018 roku pan Maciej Jakubowski został powołany przez Radę Nadzorczą na Członka Zarządu Jednostki Dominującej ze skutkiem na dzień 3 grudnia 2018 roku.

W dniu 23 listopada 2018 roku pan Mirosław Grzelak został powołany przez Radę Nadzorczą PKO Leasing na członka Zarządu Jednostki Dominującej pełniącego funkcję Wiceprezesa Zarządu ze skutkiem na dzień 1 stycznia 2019 roku.

W dniu 13 lutego 2019 roku pan Przemysław Stańczyk złożył do Rady Nadzorczej PKO Leasing rezygnację z członkostwa w Zarządzie PKO Leasing ze skutkiem na dzień 14 lutego 2019 roku.

W dniu 1 marca 2019 roku pan Paweł Pach został powołany przez Radę Nadzorczą PKO Leasing S.A. na Prezesa Zarządu Spółki z dniem 4 marca 2019 roku.

W dniu 13 marca 2019 roku pan Piotr Mierzejewski złożył rezygnację z członkostwa w Zarządzie PKO Leasing S.A. ze skutkiem na dzień 31 marca 2019 roku.

Skład Zarządu Jednostki Dominującej na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego:

• Paweł Pach	- Prezes Zarządu,
• Jarosław Brzuz	- Wiceprezes Zarządu,
• Mirosław Grzelak	- Wiceprezes Zarządu,
• Elżbieta Anders	- Członek Zarządu,
• Radosław Drozd	- Członek Zarządu,
• Maciej Jakubowski	- Członek Zarządu.

Skład Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej w okresie od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku

W trakcie 2018 roku i na dzień 31 grudnia 2018 roku w skład Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej wchodził:

- Rafał Antczak – przewodniczący Rady Nadzorczej (od 14 lutego 2018 roku),
- Jakub Papierski - Przewodniczący Rady Nadzorczej (do 14 lutego 2018 roku), Wiceprzewodniczący (od 14 lutego 2018 roku),
- Jan Emeryk Rościszewski - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej (do 14 lutego 2018 roku), Członek Rady Nadzorczej (od 14 lutego 2018 roku), rezygnacja z funkcji Członka Rady Nadzorczej ze skutkiem na 31 grudnia 2018 roku,
- Piotr Mazur - Członek Rady Nadzorczej,
- Rafał Kozłowski - Członek Rady Nadzorczej, rezygnacja z funkcji Członka Rady Nadzorczej ze skutkiem na 31 grudnia 2018 roku,
- Maciej Wyszczarski - Członek Rady Nadzorczej,
- Marcin Mosz - Sekretarz Rady Nadzorczej (do 31 października 2018 roku).

W dniu 9 stycznia 2018 roku pan Rafał Antczak został powołany do Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej.

W dniu 14 lutego 2018 roku Rada Nadzorcza Jednostki Dominującej wybrała poniższych członków Rady Nadzorczej do pełnienia następujących funkcji:

- Rafał Antczak - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Jakub Papierski - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Jan Emeryk Rościszewski - Członek Rady Nadzorczej.

Pan Marcin Mosh złożył rezygnację z pełnienia funkcji Członka Rady Nadzorczej ze skutkiem na dzień 31 października 2018 roku.

Pan Jan Emeryk Rościszewski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Członka Rady Nadzorczej ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Pan Rafał Kozłowski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Członka Rady Nadzorczej ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2018 roku.

W dniu 4 stycznia 2019 roku do Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej zostali powołani pan Grzegorz Oszast oraz pan Piotr Galas.

2. Opis istotnych zasad rachunkowości

2.1. Podstawa sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej PKO Leasing S.A. zostało sporządzone za okres od dnia 1 stycznia 2018 roku do dnia 31 grudnia 2018 roku. Dane porównawcze obejmują poprzedni rok obrotowy rozpoczęty w dniu 1 stycznia 2017 roku a zakończony 31 grudnia 2017 roku.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok obrotowy od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku zostało sporządzone w złotych (zł), a wszystkie dane liczbowe, o ile nie wskazano inaczej, zaprezentowano w tysiącach złotych.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w niezmnieszonej istotnie zakresie, w okresie niekrótszym niż rok od dnia sprawozdawczego.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla instrumentów pochodnych,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu, i pozostałych zobowiązań finansowych,
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych,
- aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

W latach 2017-2018 w Grupie nie wystąpiła działalność zaniechana.

Przedstawione poniżej zasady rachunkowości zostały zastosowane do wszystkich zaprezentowanych okresów sprawozdawczych, z wyłączeniem zmian, które wynikają z wdrożenia od 1 stycznia 2018 roku MSSF 9 Instrumenty finansowe oraz MSSF 15 Przychody z umów z klientami opisanych odpowiednio w notach 2.3., 2.6., 2.7.1. i 3.1. oraz zmian prezentacyjnych opisanych w notce 3.2.

2.2. Oświadczenie zgodności z MSSF

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”) Grupy zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

Standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Grupę do sprawozdania finansowego po raz pierwszy w 2018 roku

W niniejszym rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupa uwzględniła zmiany do standardów i nowe interpretacje zatwierdzone przez Unię Europejską i obowiązujące dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie, które zostały przedstawione w notce 2.3. W szczególności Grupa zastosowała po raz pierwszy MSSF 9 Instrumenty finansowe oraz MSSF 15 Przychody z umów z klientami.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do nich, które zostały opublikowane, a także zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, a nie weszły w życie i nie zostały jeszcze zastosowane przez Grupę

Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do nich, które zostały opublikowane, a także zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, a nie weszły w życie i nie zostały jeszcze zastosowane przez Grupę, zostały przedstawione w notcie 2.3. Grupa nie przewiduje, aby wprowadzenie nowych standardów, ich zmian oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 16 Leasing. Grupa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania).

2.3. Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów

Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Grupę po raz pierwszy w 2018 roku

Przy sporządzaniu niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupa uwzględniła opisane poniżej nowe standardy i interpretacje KIMSF, które zostały opublikowane przez RMSR i są obowiązujące dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się po 1 stycznia 2018 roku.

Standard/ interpretacja	Opis potencjalnych zmian i ich wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe
MSSF 9 „Instrumenty finansowe” (2014)	Nowy Standard, opublikowany 12 listopada 2009 roku, zastępuje wytyczne zawarte w MSR 39 Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena, na temat klasyfikacji oraz wyceny aktywów finansowych. Standard eliminuje istniejące dotychczas w MSR 39 kategorie: utrzymywane do terminu wymagalności, dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności. W momencie początkowego ujęcia aktywa finansowe są klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: • aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu lub • aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, lub • aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Składnik aktywów finansowych jest klasyfikowany do kategorii wycenianych po początkowym ujęciu według zamortyzowanego kosztu, jeżeli spełnione są następujące dwa warunki: • aktywa utrzymywane są w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu; oraz • jego warunki umowne powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału. W sytuacji, gdy powyższe warunki nie są spełnione (jak to ma miejsce na przykład w przypadku instrumentów kapitałowych innych jednostek), składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej. Zyski i straty z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowane są w wyniku bieżącego okresu, za wyjątkiem aktywów utrzymywanych w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów zarówno w celu uzyskania przepływów pieniężnych z kontraktów, jak i ich sprzedaż – dla tych aktywów zyski i straty z wyceny ujmowane są w innych całkowitych dochodach.

Standard/ interpretacja	Opis potencjalnych zmian i ich wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe
MSSF 9 „Instrumenty finansowe” (2014)	Ponadto w przypadku, gdy inwestycja w instrument kapitałowy nie jest przeznaczona do obrotu, MSSF 9 daje możliwość dokonania nieodwracalnej decyzji o wycenie takiego instrumentu finansowego, w momencie początkowego ujęcia, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Wyboru takiego można dokonać dla każdego instrumentu osobno. Wartości ujęte w innych całkowitych dochodach w związku z powyższą wyceną nie mogą w późniejszych okresach zostać przekwalifikowane do wyniku bieżącego okresu. Nowy standard zachowuje niemal wszystkie dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych oraz wyłączenia aktywów finansowych i zobowiązań finansowych. MSSF 9 wymaga jednak, aby zmiana wartości godziwej dotycząca zmiany ryzyka kredytowego zobowiązania finansowego wyznaczonego w momencie początkowego ujęcia jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy były prezentowane w innych całkowitych dochodach. Jedynie pozostała część zysku lub straty z wyceny do wartości godziwej jest ujmowana w wyniku bieżącego okresu. W przypadku jednak, gdyby zastosowanie tego wymogu powodowało brak współmierności przychodów i kosztów lub gdyby zobowiązanie finansowe wynikało z zobowiązań do udzielenia pożyczki lub umów gwarancji finansowych, cała zmiana wartości godziwej byłaby ujmowana w zysku lub stracie bieżącego okresu. W zakresie szacunku utraty wartości aktywów finansowych MSSF 9 zastępuje model „straty poniesionej” zawarty w MSR 39 modelem „straty oczekiwanej”, co oznacza, że zdarzenie powodujące powstanie straty nie musi poprzedzać jej rozpoznania i utworzenia odpisu. Nowe zasady mają na celu zapobieganie sytuacjom, w których odpisy na straty kredytowe są tworzone zbyt późno i w niewystarczającej wysokości. W skrócie, model oczekiwanej straty wykorzystuje dwa podejścia do szacowania straty, zgodnie z którymi strata jest ustalana na podstawie: • straty kredytowej oczekiwanej w okresie 12 miesięcy albo • straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności (ang. life-time expected loss). To, które podejście zostanie zastosowane, zależy od tego, czy w przypadku danego składnika aktywów od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego. W przypadku, jeśli ryzyko kredytowe związane z aktywami finansowymi nie wzrosło istotnie w porównaniu do jego poziomu z momentu początkowego ujęcia, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie w okresie 12 miesięcy. W przypadku natomiast, jeśli nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie przez cały okres życia instrumentu, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Standard przyjmuje przy tym założenie, zgodnie z którym - w przypadku braku przeciwnych argumentów - wystarczającym kryterium dla rozpoznania straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności jest wystąpienie zaległości w spłacie wynoszącej 30 dni. Data wejścia w życie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 roku.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

Standard ten zawiera zasady, które zastępują większość dotychczasowych szczegółowych wytycznych w zakresie ujmowania przychodów istniejących w MSSF. W szczególności, w wyniku przyjęcia nowego standardu przestały obowiązywać MSR 18 Przychody, MSR 11 Umowy o usługę budowlaną oraz związane z nimi interpretacje.

Zgodnie z nowym standardem jednostki stosują pięciostopniowy model, aby określić moment ujęcia przychodów oraz ich wysokość. Model ten zakłada, że przychody powinny być ujęte wówczas, gdy (lub w stopniu, w jakim) jednostka przekazuje klientowi kontrolę nad towarami lub usługami, oraz w kwocie, do jakiej jednostka oczekuje być uprawniona. Zależnie od spełnienia określonych kryteriów, przychody są:

- rozkładane w czasie, w sposób obrazujący wykonanie umowy przez jednostkę, lub
- ujmowane jednorazowo w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami jest przeniesiona na klienta.

Standard zawiera nowe wymagania dotyczące ujawnień, zarówno ilościowych, jak i jakościowych, mających na celu umożliwienie użytkownikom sprawozdań finansowych zrozumienie charakteru, kwoty, momentu ujęcia i niepewności odnośnie przychodów i przepływów pieniężnych wynikających z umów z klientami.

Data wejścia w życie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 roku.

MSSF 15 odnosi się do przychodów z tytułu opłat i prowizji, które nie są objęte zakresem Międzynarodowego Standardu Rachunkowości nr 17 Leasing (MSR 17) oraz Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej nr 9 Instrumenty finansowe (MSSF 9). Poza zakresem MSSF 15 pozostają prowizje powiązane z instrumentem finansowym, stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego (umowy leasingu/pożyczki).

MSSF 15 odnosi się do przychodów i opłat oraz innych rodzajów wynagrodzeń generowanych przez Grupę, związanych z obsługą umów leasingu, pożyczek, faktoringu oraz pełnioną funkcją agenta ubezpieczeniowego. Zgodnie z MSSF 15 Grupa ujmuje przychody w taki sposób, aby odzwierciedlić przekazanie przyrzeczonych usług na rzecz klienta w kwocie, która odzwierciedla wynagrodzenie, do którego – zgodnie z oczekiwaniami Grupy – będzie ona uprawniona w zamian za te usługi. Stosując niniejszy standard, Grupa uwzględnia warunki umowy oraz wszystkie istotne fakty i okoliczności.

Na 5-stopniowy model ujmowania przychodów składa się:

- ETAP I: IDENTYFIKACJA UMOWY Z KLIENTEM - w ramach tego etapu następuje identyfikacja umów z klientami poprzez analizę spełnienia wszystkich następujących kryteriów:
 1. strony umowy zawarły umowę (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami handlowymi) i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków,
 2. Grupa jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane,
 3. Grupa jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane,
 4. umowa ma treść ekonomiczną (tzn. można oczekiwać, że w wyniku umowy ulegnie zmianie ryzyko, rozkład w czasie lub kwota przyszłych przepływów pieniężnych), oraz
 5. jest prawdopodobne, że Grupa otrzyma wynagrodzenie, które będzie jej przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi. Oceniając, czy otrzymanie kwoty wynagrodzenia jest prawdopodobne, Grupa uwzględnia zdolność i zamiar zapłaty kwoty wynagrodzenia przez klienta w odpowiednim terminie, z uwzględnieniem wszelkich upustów cenowych.

- ETAP II: IDENTYFIKACJA ODREBNYCH ZOBOWIĄZAŃ DO WYKONANIA ŚWIADCZENIA - zobowiązanie do wykonania świadczenia to przyrzeczenie (domniemane lub sprecyzowane) do przekazania klientowi dóbr lub usług, które identyfikowane są w momencie zawarcia umowy na bazie warunków umownych, jak również wynikają ze zwyczajowych praktyk handlowych. Grupa w momencie zawarcia umowy dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta:
 1. dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić lub
 2. grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

Dobro lub usługa przyrzeczona klientowi są odrębne, jeżeli są spełnione oba poniższe warunki:

1. klient może odnosić korzyści z dobra lub usługi albo bezpośrednio, albo poprzez powiązanie z innymi zasobami, które są dla niego łatwo dostępne (tj. dobro lub usługa mogą być odrębne) oraz
2. zobowiązanie jednostki do przekazania dobra lub usługi na rzecz klienta można zidentyfikować jako odrębne w stosunku do innych zobowiązań określonych w umowie (tj. dobro lub usługa są odrębne w ramach samej umowy).

W przypadku gdy w procesie dostarczania wybranych usług dla klienta zaangażowany jest podmiot trzeci, Grupa dokonuje oceny, czy występuje w roli agenta czy zlecniodawcy, biorąc pod uwagę przede wszystkim możliwość kontrolowania danej usługi przed jej przekazaniem klientowi (zasada kontroli).

- ETAP III: USTALENIE CENY TRANSAKCYJNEJ - Grupa na moment zawarcia umowy ustala cenę transakcyjną odrębnego dobra lub odrębnej usługi będącej przedmiotem każdego zobowiązania do wykonania świadczenia, uwzględniając warunki umowy oraz stosowane zwyczajowe praktyki handlowe. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które zgodnie z oczekiwaniami Grupy będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich. Przy ustalaniu ceny transakcyjnej uwzględniane są następujące komponenty: wynagrodzenie zmienne, wartość pieniądza w czasie, wynagrodzenie niegotówkowe oraz wynagrodzenie płatne klientowi. W zakresie wynagrodzenia zmiennego. Grupa oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniona w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług.
- ETAP IV: PRZYPISANIE CENY TRANSAKCYJNEJ DO POSZCZEGÓLNYCH ZOBOWIĄZAŃ DO WYKONANIA ŚWIADCZENIA - Grupa przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniami Grupy – przysługuje w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi. Grupa przypisuje ceny transakcyjne na podstawie modelu względnej wartości godziwej.
- ETAP V: UJĘCIE PRZYCHODU W MOMENCIE REALIZACJI ZOBOWIĄZANIA WYNIKAJĄCEGO Z UMOWY - Grupa ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełniania) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzonego dobra lub usługi klientowi. Dobro zostaje przekazane, a usługa wykonana w momencie uzyskania przez klienta kontroli.

Do przychodów z tytułu prowizji i opłat zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Grupę za wykonanie czynności niezwiązane bezpośrednio z powstaniem należności z tytułu leasingu czy pożyczki. Dla każdego zobowiązania do wykonania usługi Grupa ustala w momencie zawarcia umowy, czy będzie spełniać zobowiązanie do wykonania świadczenia w miarę upływu czasu, czy też spełni je w określonym momencie.

	Grupa zastosowała MSSF 15 od 1 stycznia 2018 roku. Grupa przeanalizowała główne rodzaje umów, w odniesieniu do których otrzymuje wynagrodzenie, ujmowane jako przychody z tytułu prowizji i opłat oraz częściowo w pozostałych przychodach operacyjnych. Dotyczy to przede wszystkim umów leasingu, dzierżawy, najmu i pożyczek z klientami, w odniesieniu do których Grupa uzyskuje opłaty niebędące częścią efektywnej stopy procentowej. Przeanalizowano także oraz umowy agencyjne z towarzystwami ubezpieczeniowymi. Grupa nie zidentyfikowała umów, w związku z którymi zastosowanie MSSF 15 miałyby istotny wpływ na sprawozdanie finansowe.
Zmiany do MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Zmiany do MSSF 15 wyjaśniają niektóre wymogi Standardu oraz zawierają szereg uproszczeń w zakresie okresu przejściowego dla jednostek, które wdrażają nowy Standard. Zmiany wyjaśniają, w jaki sposób należy: • dokonywać identyfikacji zobowiązań umownych (obietnicy przeniesienia towarów lub usług); • określać, czy spółka działa we własnym imieniu dostarczając towary lub świadcząc usługi, czy działa jako agent (jest odpowiedzialna za zorganizowanie dostarczenia towarów lub świadczenia usług); oraz • określać, czy przychód z udzielenia licencji powinien być ujęty jednorazowo czy rozłożony w czasie. Ponadto Zmiany zawierają dwa dodatkowe uproszczenia, których celem jest ułatwienie spółkom pierwszego zastosowania Standardu oraz redukcja związanego z nim kosztu. Data wejścia w życie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 roku.
Zmiany do MSSF 4 (umowy ubezpieczeniowe)	Zmiany wprowadzają dwa opcjonalne rozwiązania, podejście nakładkowe oraz podejście odraczające, w celu zmniejszenia wpływu różnych dat wejścia w życie MSSF 9 Instrumenty Finansowe oraz mającego się ukazać standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych. Różne daty wejścia w życie tych przepisów mogą spowodować czasową zmienność wykazywanych wyników oraz niedopasowania księgowe. Zmiany wprowadzają: • opcje dla spółek wystawiających umowy ubezpieczeniowe, aby zmienność wyników wynikającą z zastosowania MSSF 9 ujmować w innych całkowitych dochodach do czasu wejścia w życie nowego standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych; oraz • opcję dla spółek, których działalność jest przede wszystkim związana z ubezpieczeniami, czasowego zwolnienia ze stosowania MSSF 9 do roku 2021. Spółki, które odroczą zastosowanie MSSF 9, będą nadal stosowały przepisy MSR 39 Instrumenty Finansowe. Data wejścia w życie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 roku.
Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2014-2016	Doroczne ulepszenia MSSF 2014-2016 zawierają 3 zmiany do standardów. Głównie zmiany: • usuwają krótkoterminowe zwolnienia dla jednostek stosujących MSSF po raz pierwszy (MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej Po Raz Pierwszy) dotyczących, między innymi, przepisów przejściowych MSSF 7 Instrumenty finansowe: Ujawnienia w zakresie ujawnień danych porównawczych oraz przeniesienia aktywów finansowych, oraz MSR 19 Świadczenia pracownicze;

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

	• wyjaśniają, że wymogi MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach (z wyjątkiem ujawnień skróconych informacji finansowych zgodnie z paragrafami B10-B16 tego standardu) mają również zastosowanie w odniesieniu do udziałów w spółce zależnej, stowarzyszonej, wspólnym przedsięwzięciu oraz strukturyzowanej jednostki nieobjętej konsolidacją, które są zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana; oraz • wyjaśniają, że wybór w zakresie odstępstwa od stosowania metody praw własności zgodnie z MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach powinien być dokonany oddzielnie w odniesieniu do każdej jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia oraz wyjaśniają, kiedy tego wyboru należy dokonać.
KIMSF 22 Transakcje w Obcej Walucie oraz Zaliczki	KIMSF 22 zawiera wytyczne w zakresie kursu wymiany walut, którego należy użyć dla wykazania transakcji w obcej walucie (takiej jak transakcja przychodowa), w przypadku gdy płatność jest dokonana lub otrzymana wcześniej w formie zaliczki, oraz wyjaśnia, że datą tych transakcji jest dzień początkowego ujęcia rozliczeń międzyokresowych czynnych lub przychodów przyszłych okresów związanych z zaliczką. W przypadku transakcji, w których następuje szereg płatności, dokonanych lub otrzymanych, dla każdej takiej transakcji jest ustalana osobna data transakcji.
Zmiany do MSR 40 Nieruchomości Inwestycyjne	Zmiany zawierają wyjaśnienia w zakresie przeniesienia do lub z nieruchomości inwestycyjnych: • przeniesienie do lub z nieruchomości inwestycyjnych powinno nastąpić tylko w przypadku zmiany sposobu wykorzystania nieruchomości; oraz • wraz ze zmianą sposobu wykorzystania nieruchomości powinna nastąpić ocena, czy nieruchomość kwalifikuje się jako nieruchomość inwestycyjna.
Zmiany do MSSF 2 Płatności na bazie akcji	Zmiany wprowadzają wymogi w zakresie ujmowania: (a) skutków warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę płatności na bazie akcji rozliczanymi w środkach pieniężnych; (b) płatności na bazie akcji mającej funkcję rozliczenia netto z zobowiązaniami podatkowymi; oraz (c) modyfikacji warunków płatności na bazie akcji, które powodują zmianę klasyfikacji transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych do rozliczanych w instrumentach kapitałowych.

Wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji, poza MSSF 9, miało nieistotny wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę

Standard/ interpretacja	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian i ich ewentualny wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe
MSSF 16 „Leasing”	1 stycznia 2019 roku	Tak	MSSF 16 zastępuje MSR 17 „Leasing” oraz związane z tym standardem interpretacje. W odniesieniu do leasingobiorców nowy Standard eliminuje występujące obecnie rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym. Ujęcie leasingu operacyjnego w sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowoduje rozpoznanie nowego składnika aktywów – prawa do użytkowania przedmiotu leasingu – oraz nowego zobowiązania – zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu. Prawa do użytkowania aktywów w leasingu podlegać będą umorzeniu, natomiast od zobowiązania naliczane będą odsetki. Spowoduje to powstanie większych kosztów w początkowej fazie leasingu, nawet w przypadku, gdy jego strony uzgodniły stałe opłaty roczne. Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostanie niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego. Grupa uważa, że zastosowanie nowego standardu będzie miało wpływ na ujmowanie, prezentację, wycenę oraz ujawnienia aktywów, będących przedmiotem leasingu operacyjnego oraz odpowiadających im zobowiązań z tytułu leasingu w sprawozdaniu finansowym Grupy jako leasingobiorcy. Szacowany przez Grupę wpływ to podwyższenie sumy bilansowej, tj. rozpoznanie prawa do używania składnika aktywów oraz zobowiązań z tytułu leasingu w wysokości ok. 34 mln zł.
Sprzedaż lub Przekazanie Aktywów Pomiędzy Inwestorem a Spółką Stowarzyszoną lub Wspólnym Przedsięwzięciem (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane Sprawozdania Finansowe oraz do MSR 28 Jednostki Stowarzyszone)	Odroczona na czas nieokreślony	Nie	Zmiany usuwają istniejącą niespójność między wymaganiami MSSF 10 oraz MSR 28 w kwestii ujmowania utraty kontroli nad spółką zależną, która wnoszona jest do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Podczas gdy MSR 28 ogranicza zysk lub stratę wynikającą z wniesienia aktywów niepieniężnych do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów w tej jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, MSSF 10 nakazuje rozpoznanie całego zysku lub straty na utracie kontroli nad jednostką zależną. Zmiany wymagają ujęcia całości zysku lub straty w przypadku, gdy przeniesione aktywa spełniają definicję przedsięwzięcia w rozumieniu MSSF 3 Połączenia jednostek gospodarczych (niezależnie, czy przedsięwzięcie ma formę jednostki zależnej, czy też nie). Częściowe rozpoznanie zysku lub straty (do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów) nastąpi w przypadku, gdy transakcja dotyczy aktywów niestanowiących przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdowały się w jednostce zależnej.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

MSSF 17 Umowy Ubezpieczeniowe	1 stycznia 2021 roku	Nie	MSSF 17, który zastępuje przejściowy standard MSSF 4 Umowy Ubezpieczeniowe, zawiera zasady ujmowania, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dla umów ubezpieczeniowych będących w jego zakresie. W przeciwieństwie do wymogów MSSF 4, w dużej mierze pozwalających na kontynuację dotychczas stosowanej polityki rachunkowości opartej o przepisy lokalne, MSSF 17 wprowadza nowy kompleksowy model (ogólny model wyceny). Model ten łączy obecnie stosowane ujęcie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej z ujęciem zysku w okresie, w którym świadczona jest ochrona ubezpieczeniowa, a także posiada następujące cechy: • jest oparty na koncepcji wypełnienia zobowiązań wynikających z umowy oraz wykorzystuje aktualne założenia; • przewiduje jedną zasadę ujmowania przychodów w celu odzwierciedlenia świadczonej usługi; • może być zmodyfikowany dla niektórych umów.
KIMSF 23 Niepewność Związana z Ujęciem Podatku Dochodowego	1 stycznia 2019 roku	Tak	KIMSF 23 wyjaśnia ujęcie podatku dochodowego, w przypadku gdy zastosowane podejście nie zostało jeszcze zaakceptowane przez organy podatkowe, oraz ma na celu zwiększenie przejrzystości. Kluczową z punktu widzenia KIMFS 23 kwestią jest ocena prawdopodobieństwa zaakceptowania wybranego ujęcia podatkowego przez organy podatkowe. W przypadku jeśli jest prawdopodobne, że organy podatkowe zaakceptują ujęcie podatkowe, co do którego występuje niepewność, to należy ująć podatki w sprawozdaniu finansowym spójnie z zeznaniami podatkowymi bez odzwierciedlenia niepewności w ujęciu podatku bieżącego oraz odroczonego. W przeciwnym wypadku podstawę opodatkowania (lub stratę podatkową), wartości podatkowe oraz niewykorzystane straty podatkowe należy ująć w kwocie, która w lepszy sposób odzwierciedli rozstrzygnięcie niepewności, przy wykorzystaniu jednego najbardziej prawdopodobnego wyniku bądź wartości oczekiwanej (sumy ważonych prawdopodobieństwem możliwych rozwiązań). Jednostka musi założyć, że organy podatkowe dokonają weryfikacji niepewnego ujęcia podatkowego oraz mają pełną wiedzę o tym zagadnieniu.
Zmiany do MSSF 9 Instrumenty Finansowe	1 stycznia 2019 roku	Tak	Zmiany zezwalają, aby wyceniać aktywa finansowe z opcją przedpłaty, które zgodnie z warunkami umownymi są instrumentami o przepływach pieniężnych stanowiących jedynie spłatę nierozliczonej kwoty nominalnej i zapłaty odsetek od tej kwoty, za tak zwanym wynagrodzeniem ujemnym, w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, zamiast w wartości godziwej przez wynik, jeśli te aktywa finansowe spełniają pozostałe mające zastosowanie wymogi MSSF 9.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach	1 stycznia 2019 roku	Nie	Zmiany wyjaśniają, że jednostki ujmują inwestycje w jednostkach zależnych oraz wspólnych przedsięwzięciach, dla których nie jest stosowana metoda praw własności, zgodnie z wymogami MSSF 9 Instrumenty Finansowe.
Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2015-2017	1 stycznia 2019 roku	Nie	Doroczne ulepszenia MSSF 2015-2017 zawierają cztery zmiany do standardów. Główne zmiany: - wyjaśniają, że jednostka dokonuje ponownej wyceny udziałów kapitałowych we wspólnej działalności, kiedy obejmuje kontrolę nad tym przedsięwzięciem zgodnie z MSSF 3 Połączenia Przedsięwzięć; - wyjaśniają, że jednostka nie dokonuje ponownej wyceny udziałów kapitałowych we wspólnej działalności, kiedy uzyskuje współkontrolę nad wspólnym przedsięwzięciem zgodnie z MSSF 11 Wspólne Ustalenia Umowne; - wyjaśniają, że jednostka powinna zawsze ujmować konsekwencje podatkowe przepływów związanych z dywidendą w zysku lub stracie, innych całkowitych dochodach lub kapitale w zależności od tego, gdzie transakcja lub zdarzenie, która była podstawą ujęcia dywidendy została ujęta; oraz - wyjaśniają, że jednostka powinna wyłączyć z pożyczonych środków bez ściśle określonego celu środki pożyczone specjalnie w celu sfinansowania pozyskania dostosowywanego składnika aktywów do czasu, gdy zasadniczo wszystkie działania niezbędne do przygotowania dostosowywanego składnika aktywów do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży będą zakończone; środki pożyczane specjalnie w celu sfinansowania pozyskania dostosowywanego składnika aktywów nie stanowią środków pożyczanych w celu sfinansowania pozyskania dostosowywanego składnika aktywów po tym, jak dostosowywany składnik aktywów jest już gotowy do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży.
Zmiany do MSSF 3 Połączenia jednostek gospodarczych	1 stycznia 2020	Nie	Zmiana dotyczy nowej definicji terminu „przedsięwzięcie” i ma na celu ułatwienie jednostkom identyfikację, czy nabyto „przedsięwzięcie” czy grupę aktywów.
Zmiany do MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych i MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	1 stycznia 2020	Nie	Zmiana dotyczy nowej definicji terminu „istotny”. Według nowej definicji informacje są istotne, jeżeli można oczekiwać, że ich pominięcie, zniekształcenie lub zaciemnienie może mieć wpływ na decyzje podejmowane przez głównych użytkowników sprawozdań finansowych na podstawie tych sprawozdań finansowych, które dostarczają informacji finansowych o konkretnej jednostce sprawozdawczej.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze	1 stycznia 2019	Nie	Zmiany m.in. nakładają na jednostkę obowiązek zastosowania zaktualizowanych założeń użytych do wyceny, aby ustalić aktualne koszty bieżącego zatrudnienia i odsetek netto od zobowiązania netto z tytułu określonych świadczeń dla pozostałej części okresu sprawozdawczego po zmianie planu.
---	-----------------	-----	---

Zarząd Jednostki Dominującej nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 16. Grupa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez Unię Europejską.

2.4. Pozycje wyrażone w walutach obcych

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy Kapitałowej wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność (tzw. waluta funkcjonalna). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych (zł), które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Jednostki Dominującej.

Walutą funkcjonalną spółki zależnej PKO Leasing Sverige AB jest euro, walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej oraz pozostałych jednostek zależnych jest złoty.

Do przeliczenia poszczególnych pozycji sprawozdania jednostki zależnej z walutą funkcjonalną euro zastosowano następujące kursy:

EUR	2018	2017
Średni kurs ustalony przez Narodowy Bank Polski na dzień bilansowy	4,3000	4,1709
Kurs średni będący średnią arytmetyczną średnich kursów na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego w roku obrachunkowym	4,2669	4,2447

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Pozycje pieniężne skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego na dzień bilansowy (tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego).

Wszystkie pozostałe powstałe różnice kursowe ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z pozycji wymiany, z wyjątkiem różnic kursowych wynikających z transakcji przeprowadzonych w celu zabezpieczenia przed określonym ryzykiem walutowym zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń.

Kursy przyjęte do wyceny pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wynoszą odpowiednio:

Waluta	2018	2017
EUR	4,3000	4,1709
CHF	3,8166	3,5672
USD	3,7597	3,4813
SEK	0,4201	0,4243
GBP	4,7895	4,7001
100 JPY	3,4124	3,0913

2.5. Konsolidacja

Jednostki zależne to jednostki, w odniesieniu do których Grupa, bezpośrednio lub pośrednio, ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Przy dokonywaniu oceny, czy Grupa kontroluje daną jednostkę, uwzględnia się istnienie i wpływ potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Jednostki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Konsolidowanie

jednostek zależnych ustaje z dniem utraty kontroli. Polityka rachunkowości jednostek zależnych jest dostosowywana do polityki rachunkowości Grupy.

Skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym objęte zostały wszystkie podmioty, w które dokonano inwestycji, włączając w to podmioty specjalnego przeznaczenia. Grupa konsoliduje metodą pełną podmioty lub ich wyodrębnione części, w które dokonała inwestycji, jeżeli:

- jest narażona na lub ma prawo do zmiennych zwrotów z tytułu zaangażowania w ten podmiot,
- ma zdolność wpływania na te zwroty poprzez władzę nad podmiotem inwestycji oraz
- istnieje związek pomiędzy wyżej wymienioną władzą a zwrotami.

Jednostki zależne w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Jednostkę Dominującą do dnia ustania kontroli podlegają pełnej konsolidacji, co polega na sumowaniu poszczególnych odpowiadających pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, rachunku zysków i strat Jednostki Dominującej oraz jednostek zależnych w pełnej wysokości oraz dokonaniu odpowiednich korekt i wyłączeń konsolidacyjnych.

Wyłączeniu podlegają transakcje wewnątrzgrupowe i salda wewnątrzgrupowe (wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze jednostek objętych konsolidacją) oraz niezrealizowane zyski i straty lub przychody i koszty powstałe w wyniku transakcji wewnątrzgrupowych, przy czym niezrealizowane straty nie są eliminowane, jeżeli nie można ich odzyskać (transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przekazanego składnika aktywów). Wyłączeniu podlegają również dywidendy naliczone lub wypłacone przez jednostki zależne Jednostce Dominującej i innym jednostkom objętym konsolidacją oraz bilansowa wartość udziałów posiadanych przez Jednostkę Dominującą w jednostkach zależnych oraz kapitały własne tych jednostek na moment ich nabycia.

W celu wyeliminowania rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości przez Jednostkę Dominującą oraz jednostki zależne podczas konsolidacji wprowadza się korekty konsolidacyjne.

Na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania jednostki zależnej, której walutą funkcjonalną nie jest złoty, są przeliczane na walutę prezentacji Grupy po kursie obowiązującym na dzień bilansowy, a pozycje z rachunku zysków i strat - po kursie średnim arytmetycznym kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu. Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane bezpośrednio w kapitale własnym jako odrębny składnik pozycji Pozostałe kapitały.

Nabycia jednostek zależnych (objęcia kontroli) rozlicza się na dzień nabycia. W dniu nabycia ujmuje się możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w jednostce przejmowanej, wyceniane według ich wartości godziwych na dzień nabycia. Sumę:

- przekazanej zapłaty (wycenianej według wartości godziwej na dzień nabycia),
- kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w podmiocie przejmowanym (wycenionych w wartości godziwej lub w wartości proporcjonalnego udziału niekontrolujących udziałów w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto przejmowanego podmiotu) oraz

- udziału w kapitale podmiotu przejmowanego, należącego poprzednio do jednostki dominującej (wycenionego według wartości godziwej na dzień nabycia) - w przypadku połączenia realizowanego etapami

porównuje się do wartości netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań. W przypadku, gdy różnica pomiędzy tymi pozycjami stanowi nadwyżkę, rozpoznaje się ją jako wartość firmy, w przeciwnym wypadku różnicę tę ujmuje się bezpośrednio w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

2.6. Ustalenie wyniku finansowego

2.6.1. Przychody i koszty o charakterze odsetkowym

Przychody są ujmowane w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że Grupa uzyska korzyści ekonomiczne związane z daną transakcją oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób. Przychody są rozpoznawane po pomniejszeniu o podatek od towarów i usług i podatek akcyzowy oraz rabaty. Przy ujmowaniu przychodów obowiązują również kryteria przedstawione poniżej.

W rachunku zysków i strat ujmowane są na zasadzie memoriałowej wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, a także ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej: rozliczenie dyskonta bądź premii oraz prowizje otrzymane lub należne.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji związanych z nimi przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, którą dyskontowane są przyszłe płatności lub wpływy pieniężne do bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Przy obliczaniu efektywnej stopy procentowej przepływy pieniężne szacowane są przy uwzględnieniu warunków umownych danego instrumentu finansowego, niebiorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu należności leasingowych, pożyczek czy wierzytelności faktoringowych. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie płatności odsetkowe, prowizje i opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy oraz koszty transakcji, premie lub dyskonta, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według efektywnej stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

2.6.2. Przychody z tytułu faktoringu

Przychody z tytułu faktoringu obejmują odsetki od pożyczki faktoringowej, prowizje i opłaty oraz inne przychody faktoringowe. Przychody z tytułu odsetek ujmowane są w rachunku zysków i strat przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej.

2.6.3. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody ubezpieczeniowe

Grupa osiąga przychody z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych na rzecz klientów. W celu odzwierciedlenia treści ekonomicznej oraz właściwego ujęcia przychodów dotyczących oferowanych produktów ubezpieczeniowych Grupa przyjęła odrębne zasady ujmowania opłat w zależności od występowania powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym na rzecz tego samego klienta bądź braku takiego powiązania. Identyfikując wspomniane powiązanie Grupa bierze pod uwagę między innymi czynniki takie jak: dobrowolność ubezpieczenia, dochodowość produktu powiązanego oraz poziom składek w odniesieniu do podobnych instrumentów na rynku.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym prowizje i opłaty pobierane przez Grupę stanowią integralną część efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego, tj. należności z tytułu leasingu/pożyczki i w konsekwencji są ujmowane w przychodach z działalności operacyjnej (odsetkowych), tj. w przychodach z tytułu leasingu finansowego i z tytułu pożyczek w okresie życia umowy leasingu/pożyczki.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentem finansowym prowizje stanowią wynagrodzenie Grupy za wykonanie ważnej czynności (doprowadzenie do zawarcia umowy ubezpieczeniowej) i są ujmowane jednorazowo jako przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych.

Dla polis jednorocznych prowizje ujmowane są jednorazowo w rachunku zysków i strat.

Grupa ponadto pomniejsza przychody ujmowane jednorazowo o szacunek rezerwy dotyczącej części wynagrodzenia, która będzie zwracana w związku z przedterminowym zakończeniem umowy leasingu i sprzedażą bądź likwidacją środka trwałego będącego przedmiotem umowy ubezpieczeniowej. Szacunek rezerwy oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach co do trendu zwrotów w przyszłości.

Przychody z tytułu prowizji i opłat niepodlegających rozliczeniu metodą efektywnej stopy procentowej ujmuje się w taki sposób, aby odzwierciedlić przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta w kwocie, która odzwierciedla wynagrodzenie, do którego – zgodnie z oczekiwaniem Grupy – będzie uprawniona w zamian za te dobra lub usługi, zgodnie z pięciostopniowym modelem ujmowania przychodów, o którym mowa w nocie 2.3.

Inne prowizje i opłaty

Opłaty i prowizje ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej (zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.6.1 skonsolidowanego sprawozdania finansowego) obejmują opłaty i prowizje otrzymane lub zapłacone bezpośrednio związane z powstaniem aktywów lub zobowiązań finansowych i są prezentowane w przychodach z działalności operacyjnej (odsetkowych), tj. w przychodach z tytułu leasingu finansowego i z tytułu pożyczek. Dotyczy to w szczególności prowizji za zawarcie umowy leasingu/pożyczki.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

2.6.4. Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość aktywów finansowych

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących wartość instrumentów finansowych powstaje w wyniku zaewidencjonowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe, związane przede wszystkim z należnościami z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu, wycenianymi według zamortyzowanego kosztu (por. nota 2.7.3. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

2.6.5. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat w dniu ustalenia praw udziałowców do ich otrzymania.

2.6.6. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z wyceny aktywów i zobowiązań walutowych oraz z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS).

2.6.7. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody dotyczące sprzedaży usług niezwiązanych z podstawową działalnością Grupy, takie jak przychody z tytułu sprzedaży, likwidacji lub utraty wartości składników majątku trwałego (w tym pokontraktowych przedmiotów leasingu operacyjnego) oraz z tytułu odwrócenia utraty wartości tych składników, rozwiązania odpisów z tytułu pozostałych rezerw. Istotną pozycją są przychody z tytułu windykacji wierzytelności Grupy lub przychody z tytułu rozliczeń wygasłych umów leasingu. W pozycji tej prezentowany jest także dodatni wynik dotyczący rozliczeń z tytułu składek ubezpieczeniowych, podatków lokalnych oraz innych kosztów związanych z przedmiotami leasingu, zwracanych przez leasingobiorców.

W pozostałych kosztach operacyjnych ujmowane są w szczególności straty na sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego, koszty utraty wartości składników majątku trwałego, ujemny wynik dotyczący rozliczeń z tytułu składek ubezpieczeniowych, odpisy z tytułu pozostałych rezerw oraz inne koszty, niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością Grupy.

2.6.8. Inne pozycje wyniku finansowego

2.6.8.1. Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze zawierają: wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne i ujmowane są jako koszty w momencie ich poniesienia. Grupa rozpoznaje zobowiązanie z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych. Zobowiązanie to prezentowane jest w pozycji Pozostałe zobowiązania jako rezerwy na świadczenia pracownicze.

Długoterminowe świadczenia pracownicze dotyczą świadczeń w formie odpraw emerytalnych i rentowych.

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, Jednostka Dominująca wdrożyła poprzez uchwałę Rady Nadzorczej „Regulaminy zmiennych składników wynagrodzeń dla członków Zarządu”.

Przywołane Zasady i wydany na ich podstawie Regulamin opisują tryb przyznawania ww. osobom zmiennych składników wynagrodzeń powiązanych z wynikami i efektami pracy. Zgodnie z wymogami przywołanej uchwały KNF i w proporcjach w niej określonych zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonej (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonej (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Wysokość wynagrodzenia zmiennego zależy od wartości wypłaconego w danym okresie wynagrodzenia stałego, z wyłączeniem wynagrodzenia chorobowego, świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, wynagrodzenia za okresy nieświadczenia pracy oraz poziomu realizacji celów podlegających ocenie w danym okresie.

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest traktowany jako płatność w formie akcji rozliczana w środkach pieniężnych i wyceniany według zasad opisanych w Regulaminie.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Grupy, straty Grupy lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby obszarów, które ujawniły się po okresie oceny.

W 2018 roku były przyznane opcje fantomowe z tytułu tego programu.

2.7. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych

Ujmowanie transakcji w księgach dla każdej grupy instrumentów finansowych jest dokonywane w dniu rozliczenia transakcji.

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty, a rozliczenie z kontrahentem ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

2.7.1. Instrumenty finansowe zgodnie z MSSF 9

2.7.1.1. Zasady klasyfikacji instrumentów finansowych

W związku z zastosowaniem MSSF 9, począwszy od 1 stycznia 2018 roku Grupa klasyfikuje aktywa finansowe do jednej z następujących kategorii:

- wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane do kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozostałe zobowiązania finansowe.

Standard MSSF 9 wyłącza ze swojego zakresu umowy leasingu, które klasyfikowane są zgodnie ze standardem MSR 17 Leasing. MSSF 9 w odniesieniu do Grupy dotyczy przede wszystkim portfela umów pożyczek oraz faktoringu.

Klasyfikacja w dniu nabycia lub powstania aktywów innych niż umowy leasingu zależy od modelu biznesowego przyjętego przez Grupę do zarządzania daną grupą aktywów oraz od charakterystyki umownych przepływów pieniężnych wynikających z pojedynczego aktywa lub grupy aktywów. Grupa wyodrębnia następujące modele biznesowe:

- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” - model, w którym powstałe lub nabyte aktywa finansowe są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych – model typowy dla działalności kredytowej;
- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” - model, w którym aktywa finansowe po powstaniu lub nabyciu są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, ale mogą być również sprzedawane – często i w transakcjach o wysokim wolumenie – model typowy dla działalności zarządzania płynnością;
- model rezydualny - inny niż model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” oraz „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

Klasyfikacji instrumentów finansowych Grupa dokonała na moment zastosowania MSSF 9 po raz pierwszy, czyli na 1 stycznia 2018 roku oraz w momencie ujęcia instrumentu lub jego modyfikacji. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych może wynikać ze zmiany modelu biznesowego lub też niezdania testu SPPI – testu właściwości przepływów pieniężnych (patrz część dotycząca oceny charakterystyk wynikających z umowy przepływów pieniężnych). Zmiana modelu warunkowana jest zmianami zachodzącymi wewnątrz lub na zewnątrz Grupy lub rozpoczęciem albo zakończeniem danego rodzaju działalności, dlatego też zmiany te występują niezwykle rzadko. Niezdanie testu SPPI wynika ze zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych, powodujących, że zwrot z instrumentu nie odpowiada wyłącznie wartości kapitału i odsetek.

Model biznesowy

Wybór modelu biznesowego jest dokonywany przy początkowym ujęciu aktywów finansowych. Przeprowadzany jest na poziomie poszczególnych grup aktywów, w kontekście obszaru działalności, w związku z którą aktywa finansowe powstały lub zostały nabyte, i następuje między innymi w oparciu o:

- sposób oceny i raportowania wyników portfela aktywów finansowych,
- sposób zarządzania ryzykiem związanym z tymi aktywami oraz zasad wynagradzania osób zarządzających tymi portfelami.

W modelu biznesowym „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych”, sprzedaż aktywów jest incydentalna i możliwa do realizacji w przypadku wzrostu poziomu ryzyka kredytowego, zmiany prawa lub regulacji – realizowana w celu utrzymania zakładanego poziomu kapitału regulacyjnego, na zasadach opisanych w strategii zarządzania takimi portfelami lub przy założeniu, iż następuje ona blisko daty zapadalności aktywa, w przypadku spadku ratingu kredytowego poniżej poziomu zakładanego dla danego portfela, istotnej wewnętrznej restrukturyzacji lub przejęcia innego biznesu, realizacji planu kryzysowego lub naprawy oraz innego niedającego się przewidzieć czynnika, na który Grupa nie ma wpływu.

Ocena charakterystyk wynikających z umowy przepływów pieniężnych

Ocena charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych polega na ustaleniu, poprzez przeprowadzenie jakościowego testu umownych przepływów pieniężnych (test SPPI, z ang. Solely Payments of Principal and Interest test), czy wynikające z umowy przepływy pieniężne z tego składnika aktywów są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzieleniem leasingu lub pożyczki, a także marżę zysku.

Charakterystyka wynikająca z umownych przepływów pieniężnych pozostaje bez wpływu na klasyfikację składnika aktywów finansowych, jeśli:

- mogłaby mieć tylko niewielki wpływ na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu tego składnika (cecha de minimis),
- nie jest prawdziwa, tj. jeżeli wpływa na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu instrumentu tylko w przypadku wystąpienia zdarzenia niezwykle rzadkiego, wyjątkowo nietypowego i bardzo mało prawdopodobnego (cecha non genuine).

W celu dokonania wyżej wymienionego ustalenia należy uwzględnić potencjalny wpływ charakterystyki wynikającej z umowy przepływów pieniężnych w każdym okresie sprawozdawczym i łącznie w całym okresie życia instrumentu finansowego.

Test SPPI jest przeprowadzany dla każdego aktywa finansowego w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” lub „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” na dzień początkowego ujęcia (w tym dla modyfikacji istotnej po ponownym ujęciu aktywa finansowego) oraz na dzień zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Jeżeli na podstawie oceny jakościowej w ramach testu SPPI nie można ustalić, czy przepływy pieniężne wynikające z umowy stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek, przeprowadzany jest test porównawczy (ocena ilościowa), tzw. test benchmarkowy, w celu ustalenia, jak różniłyby się (niezdyskontowane) przepływy pieniężne wynikające z umowy od (niezdyskontowanych) przepływów pieniężnych, które powstałyby, gdyby wartość pieniądza w czasie nie została zmieniona (poziom referencyjny przepływów pieniężnych).

Kategoria wyceny aktywów finansowych według zamortyzowanego kosztu (ang. amortized cost)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) wycenia się według zamortyzowanego kosztu, jeśli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”,
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

Wartość początkową składnika aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu korygują wszelkie prowizje i opłaty mające wpływ na jego efektywny zwrot i stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej tego aktywa (prowizje i opłaty zaistniałe w związku z realizacją czynności wykonywanych przez Grupę, a prowadzących do powstania aktywów). Prowizje i opłaty mające wpływ na efektywny zwrot z aktywów, zaistniałe po dacie powstania aktywów finansowych powodują zmiany harmonogramów przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez te aktywa.

Wartość bieżącą tej kategorii aktywów ustala się przy użyciu efektywnej stopy procentowej, służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie, korygując ją o przepływy finansowe oraz odpisy na oczekiwane straty kredytowe.

Nie podlegają wycenie według zamortyzowanego kosztu aktywa, dla których nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych niezbędnych dla obliczenia efektywnej stopy procentowej. Aktywa te wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również odsetki od należności, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Prowizje i opłaty związane z powstaniem lub decydujące o cechach finansowych tych aktywów podlegają obowiązkowi rozliczenia w czasie w okresie życia aktywa metodą liniową i są zaliczane do przychodów odsetkowych albo prowizyjnych.

Kategoria wyceny aktywów finansowych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite (ang. fair value through other comprehensive income)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) jest wyceniany do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wycenia się do wartości godziwej z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Skutki zmiany wartości godziwej tych aktywów finansowych do momentu zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych lub jego przeklasyfikowania odnosi się do innych dochodów całkowitych, z wyjątkiem przychodów odsetkowych, zysku lub straty z tytułu odpisu na oczekiwane straty kredytowe oraz zysków lub strat z tytułu różnic kursowych, które ujmuje się w wyniku finansowym. Jeśli zaprzestano ujmowania składnika aktywów finansowych, skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji inne dochody całkowite do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania.

Kategoria wyceny aktywów finansowych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (ang. fair value through profit and loss)

Jeśli aktywa finansowe nie spełniają wymienionych powyżej kryteriów kwalifikacji do wyceny według zamortyzowanego kosztu albo do wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, są one klasyfikowane jako aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Dodatkowo, w momencie początkowego ujęcia, można nieodwołalnie wyznaczyć składnik aktywów finansowych jako wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (opcja wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat), jeśli w ten sposób eliminuje się lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia, jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad (niedopasowanie księgowe). Opcja ta dostępna jest dla instrumentów dłużnych zarówno w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, jak i „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym prezentacja aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat jest następująca:

- przeznaczone do obrotu - składniki aktywów finansowych, które:
 - nabyto głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie,
 - w momencie początkowego ujęcia stanowią część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub

- są instrumentem pochodnym (z wyjątkiem instrumentów pochodnych będących umowami gwarancji finansowej lub wyznaczonymi i skutecznymi instrumentami zabezpieczającymi),
- aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - aktywa finansowe, dla których test charakterystyki przepływów pieniężnych nie został zdany (niezależnie od modelu biznesowego) lub aktywa finansowe zaklasyfikowane do modelu rezydualnego,
- aktywa finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu (opcja wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

Zysk lub stratę na składniku aktywów finansowych wycenianym w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ujmuje się w wyniku finansowym.

2.7.1.2. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych

Reklasyfikacja aktywów finansowych następuje jedynie w przypadku zmiany modelu biznesowego odnoszącego się do aktywa lub grupy aktywów wynikającego z rozpoczęcia lub zakończenia istotnej części działalności. Zmiany takie mają charakter incydentalny. Zmiana klasyfikacji jest ujmowana prospektywnie, tj. bez zmiany ujętych dotychczas skutków wyceny do wartości godziwej we wcześniejszych okresach odpisów czy naliczonych odsetek.

Za zmianę modelu biznesowego nie uważa się:

- zmiany zamiarów związanych z konkretnymi aktywami finansowymi (nawet w przypadku znacznych zmian warunków rynkowych),
- tymczasowego zaniku określonego rynku aktywów finansowych,
- przeniesienia aktywów finansowych między obszarami działalności stosującymi różne modele biznesowe.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania żadnych zobowiązań finansowych.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wartość godziwą tego składnika aktywów ustala się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym zamortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmuje się w rachunku zysków i strat.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do zamortyzowanego kosztu, wartość godziwa tego składnika aktywów staje się na dzień przeklasyfikowania jego nową wartością bilansową brutto. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny w wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wartość godziwą tego składnika aktywów wycenia się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym zamortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujemne się w innych dochodach całkowitych. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii zamortyzowanego kosztu, składnik ten zostaje przeklasyfikowany w jego wartości godziwej na dzień przeklasyfikowania. Skumulowane zyski lub straty ujęte wcześniej w innych całkowitych dochodach zostają usunięte z pozycji kapitału własnego i skorygowane w oparciu o wartość godziwą składnika aktywów finansowych na dzień przeklasyfikowania. W związku z tym składnik aktywów finansowych wycenia się na dzień przeklasyfikowania tak, jak gdyby zawsze był wyceniany według zamortyzowanego kosztu. Korekta ta dotyczy innych dochodów całkowitych i nie ma wpływu na wynik finansowy, stąd nie jest korektą wynikającą z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji kapitału własnego do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1 na dzień przeklasyfikowania.

2.7.1.3. Zmiana szacunku kontraktowych przepływów pieniężnych – modyfikacje

Modyfikacja rozumiana jako zmiana przepływów kontraktowych składnika aktywów finansowych na podstawie aneksu do umowy może być istotna lub nieistotna. Nie stanowi modyfikacji zmiana przepływów kontraktowych wynikająca z realizacji warunków umownych.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne związane ze składnikiem aktywów finansowych podlegają renegocjacji lub jakiegokolwiek innej modyfikacji na podstawie aneksu do umowy, a renegocjacja lub modyfikacja nie prowadzą do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów finansowych („Modyfikacja nieistotna”) dokonuje się ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujemne zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w wyniku finansowym. Korekta wartości bilansowej aktywa finansowego z tytułu modyfikacji podlega rozliczeniu w czasie w wynik odsetkowy metodą efektywnej stopy procentowej. Wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegocjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej

efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub udzielonych składników aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe) bądź, w stosownych przypadkach (np. dla zysku lub straty z tytułu zabezpieczenia pozycji zabezpieczanej), według zaktualizowanej efektywnej stopy procentowej. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

W pewnych okolicznościach renegotjacja lub modyfikacja wynikających z umowy przepływów pieniężnych związanych ze składnikiem aktywów finansowych może prowadzić do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych. Jeżeli modyfikacja składnika aktywów finansowych powoduje zaprzestanie ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych, a następnie ujęcie zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych, zmodyfikowany składnik aktywów uznaje się za „nowy” składnik aktywów finansowych („Modyfikacja istotna”). Następuje ujęcie nowego aktywa w wartości godziwej oraz kalkulacja nowej efektywnej stopy procentowej zastosowanej do nowego aktywa. W przypadku, gdy charakterystyka zmodyfikowanego nowego aktywa finansowego (po zawarciu aneksu) odpowiada warunkom rynkowym, wartość bilansowa tego aktywa finansowego stanowi wartość godziwą.

Ocena, czy dana modyfikacja aktywów finansowych jest modyfikacją istotną czy nieistotną, zależy od spełnienia kryteriów ilościowych oraz jakościowych. Obie grupy kryteriów analizowane są łącznie.

Przyjęte KRYTERIA JAKOŚCIOWE są następujące:

- Przewalutowanie,
- Zmiana dłużnika, za wyjątkiem zmiany wynikającej ze śmierci dłużnika,
- Wprowadzenie do umowy cechy umownej powodującej naruszenie testu charakterystyk przepływów pieniężnych (testu SPPI) lub usunięcie tej cechy.

Przyjęte KRYTERIUM ILOŚCIOWE stanowi test 10% polegający na analizie zmiany warunków umownych składnika aktywów finansowych skutkującej powstaniem różnicy między wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmienionego aktywa finansowego zdyskontowanych pierwotną efektywną stopą procentową a wartością analogicznych przyszłych przepływów wynikających z pierwotnego składnika aktywa finansowego zdyskontowanych tą samą stopą procentową.

Wystąpienie przynajmniej jednego z kryteriów jakościowych oraz wystąpienie kryterium ilościowego (różnicy) powyżej 10% (spełnione łącznie kryterium ilościowe i jakościowe) skutkuje uznaniem modyfikacji za istotną, natomiast wystąpienie kryterium ilościowego co najwyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za nieistotną.

W 2018 roku umowy leasingu pozostające w zakresie MSR 17 były wyłączone z analizy pod kątem istotnych modyfikacji skutkujących zaprzestaniem ujmowania danego składnika aktywów finansowych. Analizie podlegał portfel umów pożyczek oraz faktoringu. Nie stwierdzono łącznego spełnienia kryteriów jakościowego i ilościowego.

2.7.1.4. Wycena aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości (POCI)

MSSF 9 wyodrębnia nową kategorię aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (dalej „POCI” - ang. purchased or originated credit-impaired asset).

Aktywa POCI dotyczą aktywów finansowych o charakterze dłużnym, wycenianych według zamortyzowanego kosztu, tj. należności z tytułu leasingu finansowego. Ujęcie początkowe tych aktywów następuje w wartości netto (tj. bez odpisów aktualizujących) odpowiadającej wartości godziwej.

Zmiana szacunków w zakresie przyszłych odzysków w kolejnych okresach sprawozdawczych odnoszona jest jako strata lub zysk z tytułu utraty wartości. Odzyski ponad ustaloną wartość netto prezentowane są w rachunku zysków i strat w pozycji Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych.

Nie kwalifikuje się do aktywów POCI przypadków modyfikacji istotnej realizowanej w ramach umowy ugody lub umowy restrukturyzacyjnej mającej na celu odzyskanie należności i likwidację ekspozycji wobec dłużnika.

2.7.2. Aktywa finansowe zgodnie z MSR 39

Grupa klasyfikowała swoje aktywa finansowe do dnia 31 grudnia 2017 roku do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i inne należności.

2.7.2.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz instrumenty finansowe wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu obejmują aktywa finansowe nabyte w celu odsprzedaży w bliskim terminie, aktywa finansowe będące częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków oraz aktywa będące instrumentami pochodnymi niestanowiącymi kontraktów gwarancji finansowych ani instrumentów zabezpieczających.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia wycenia się w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Grupa wycenia te aktywa finansowe w wartości godziwej. Skutki wyceny walutowych instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji wynik z pozycji wymiany, pozostałych instrumentów pochodnych – do pozycji przychody finansowe.

2.7.2.2. Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, które nie są notowane na aktywnym rynku, inne niż:

- i. aktywa finansowe, które Grupa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie (finansowanie udzielone przez Grupę klientowi w celu wygenerowania krótkoterminowych zysków; klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu) i te, które Grupa zaklasyfikowała jako instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu;

- ii. aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży; lub
- iii. aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty początkowej inwestycji z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu (klasyfikowane są jako dostępne do sprzedaży).

Do kategorii tej należą należności z tytułu leasingu, pożyczki udzielone klientom oraz zaliczki wypłacone klientom na poczet skupionych wierzytelności w ramach faktoringu z regresem oraz skupione wierzytelności w ramach faktoringu bez regresu.

Należności z tytułu pożyczek faktoringowych w ramach faktoringu z regresem stanowią wypłacone przez Grupę faktorantom tzw. zaliczki, czyli uzgodnioną część nabytych wierzytelności. Należności z tytułu wypłaconych zaliczek powiększają kwoty naliczonych prowizji stanowiących wynagrodzenie Grupy i ewentualnie dodatkowe opłaty oraz należne odsetki. Wynagrodzenie należne Grupie w formie odsetek naliczane jest od dnia wypłaty środków do terminu płatności nabywanej faktury.

Należności z tytułu skupionych wierzytelności w ramach faktoringu bez regresu stanowią kwoty należne od dłużników (odbiorców) faktorantów z tytułu nabytych przez Grupę wierzytelności w postaci faktur. Są to kwoty brutto należne z tych faktur.

Pożyczki i należności ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozliczenia transakcji kupna danego składnika aktywów. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. Pożyczki są rozpoznawane w momencie wypłaty środków pożyczkobiorcy. Należności z leasingu są rozpoznawane w momencie, w którym leasingobiorcy przysługuje prawo do korzystania z przedmiotu leasingu.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat (do przychodów z tytułu leasingu finansowego, przychodów z tytułu pożyczek lub przychodów z tytułu faktoringu).

2.7.3. Utrata wartości aktywów finansowych

W sprawozdaniu finansowym Grupa dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą. Szacunki i założenia, które Grupa przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach. Założenia co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Grupa uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na koniec okresu sprawozdawczego. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Grupę szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Zmiany szacunków są rozpoznawane w tym okresie, którego dotyczą.

Utrata wartości aktywów finansowych od 1 stycznia 2018 roku zgodnie z MSSF 9

W obszarze utraty wartości Grupa stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych. Model utraty wartości ma zastosowanie do aktywów finansowych, które nie są wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat obejmujących:

- należności leasingowe,
- należności z tytułu pożyczek,
- wierzytelności faktoringowe,
- zobowiązania pozabilansowe finansowe oraz gwarancyjne.

Utrata wartości jest mierzona jako 12-miesięczne albo dożywotnie oczekiwane straty kredytowe z aktywa. Horyzont pomiaru oczekiwanej straty zależy od tego, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego. Ze względu na to kryterium aktywa finansowe alokowane są do 4 faz (ang. stage):

Faza 1 (aktywa, których ryzyko kredytowe nie wzrosło istotnie od dnia początkowego ujęcia)	12 miesięczne oczekiwane straty kredytowe
Faza 2 (istotny wzrost ryzyka kredytowego)	dożywotnie oczekiwane straty kredytowe *dla ekspozycji z utratą wartości straty kredytowe do przewidywanej daty zakończenia okresu windykacji
Faza 3 (kredyty zagrożone utratą wartości) *	
Faza 4 (kredyty z utratą wartości) na moment początkowego ujęcia (tzw. POCI)	

W celu oceny znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dla ekspozycji detalicznych Grupa stosuje model oparty na kalkulacji marginalnego PD, czyli prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w określonym miesiącu liczonym od momentu uruchomienia ekspozycji. Dzięki temu możliwe jest odwzorowanie charakterystycznego dla ekspozycji detalicznych zróżnicowania jakości kredytowej w czasie życia ekspozycji.

Grupa identyfikuje przesłankę istotnego wzrostu ryzyka dla danej ekspozycji w oparciu o porównanie krzywych prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie trwania ekspozycji na datę początkowego ujęcia oraz na datę raportową.

Dla każdej daty raportowej porównywane są tylko te części oryginalnej i obecnej krzywej prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, które odpowiadają okresowi począwszy od daty raportowej do zapadalności ekspozycji. Porównanie opiera się na wartościach średniego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie życia kredytu w analizowanym okresie korygowanego o bieżące oraz prognozowane wskaźniki makroekonomiczne.

W celu oceny znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dla klientów korporacyjnych Grupa stosuje model oparty na łańcuchach Markowa. Kalkulacja krzywej maksymalnego akceptowalnego pogorszenia się jakości kredytu w czasie, które nie jest identyfikowane jako istotny wzrost ryzyka kredytowego, odbywa się na podstawie prawdopodobieństw niewykonania zobowiązania oszacowanych na podstawie migracji klientów pomiędzy poszczególnymi klasami ratingowymi oraz scoringowymi.

W celu identyfikacji pozostałych przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego Grupa wykorzystuje pełną dostępną informację jakościową i ilościową, w tym:

- działania restrukturyzacyjne wprowadzające dla dłużnika udogodnienia wymuszone jego trudną sytuacją finansową (ang. forbearance),
- opóźnienie w spłacie materialnie istotnej kwoty kapitału lub odsetek dłuższe niż 30 dni,
- zidentyfikowane sygnały wczesnego ostrzegania w ramach procesu monitoringu świadczące o istotnym wzroście ryzyka kredytowego,
- istotne podwyższenie wskaźnika LTV (czyli wzrost LTV w stosunku do LTV na moment udzielenia o 100 punktów procentowych),
- ocenę analityka w ramach procesu analizy zindywidualizowanej,
- kwarantanna w Fazie 2 ekspozycji, dla których w ciągu minionych 3 miesięcy ustała przesłanka utraty wartości.

Przesłanką utraty wartości (fazy 3 z utratą wartości) ekspozycji kredytowej jest, w szczególności:

- opóźnienie w spłacie materialnie istotnej kwoty dłuższe niż 90 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej wskazującej na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności wymuszone względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z trudności finansowych klienta (do czasu uznania wierzytelności za uzdrowioną),
- wnioskowanie o ogłoszenie upadłości dłużnika, postawienie go w stan likwidacji lub wszczęcie wobec niego postępowania egzekucyjnego.

Strata oczekiwana wyznaczana jest jako iloczyn parametrów ryzyka kredytowego: prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), poziomu straty w momencie niewykonania zobowiązania (LGD) oraz wartości ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD), przy czym każdy z powyższych parametrów ma postać wektora o wymiarze liczby miesięcy pokrywających horyzont szacowania straty kredytowej. W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Fazy 1 Grupa stosuje maksymalnie 12-miesięczny horyzont szacowania straty oczekiwanej. W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Fazy 2 i Fazy 4 (bez utraty wartości) oczekiwaną stratę szacuje się w horyzoncie do daty zapadalności ekspozycji. Faza 4 bez utraty wartości są to aktywa finansowe z utratą wartości na moment nabycia (POCI) W odniesieniu do ekspozycji z utratą wartości (Faza 3 i część ekspozycji w Fazie 4) stratę wylicza się w horyzoncie do przewidywanej daty zakończenia okresu windykacji. Strata oczekiwana zarówno w całym okresie trwania ekspozycji, jak i w okresie

12 miesięcy jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach zdyskontowanych efektywną stopą procentową. W celu wyznaczenia wartości aktywa na moment niewykonania zobowiązania w danym okresie Grupa stosuje uproszczony model korygując parametr określający wielkość ekspozycji na moment niewykonania zobowiązania o przyszłe spłaty wynikające z harmonogramu.

W obliczeniach oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia się szacunki dotyczące przyszłych warunków makroekonomicznych. W zakresie analizy portfelowej wpływ scenariuszy makroekonomicznych jest uwzględniany w wysokości parametru PD. Metodyka kalkulacji parametrów ryzyka obejmuje badanie zależności wysokości tych parametrów od warunków makroekonomicznych w oparciu o dane historyczne.

Na potrzeby kalkulacji straty oczekiwanej wykorzystuje się trzy scenariusze makroekonomiczne opracowane na podstawie prognoz PKO BP – bazowy oraz dwa scenariusze alternatywne. Zakres prognozowanych wskaźników obejmuje dla segmentu korporacyjnego jedynie wskaźnik PKB. Jednak model uwzględnia efekt otoczenia makroekonomicznego poprzez wpływ zmian w PKB sprzed 1 roku oraz sprzed prawie 2 lat, przy czym – zgodnie z oczekiwaniami – wpływ wcześniejszych zmian jest słabszy. Dla segmentu detalicznego model bazuje na wskaźniku PKB i Wobor 3M. Ostateczna strata oczekiwana jest średnią ważoną prawdopodobieństwem scenariuszy ze strat oczekiwanych odpowiadających poszczególnym scenariuszom.

W przypadku identyfikacji przesłanki utraty wartości ekspozycji znaczących indywidualnie, oczekiwaną stratę kredytową z ekspozycji ustala się metodą zindywidualizowaną, jako różnicę pomiędzy jej wartością bilansową brutto a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, ustalonych z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy i zarządzania ekspozycją kredytową. Zindywidualizowaną metodę pomiaru oczekiwanej straty stosuje się także w odniesieniu do ekspozycji indywidualnie znaczących niespełniających przesłanek utraty wartości, w przypadku których zastosowanie w tych obliczeniach parametrów portfelowych byłoby ze względu na specyfikę sprawy nieuzasadnione.

Zarówno proces oceny istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, jak i proces kalkulacji straty oczekiwanej realizowany jest w trybie miesięcznym na poziomie indywidualnej ekspozycji. Wykorzystuje się w nim dedykowane środowisko obliczeniowe umożliwiające dystrybucję wyników do jednostek wewnętrznych Grupy.

Grupa dokonuje spisania wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, jeżeli nie ma uzasadnionych perspektyw na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części (spisanie). Grupa spisuje należności po dokonaniu każdorazowo analizy. Kryteria brane pod uwagę to status ekspozycji świadczący o niskim prawdopodobieństwie odzyskania należności, informacja o umorzeniu postępowania komorniczego będącego konsekwencją bezskuteczności egzekucji, bezskuteczność dotychczas prowadzonych działań windykacyjnych, stwierdzenie fraudu lub wyłudzenia.

Spisanie całkowite stanowi zdarzenie prowadzące do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów.

Utrata wartości aktywów finansowych do 31 grudnia 2017 roku zgodnie z MSR 39

O utracie wartości składnika lub grupy aktywów finansowych i stratach poniesionych z tego tytułu mowa jest wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów (tzw. zdarzenie powodujące stratę) oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) mają wpływ na dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych przyszłe przepływy pieniężne, który można wiarygodnie oszacować.

Może nie być możliwe zidentyfikowanie pojedynczego zdarzenia powodującego utratę wartości – możliwe jest, że utratę wartości będzie determinować łączny efekt kilku zdarzeń. Potencjalne straty oczekiwane w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na to, jak bardzo prawdopodobne, nie są rozpoznawane.

Obiektywnymi przesłankami utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych są uzyskane przez Grupę informacje o następujących zdarzeniach mogących powodować stratę:

- znaczące trudności finansowe dłużnika (w szczególności: niewypłacalność leasingo-/pożyczkobiorcy związana z pogorszeniem się jego sytuacji finansowo-ekonomicznej),
- niedotrzymanie postanowień umownych przez dłużnika, np. niespłacenie rat leasingowych, odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą (w szczególności: opóźnienie w spłacie należności przekraczające 90 dni i ustaloną kwotę; stwierdzone przypadki defraudacji),
- zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacja dłużnika (w szczególności: uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwa klienta lub zmiany warunków umowy, takie jak wypowiedzenie umowy, restrukturyzacja zadłużenia),
- dające się zaobserwować dane wskazujące na wymierne zmniejszenie szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących grupy aktywów finansowych od czasu pierwotnego ich ujęcia, nawet jeżeli zmniejszenia tego nie można jeszcze przypisać do poszczególnych składników grupy aktywów finansowych (w szczególności: niekorzystne zmiany sytuacji płatniczej dłużników, niekorzystne zmiany w otoczeniu ekonomicznym leasingo-/pożyczkobiorcy, powiązane z ryzykiem regionu, kraju, branży, grup klientów lub produktów).

Najczęstszą przesłanką (ok. 80%) rozpoznania utraty wartości aktywów finansowych są te związane z występowaniem zaległości w spłacie należności Grupy. Pozostałe 20% wynika z innych przesłanek.

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pożyczek i należności lub aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności wycenianych w zamortyzowanym koszcie, kwota odpisu aktualizującego jest równa różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem nieponiesionych przyszłych strat kredytowych), zdyskontowanych przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu).

Jeżeli kredyt lub inwestycja utrzymywana do terminu zapadalności ma zmienną stopę procentową, wówczas stopą dyskontową stosowaną do ustalenia utraty wartości jest bieżąca efektywna stopa procentowa.

Kalkulacja bieżącej wartości szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z zajęcia zabezpieczenia pomniejszone o koszty jego nabycia i sprzedaży.

Po przeprowadzeniu kalkulacji i ustaleniu wysokości odpisu wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona poprzez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża rachunek zysków i strat.

Grupa ocenia w pierwszej kolejności, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych indywidualnie znaczących składników aktywów finansowych, a następnie – na podstawie analizy indywidualnej lub grupowej – czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości dla aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące.

W portfelu ocenianym indywidualnie każde pojedyncze aktywo finansowe jest poddawane analizie pod kątem rozpoznania przesłanek utraty wartości. W przypadku rozpoznania utraty wartości tworzony jest odpis aktualizujący wartość należności.

Jeżeli Grupa stwierdzi, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych (niezależnie od tego, czy jest on znaczący czy też nie), to włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod kątem utraty wartości, dla których utrata wartości została rozpoznana, nie są włączane w grupową ocenę pod względem utraty wartości.

W portfelu grupowym identyfikowane są grupy o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Podział aktywów finansowych na grupy aktywów finansowych (podportfele), o podobnych cechach ryzyka kredytowego jest przeprowadzany według stosowanego przez Grupę systemu uwzględniającego rodzaj produktu (i typ aktywa), typ klienta (i formę prawną), przeterminowanie należności i wielkości zaangażowania. Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup aktywów.

Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych danych dotyczących strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Szacunki dotyczące zmian przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupami aktywów odpowiadają kierunkom zmian obserwowanych danych zachodzących z okresu na okres (np. zmiany stopy bezrobocia, cen nieruchomości, stanu spłat lub innych czynników wskazujących na zmiany prawdopodobieństwa wystąpienia strat w danej grupie i ich wielkości). Metodologia oraz założenia stosowane przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych są regularnie rewidowane przez Grupę w celu zmniejszenia różnic między szacowaną a rzeczywistą wysokością strat.

W wyniku oceny grupowej tworzona jest rezerwa na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty (IBNI). Dla celów zbiorczej oceny utraty wartości, na które tworzona jest rezerwa na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty, należności z tytułu leasingu oraz pożyczek są łączone w grupy o podobnych cechach ryzyka kredytowego (według stosowanego przez Grupę systemu uwzględniającego rodzaj produktu, typ klienta, przeterminowanie należności i inne istotne czynniki). Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup należności z tytułu leasingu oraz aktywów, ponieważ wskazują na możliwości spłaty przez dłużników całości ich zobowiązań zgodnie z warunkami umów dotyczących ocenianych aktywów. Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy należności z tytułu leasingu oraz aktywów finansowych ocenianych zbiorczo pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych danych dotyczących strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka. Historyczne dane dotyczące strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia skutków aktualnych okoliczności, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą historyczne doświadczenia, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie.

Weryfikacja parametrów obliczeń ustalonych na bazie danych historycznych, zgodnie z metodologią estymacji parametrów ryzyka w Grupie, dotyczy następujących parametrów:

- PD – prawdopodobieństwa wystąpienia straty na umowie leasingu / pożyczki liczone dla okresu dziewięciomiesięcznego (LIP - okres identyfikacji straty przyjęty przez Grupę dla klienta wynosi odpowiednio osiem/dziewięć miesięcy), z wyjątkiem podportfeli poniżej 1 mln dla spółek kapitałowych,
- LGD – oczekiwanej wysokości straty na umowie leasingu / pożyczki w przypadku wystąpienia straty (w tym parametry RR coll, RR Ncoll).

Odpisy z tytułu utraty wartości ewidencjonowane są na odrębnych kontach księgowych. Dla celów bilansowych i ustalenia bieżącej wartości księgowej danego składnika aktywów finansowych są one prezentowane łącznie ze składnikami aktywów finansowych, w przypadku których nastąpiła utrata wartości.

Jeżeli w następnym okresie wysokość odpisu z tytułu utraty wartości zmniejszy się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości (np. z poprawą oceny zdolności kredytowej dłużnika), to uprzednio ujęty odpis jest odwracany, a skutki odwrócenia rozpoznawane są w rachunku zysków i strat. Wartość bilansowa składnika aktywów ustalona w wyniku odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości nie może być wyższa niż wartość, która zostałaby określona według zamortyzowanego kosztu w przypadku, gdyby odpis z tytułu utraty wartości nie został rozpoznany.

W przypadku renegocjacji umów leasingu oraz pożyczek, niewynikającej z obiektywnych przesłanek, nie jest rozpoznawana utrata wartości (np. negocjacje cenowe niezwiązane z pogorszeniem sytuacji finansowej leasingo-/pożyczkobiorcy).

Obiektywnymi przesłankami utraty wartości są sytuacje, gdy restrukturyzacje umów są wynikiem złej sytuacji finansowej dłużnika i skutkują wystąpieniem straty ekonomicznej.

2.7.4. Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne klasyfikowane są jako instrumenty wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, prezentowane są w odrębnej pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, po stronie aktywów bądź pasywów. Instrumenty pochodne wyceniane są w wartości godziwej, bez uwzględniania kosztów transakcji, które będą poniesione przy ich sprzedaży. Instrument pochodny jest aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem – gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Najlepszą podstawą do wyznaczenia wartości godziwej instrumentu finansowego przy początkowym ujęciu jest cena transakcyjna (tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty). W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, do którego dane pozyskano z aktywnego rynku. Wykorzystywane techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, krzywych dochodowości oraz modelach dla opcji.

Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są w pozycjach pozabilansowych w dniu zawarcia transakcji i przez cały okres ich trwania.

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu operacyjnego zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianami stóp procentowych i kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward, swap, kontrakty na zamianę stóp procentowych (swapy procentowe) oraz transakcje CIRS.

2.7.5. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń w celu zapewnienia adekwatnego odzwierciedlenia w księgach ekonomicznych procesów związanych z zarządzaniem ryzykiem w Grupie.

Dodatkowo, dzięki zastosowaniu rachunkowości zabezpieczeń Grupa dąży do ograniczenia wahań w rachunku zysków i strat poprzez kompensowanie wyników uzyskiwanych na skutek zmian przepływów środków pieniężnych wynikających z instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Strategia zabezpieczająca i opis relacji zabezpieczającej	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych kredytów w PLN oraz EUR (opartych na zmiennym oprocentowaniu), wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, z wykorzystaniem transakcji zamiany – IRS.
Zabezpieczane ryzyko	Ryzyko stopy procentowej.
Instrument zabezpieczający	Transakcje zamiany – IRS, w których Spółka płaci kupon oparty o stałą stopę, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę: WIBOR 1M lub EURIBOR 1M.
Pozycja zabezpieczana	Kredyt w PLN oraz EUR indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 1M lub EURIBOR 1M; kredyty te odpowiadają wartości umów leasingu i pożyczek opartych na stałej stopie. Wartość nominalu IRS na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 272.798 tys. zł, co stanowi 95% wartości umów leasingu i pożyczek opartych na stałej stopie procentowej.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Na podstawie przepisów przejściowych MSSF 9, Grupa zdecydowała o dalszym stosowaniu MSR 39 w zakresie przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń i kontynuacji relacji zabezpieczających.

Grupa stosuje zasady rachunkowości zabezpieczeń dla wybranych transakcji, wyłącznie, gdy spełnione są następujące warunki:

- bez zbędnej zwłoki po ustanowieniu zabezpieczenia sporządzana jest sformalizowana dokumentacja powiązania zabezpieczającego, w której określony jest przyjęty przez jednostkę cel zarządzania ryzykiem oraz strategia ustanowienia zabezpieczenia,
- dokumentacja określa instrument zabezpieczający, pozycję zabezpieczaną, okres zabezpieczenia, rodzaj zabezpieczanego ryzyka, typ powiązania zabezpieczającego, sposób oceny efektywności,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian przepływów środków pieniężnych, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem,
- poziom efektywności relacji zabezpieczających jest wysoki, tzn. przez cały okres zabezpieczenia kwota zmian przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej zostaje skompensowana zmianami przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego, a w testach retrospektywnych efektywność relacji zabezpieczających mieści się w przedziale od 80% do 125%,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie określić, co oznacza, że Grupa ma możliwość dokonania wiarygodnego pomiaru zmian przepływów środków pieniężnych zabezpieczanej pozycji, jak i instrumentu zabezpieczającego,
- efektywność relacji zabezpieczającej jest oceniana w trakcie trwania zabezpieczenia.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, które spełnia w ciągu okresu obrotowego warunki rachunkowości zabezpieczeń jest ujmowane w księgach w następujący sposób:

- zysk lub stratę uzyskaną w wyniku wyceny marży w dniu zawarcia transakcji zabezpieczającej (wycena różna od 0) ujmuje się jednorazowo w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat zgodnie z ogólnymi zasadami rachunkowości Grupy,
- część zysku lub straty uzyskanej w wyniku aktualizacji wartości godziwej (wyceny) instrumentu zabezpieczającego do wartości godziwej, którą uznano za efektywne zabezpieczenie, ujmuje się bezpośrednio w pozycji Pozostałe kapitały,
- część zysku lub straty z aktualizacji wartości godziwej (wyceny) pochodnego instrumentu zabezpieczającego, którą uznano za nieefektywne zabezpieczenie ujmuje się w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat zgodnie z ogólnymi zasadami rachunkowości Grupy,
- jeżeli zabezpieczane przyszłe zobowiązanie lub zabezpieczana prognozowana transakcja prowadzi do powstania składnika aktywów lub zobowiązania, wówczas na dzień wprowadzenia do ksiąg rachunkowych składnika aktywów lub zobowiązania związane z nim zyski i straty z przeszacowania

instrumentu zabezpieczającego, które uprzednio zostały ujęte bezpośrednio w pozostałych elementach kapitałów własnych, odpisuje się z kapitału własnego i odpowiednio dolicza się do początkowej ceny nabycia lub inaczej określonej początkowej wartości składnika aktywów lub zobowiązania,

- zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym, które zostały uwzględnione w początkowej wycenie ceny nabycia lub innej wartości bilansowej składnika aktywów lub zobowiązania są następnie uwzględniane w rachunku zysków i strat, gdy dany składnik aktywów lub zobowiązanie jest rozliczany w rachunku zysków i strat,
- zmiany wartości godziwej zabezpieczającego instrumentu pochodnego, które zostały wykazane w pozycji Pozostałe kapitały, są uznawane w rachunku zysków i strat i klasyfikowane jako przychody lub koszty w okresach, w których pozycja zabezpieczana jest rozliczana w rachunku zysków i strat.

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty, a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

Grupa zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy:

- instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany (zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego nie uważa się za wygaśnięcie lub rozwiązanie, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę). W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w pozostałych elementach kapitałów własnych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń. W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w pozostałych elementach kapitałów własnych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji, wobec tego wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- Grupa unieważnia powiązanie zabezpieczające. W takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w pozostałych elementach kapitałów własnych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji.

2.7.6. Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane do kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz pozostałe zobowiązania finansowe (brak zmian wynikających z wdrożenia MSSF 9 w porównaniu do MSR 39).

Grupa decyduje o klasyfikacji zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zaliczane są pochodne instrumenty finansowe.

Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych są bezpośrednio odnoszone do rachunku zysków i strat.

Do kategorii pozostałych zobowiązań finansowych klasyfikowane są zobowiązania inne niż wycenianie według wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat, obejmujące głównie zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych. W momencie początkowego ujęcia taki składnik zobowiązań finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do emisji składnika zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe zgodnie z MSSF 9 są wyceniane według dotychczasowych zasad określonych w MSR 39, za wyjątkiem obowiązku odniesienia części wyceny do wartości godziwej wynikającej ze zmian w poziomie własnego ryzyka kredytowego do pozostałych dochodów całkowitych – dla zobowiązań finansowych, w przypadku których zastosowano opcję wyceny do wartości godziwej.

2.7.7. Zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Grupa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Grupy, lub
- obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku, lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Główne zobowiązania pozabilansowe Grupy to zobowiązania do przekazania aktywów w leasing finansowy, udzielenia pożyczki lub finansowania w formie faktoringu.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy. Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyliczana jest w oparciu o ustanowiony limit i możliwą do odzyskania kwotę należności rozumianą jako bieżącą wartość szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dyskontowanych za pomocą rynkowych stóp procentowych. Przyszłe przepływy dotyczące zobowiązań pozabilansowych oblicza się na podstawie dostępnego limitu oraz terminu odpowiadającego końcowej dacie tego zobowiązania i prawdopodobieństwa wypływu środków z Grupy.

2.7.8. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Grupa decyduje o klasyfikacji aktywa finansowego i zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się co do zasady w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Grupa wycenia do wartości godziwej aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe publikowane przez rzetelne i wiarygodne źródła, np. serwis Reuters, Bloomberg, GPW itp.

W przypadku, gdy nie jest dostępna wiarygodna cena rynkowa instrumentu finansowego, wycena przeprowadzana jest w oparciu o cenę teoretyczną zbudowaną na podstawie modelu krzywej dochodowości. Model krzywej dochodowości oparty jest na notowaniach rynkowych z rynku pieniężnego oraz kontraktów swap dla poszczególnych walut. Model wyceny zawiera elementy korekty o ryzyko kredytowe.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia według zamortyzowanego kosztu aktywa finansowe spełniające kryteria wyceny według zamortyzowanego kosztu (por. 2.7.1.1. nota niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Metoda zamortyzowanego kosztu jest metodą ustalenia wartości instrumentu finansowego poprzez ujęcie wartości, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszenie jej o spłaty kwoty kapitału, powiększenie lub pomniejszenie o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic między wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszenie jej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Grupa klasyfikuje poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej do następujących kategorii, stosując przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej:

- Poziom 1: Ceny kwotowane na aktywnych rynkach

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest bezpośrednio o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.

- Poziom 2: Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadkach, których wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni, (jako ceny) lub pośrednio (bazujące na cenach).

- Poziom 3: Pozostałe techniki wyceny

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana za pomocą modeli wyceny, w przypadku, których dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

2.7.9. Wyłączenie instrumentów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Grupa przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub gdy Grupa zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Grupa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i jednocześnie odrębnie rozpoznaje jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Grupę lub powstałe podczas tego transferu,
- jeżeli Grupa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Grupa nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Grupa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy do wysokości wynikającej z kontynuowanego zaangażowania, a w przypadku braku kontroli składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i jednocześnie odrębnie rozpoznawane są jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Grupę lub powstałe podczas tego transferu.

Grupa wyłącza ze swojego skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Grupa dokonuje spisania wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, jeżeli nie ma uzasadnionych perspektyw na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części (spisanie). Spisanie całkowite stanowi zdarzenie prowadzące do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów.

2.8. Prezentacja i wycena pozostałych pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

2.8.1. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne są niemającymi formy fizycznej, ale możliwymi do zidentyfikowania niepieniężnymi składnikami majątkowymi kontrolowanymi przez Grupę, powodującymi w przyszłości wpływ do Grupy korzyści ekonomicznych powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Wartości niematerialne Grupy początkowo wykazuje się według kosztu historycznego (w cenie nabycia).

Cena nabycia programu komputerowego obejmuje:

- cenę zakupu, należną dostawcy, pomniejszoną o udzielone rabaty i upusty, a powiększoną o cło i podatek akcyzowy od importu oraz podatek od towarów i usług niepodlegający odliczeniu,
- wszystkie inne dające się bezpośrednio przyporządkować nakłady lub koszty związane z dostosowaniem nabytego oprogramowania do używania, zgodnie z przeznaczeniem planowanym przez Grupę, naliczone od dnia nabycia do dnia przekazania oprogramowania do używania.

Do bezpośrednich nakładów lub kosztów zalicza się w szczególności:

- koszty konsultacji zewnętrznych,
- koszty uruchomienia i testów sprawdzających działanie programów komputerowych,
- koszty świadczeń pracowniczych pracowników Grupy, w odniesieniu do nabytego oprogramowania wskazanego w ramach danego projektu informatycznego, poniesione wyłącznie w związku z jego dostosowaniem do wymogów Grupy. Do kosztów tych zalicza się krótkoterminowe świadczenia pracownicze (koszty osobowe) pracowników obejmujące: wynagrodzenia zasadnicze, godziny nadliczbowe, premie, które można odnieść do danego oprogramowania, wszystkie pochodne związane z wyżej wymienionymi świadczeniami pracowniczymi.

Do kosztów bezpośrednich nie zalicza się kosztów świadczeń pracowniczych z tytułu płatnych nieobecności, które ujmuje się w kosztach działania Grupy oraz kosztów otrzymanego finansowania zewnętrznego (odsetki lub dyskonto), jeżeli płatność związana z danym oprogramowaniem odroczone jest na okres dłuższy niż normalny kredyt kupiecki.

Późniejsza wycena obejmuje pomniejszenie tej wartości o umorzenie, którego dokonuje się przez szacowany okres użyteczności tego składnika aktywów, i zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikające z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów wartości niematerialnych). Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych wartości firmy ani składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Przeglądu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości, dokonuje się na każdy dzień bilansowy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w Pozostałych kosztach operacyjnych w rachunku zysków i strat w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa wartości niematerialnej przekracza jej wartość odzyskiwalną. W przypadku innych wartości niematerialnych (niebędących wartościami firmy) odpis ten może ulec odwróceniu, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałyby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży wartości niematerialnych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

Do wartości niematerialnych Grupy zalicza się przede wszystkim zakupione licencje na oprogramowanie komputerowe, które aktywuje się w wysokości ceny nabycia, tj. kosztów poniesionych na zakup i dostosowanie nabytego konkretnego oprogramowania komputerowego do używania zgodnie z wymogami Grupy.

Amortyzację oprogramowania nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia jego wartości początkowej przez okres użytkowania, który wynosi co do zasady od 2 do 10 lat.

Relacje z klientami są ujawnionym zidentyfikowanym aktywem przy rozliczeniu ceny nabycia Raiffeisen-Leasing Polska S.A. wycenionym odrębnie dla klientów korporacyjnych i detalicznych. Przyjęty okres amortyzacji dla tych aktywów wynosi 20 lat, przy czym stosowana jest metoda degresywna uzależniona od stopnia konsumowania korzyści ekonomicznych wynikających z ich korzystania.

Wartość firmy, jaka powstała z tytułu nabycia spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 grudnia 2016 roku, została przypisana do wyodrębnionej ewidencyjnie części aktywów Spółki, będących aktywami nabytej Raiffeisen-Leasing Polska S.A. Wartość firmy nie podlega amortyzacji, corocznie przeprowadzany jest test na utratę wartości. W przypadku stwierdzenia częściowej lub całkowitej utraty wartości dokonywany jest odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w ciężar wyniku finansowego.

2.8.2. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego (ceny nabycia) pomniejszonego o umorzenie i zakumulowane odpisy z tytułu utraty wartości.

Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem i przystosowaniem do używania lub wytworzeniem danych aktywów.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych ponoszone są głównie na dostosowanie do potrzeb Grupy wynajmowanych lokali z przeznaczeniem na placówki obsługi klientów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub ujmuje jako odrębny składnik tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi dodatkowy wpływ korzyści ekonomicznych dla Grupy, które można przyporządkować danemu składnikowi rzeczowych aktywów trwałych, zaś cenę nabycia lub koszt wytworzenia danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć.

Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Amortyzację składników rzeczowych aktywów trwałych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej, pomniejszonej o wartość końcową, jeżeli jest istotna, na przestrzeni szacunkowego okresu ich użytkowania. Amortyzacja składników aktywów trwałych oddanych klientom w użytkowanie na podstawie umów leasingu operacyjnego prezentowana jest w odrębnej pozycji w rachunku zysków i strat.

Stawki amortyzacyjne stosowane co do zasady dla podstawowych kategorii rzeczowych aktywów trwałych wynoszą:

Nieruchomości inwestycyjne	40-50 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (w budynkach lub lokalach)	W zależności od długości umowy najmu (1-10 lat)
Urządzenia techniczne i maszyny	2 - 5 lat
Komputery	2 - 5 lat
Środki transportu	4 lata z uwzględnieniem przewidywanej wartości rezydualnej
Inne środki trwałe	2 - 6 lat

Co najmniej raz w roku weryfikowane są przyjęte okresy użytkowania.

Przeglądu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości środków trwałych, dokonuje się na każdy dzień bilansowy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w Pozostałych kosztach operacyjnych w rachunku zysków i strat w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa składnika rzeczowych aktywów trwałych przekracza jego wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą

miałyby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałyby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży środków trwałych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

Nieruchomości inwestycyjne wyceniane są według kosztu historycznego (ceny nabycia) pomniejszonego o umorzenie i zakumulowane odpisy z tytułu utraty wartości zgodnie z zasadami wskazanymi powyżej dla pozostałych składników rzeczowych aktywów trwałych.

2.8.3. Leasing

2.8.3.1. Grupa jako leasingodawca

Grupa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których oddaje do odpłatnego używania i pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę, klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

W przypadku leasingu finansowego przedmiot leasingu nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, natomiast w pozycji aktywów Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu ujmowana jest wartość należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto. Inwestycja leasingowa netto to inwestycja leasingowa brutto zdyskontowana stopą procentową leasingu.

Stopa procentowa leasingu jest stopą dyskontową, która na dzień rozpoczęcia leasingu powoduje, że wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych równa się sumie wartości godziwej przedmiotu leasingu oraz początkowych kosztów bezpośrednich poniesionych przez Grupę.

Przychody z tytułu leasingu finansowego ujmuje się przez okres trwania leasingu finansowego w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu na inwestycji leasingowej netto dokonanej przez Grupę i wykazuje w przychodach z tytułu leasingu finansowego. Przychody te ustalone są od wartości bilansowej, tj. inwestycji leasingowych netto pomniejszonych o oszacowaną utratę ich wartości przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej w oparciu o kompletny przepływ pieniężny generowany przez umowy leasingu. Przepływ ten w szczególności uwzględnia opłatę administracyjną pobieraną przy zawarciu umowy leasingu finansowego, wstępną opłatę leasingową, okresowe opłaty leasingowe oraz opłatę za przeniesienia prawa własności przedmiotu leasingu na korzystającego.

Początkowe koszty bezpośrednie, poniesione w związku z negocjacjami i działaniami służącymi doprowadzeniu do zawarcia umowy leasingu finansowego, korygują wartość początkową składnika aktywów - należności z tytułu leasingu finansowego.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

W przypadku umów leasingu operacyjnego zawartych przez Grupę jako leasingodawcę, przedmiot leasingu jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy, ponieważ nie nastąpiło przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę. Aktywa oddane w leasing operacyjny są prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zgodnie z charakterem tych aktywów.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego rozpoznawane są jako przychód metodą liniową przez okres trwania umowy leasingu. Koszty, łącznie z amortyzacją, poniesione w celu uzyskania przychodów z tytułu leasingu, ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat.

Początkowe koszty bezpośrednie poniesione w związku z negocjacjami i działaniami służącymi doprowadzeniu do zawarcia umowy leasingu operacyjnego zwiększają wartość bilansową przedmiotu leasingu i są ujmowane jako koszty w okresie leasingu na tej samej podstawie co przychody z tytułu leasingu.

Grupa amortyzuje oddane w leasing operacyjny składniki aktywów zgodnie z zasadami amortyzacji przyjętymi przez Grupę w odniesieniu do zbliżonych aktywów, z uwzględnieniem okresu trwania umowy leasingu operacyjnego.

2.8.3.2. Grupa jako leasingobiorca

Grupa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim - leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę, klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

Przedmiot leasingu finansowego jest ujmowany w aktywach Grupy jako środek trwały w kwocie równej mniejszej z: wartości godziwej przedmiotu leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Jednocześnie Grupa rozpoznaje zobowiązanie w tej wartości.

Opłaty leasingowe są dzielone między zmniejszenie salda zobowiązania (w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek leasingowych od pozostałego do spłaty zobowiązania) i koszty opłat leasingowych. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat. Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jeżeli brak jest uzasadnionej pewności, iż po zakończeniu umowy leasingu finansowego nastąpi przeniesienie własności przedmiotu leasingu, aktywa amortyzuje się przez okres krótszy z dwóch: okres wynikający z umowy leasingowej lub szacowany okres użyteczności ekonomicznej aktywa.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego (w tym raty leasingowe) jest ujmowana jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu. Aktywa użytkowane przez Grupę na mocy leasingu operacyjnego nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

2.8.4. Środki pieniężne

Do środków pieniężnych oraz ich ekwiwalentów na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania z przepływów środków pieniężnych zaliczane są płynne aktywa krótkoterminowe (do 3 miesięcy), które nie są narażone na ryzyko istotnej zmiany wartości, takie jak środki na rachunkach bankowych oraz lokaty bankowe o datach zapadalności do 3 miesięcy.

Ekwiwalenty środków pieniężnych służą realizacji krótkoterminowych obciążeń pieniężnych, a nie mają na celu działalności inwestycyjnej lub innej.

2.8.5. Rezerwy

Rezerwy tworzone są, gdy na Grupie ciąży istniejący obecny obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wykorzystania już posiadanych lub przyszłych aktywów Grupy, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej, która odzwierciedla koszt pieniądza dla Grupy (a w szczególności może to być stopa wolna od ryzyka), oraz przy uwzględnieniu ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Grupa tworzy w szczególności rezerwy:

- na obecne zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi wyceniane metodą aktuarialną,
- na skutki toczącego się postępowania sądowego.

Rezerwy na zobowiązania tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, co do zasady w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych. Na dzień, w którym nastąpiło zmniejszenie lub ustanie ryzyka uzasadniającego ich utworzenie, niewykorzystane rezerwy zmniejszają koszty działalności Grupy.

2.8.6. Kapitały

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Jednostki Dominującej.

Kapitał podstawowy obejmuje zarejestrowany kapitał akcyjny. Wartość kapitału zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym odpowiada wartości kapitału zakładowego Jednostki Dominującej i wykazana jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Do kapitałów własnych Grupy zaliczane są również:

- kapitał zapasowy, powstały ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej oraz tworzony z odpisów z zysku w Jednostce Dominującej. Na kapitał zapasowy przekazuje się przynajmniej 8% zysku za dany rok obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie co najmniej jednej trzeciej wysokości kapitału zakładowego,
- kapitał (fundusz) rezerwowy,
- pozostałe kapitały, obejmujące:
 - kwoty z rozliczenia połączenia, przejęcia jednostek odniesione na kapitały,
 - zyski / straty z aktualizacji wyceny zabezpieczającego instrumentu pochodnego do wartości godziwej, uznanej za część efektywną zabezpieczenia,
 - zyski / straty aktuarialne,
 - zyski / straty z przeliczenia jednostek z inną walutą funkcjonalną niż waluta funkcjonalna Jednostki Dominującej,
 - niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych bądź korekty wyników nieprzeznaczonych / niepokrytych z innych kapitałów,
- wynik finansowy bieżącego roku.

2.8.7. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący i odroczony.

Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek bieżący obliczany jest w oparciu o wynik księgowy brutto skorygowany o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty nieuznawane przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodu oraz o koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi. Ponadto dla celów podatkowych wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu.

Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywa i rezerwy na odroczony podatek na dzień bilansowy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy. Wartość odroczonego podatku dochodowego na dzień bilansowy ustala się z zastosowaniem metody bilansowej jako zmianę stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy.

Z uwagi na odmiennosc momentu uznania przychodu za osiągnięty lub kosztu za poniesiony w rozumieniu przepisów prawa bilansowego i podatkowego Grupa tworzy rezerwę oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego, przeliczoną odpowiednią stawką podatkową.

Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub (w przypadku skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na inne dochody całkowite) w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów w pozycji Pozostałe dochody całkowite.

Grupa tworzy rezerwę na podatek odroczony w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych.

Kwoty podatku odroczonego oblicza się w wysokości stawki podatkowej, która według przewidywań będzie stosowana wówczas, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub zobowiązanie rozliczone, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego i rezerwy na podatek odroczony nie podlegają dyskontowaniu.

Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności z zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.8.8. Zapasy

Zapasy obejmują przede wszystkim:

- inwestycje leasingowe przed wydaniem przedmiotu leasingu klientom,
- pokontraktowe przedmiotu leasingu operacyjnego przeznaczone do sprzedaży.

Zapasy są wyceniane według jednej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia nie wyższych od możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto.

Cenę nabycia/ koszt wytworzenia pozycji zapasów ustala się z zastosowaniem metody szczegółowej identyfikacji poszczególnych cen nabycia/ kosztów wytworzenia.

Cenę sprzedaży netto możliwą do uzyskania jest szacowana cena sprzedaży dokonywana w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

W momencie sprzedaży zapasów wartość bilansową tych zapasów ujmuje się jako koszt okresu, w którym ujmowane są odnośne przychody. Kwotę wszelkich odpisów aktualizujących wartości zapasów do poziomu

wartości netto możliwej do uzyskania oraz wszystkie straty w zapasach ujmuje się jako koszt okresu, w którym odpis lub strata miały miejsce.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy kwota początkowego ujęcia jest testowana pod kątem utraty wartości. Kwotę wszelkich odpisów wartości aktywów przejętych za długi do poziomu wartości netto możliwej do uzyskania ujmuje się jako koszt okresu, w którym odpis lub strata miały miejsce.

2.8.9. Pozostałe aktywa

Pozycja Pozostałe aktywa obejmuje przede wszystkim:

- należności pozostałe ze sprzedaży powindykacyjnych i pokontraktowych przedmiotów leasingu,
- zaliczki do dostawców,
- koszty zapłacone z góry a dotyczące późniejszych okresów sprawozdawczych,
- rozrachunki publiczno-prawne, w tym z tytułu podatku od towarów i usług.

Koszty zapłacone z góry ujmuje się w księgach rachunkowych w momencie ich zapłaty kontrahentowi i rozlicza w czasie do rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres, którego dotyczy zapłacona kwota kosztów.

2.8.10. Pozostałe zobowiązania

Pozycja Pozostałe zobowiązania obejmuje przede wszystkim:

- otrzymane od klientów kaucje i depozyty stanowiące zabezpieczenie należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu, wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- otrzymane zaliczki od klientów, w tym wpłaty na poczet przyszłych umów leasingu,
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług,
- rozliczenia międzyokresowe kosztów,
- rezerwy na niewykorzystane urlopy,
- rezerwy na premie i bonusy,
- przychody przyszłych okresów.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty do zapłacenia głównie z tytułu gospodarki własnej, nieudokumentowane fakturą zakupu. Koszty te dotyczą bieżącego okresu sprawozdawczego i ujmowane są w księgach rachunkowych w momencie wykonania usługi lub dostawy, tj. powstania zobowiązania. Są płatne w późniejszym okresie w momencie otrzymania faktur od dostawców.

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług wymagalne w ciągu roku obrotowego ujmuje się w wartości godziwej i wycenia według zamortyzowanego kosztu.

Pozycja przychodów przyszłych okresów obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

3. Zmiany zasad rachunkowości i prezentacji sprawozdań finansowych

3.1. MSSF 9 Instrumenty finansowe

Standard MSSF 9 „Instrumenty finansowe” został opublikowany w lipcu 2014 roku i zatwierdzony do stosowania w krajach Unii Europejskiej 22 listopada 2016 roku Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU. Ma on obligatoryjne zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy roczne rozpoczynające się w dniu oraz po 1 stycznia 2018 roku (za wyjątkiem zakładów ubezpieczeń, które mogą zastosować standard od 1 stycznia 2021 roku). Standard zastępuje MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Zmianie ulegają klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych, rozpoznawanie i kalkulacja utraty wartości oraz rachunkowość zabezpieczeń.

Instrumenty finansowe

W wyniku zastosowanych nowych wymogów MSSF 9 od 1 stycznia 2018 roku nastąpił wzrost odpisów z tytułu ryzyka kredytowego dla aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu o 45.323 tys. zł (bez efektu podatkowego). Wzrost odpisów z tytułu ryzyka kredytowego wynikał głównie z reklasyfikacji części należności, które do 31 grudnia 2017 roku klasyfikowane były jako należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane grupowo (IBNI), do fazy 2. Dla należności w fazie 2 ujmowane są dożywotnie oczekiwane straty kredytowe zgodnie z MSSF 9. Opis modelu szacowania utraty wartości aktywów finansowych stosując wymogi MSSF 9 zaprezentowano w nocie 2.7.3. Poniżej zaprezentowano łączny wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9:

	31.12.2017 według MSR 39	Korekta utraty wartości	01.01.2018 według MSSF 9
Aktywa finansowe			
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	209 684	0	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	927	0	927
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	14 752 945	-45 323	14 707 622
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	14 752 945	-45 323	14 707 622
Pozostałe aktywa finansowe	17 709	0	17 709
Aktywa razem finansowe	14 981 265	-45 323	14 935 942
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	789 111	6 891	796 002
	31.12.2017 według MSR 39	Utrata wartości	01.01.2018 według MSSF 9
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	14 116 469	0	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 594 560	0	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 004	0	1 004
Pozostałe zobowiązania finansowe	435 571	0	435 571
Zobowiązania finansowe razem	16 147 604	0	16 147 604

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Wpływ MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku na:	31.12.2017 według MSR 39	Utrata wartości	01.01.2018 według MSSF 9	Łączna zmiana
Pozostałe kapitały (niepodzielony wynik finansowy)	-101 170	-38 432	-139 602	-38 432

Oszacowanie wpływu – klasyfikacja i wycena

Wdrożenie MSSF 9 począwszy od 1 stycznia 2018 roku nie wpłynęło na klasyfikację aktywów finansowych Grupy. Wdrożenie MSSF 9 począwszy od 1 stycznia 2018 roku nie wpłynęło na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych Grupy.

Z tytułu wdrożenia MSSF 9 łączny wpływ korekt z tytułu zmiany wyceny na kapitały własne Grupy (pozostałe kapitały jako niepodzielony wynik finansowy) na 1 stycznia 2018 roku wyniósł 45.323 tys. zł (po uwzględnieniu podatku – 38.432 tys. zł).

Na moment pierwszego zastosowania MSSF 9, tj. 1 stycznia 2018 roku, Grupa rozpoznała jako aktywa POCI przejęte w wyniku połączeń zaangażowania z utratą wartości (fuzja z Raiffeisen-Leasing Polska S.A.) oraz zaangażowania spełniające kryteria POCI w stosunku do należności leasingowych o wartości bilansowej netto 134.148 tys. zł.

Rachunkowość zabezpieczeń

MSSF 9 zwiększa zakres pozycji, które można wyznaczać jako pozycje zabezpieczane, a także umożliwia wyznaczenie jako instrumentu zabezpieczającego aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zniesiono również obowiązek retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia przy jednoczesnym zniesieniu obowiązującego wcześniej limitu 80%-125% (warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń ma być ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną). Ponadto zwiększono zakres wymaganych ujawnień dotyczących strategii zarządzania ryzykiem, przepływów pieniężnych wynikających z transakcji zabezpieczających oraz wpływu rachunkowości zabezpieczeń na sprawozdanie finansowe.

W związku z niezakończonymi jeszcze pracami nad zmianą standardu w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w ujęciu portfelowym (ang. macro hedge), istnieje możliwość wyboru w zakresie stosowania przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń: można albo nadal stosować przepisy MSR 39 albo stosować nowy standard MSSF 9 z wyłączeniem z zakresu zabezpieczeń portfelowych wartości godziwej odnoszących się do ryzyka stopy procentowej.

Grupa zdecydowała o dalszym stosowaniu MSR 39 w zakresie przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń i kontynuacji relacji zabezpieczających.

Ujawnienia i dane porównawcze

Zastosowanie MSSF 9 wymaga zmiany sposobu prezentacji oraz zakresu ujawnień dotyczących obszaru instrumentów finansowych, w szczególności w pierwszym roku jego zastosowania, kiedy wymagane są informacje dotyczące bilansu otwarcia i dokonanych przekształceń danych porównawczych. Grupa skorzystała

z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte jako element pozostałych kapitałów (niepodzielonego wyniku finansowego) na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Klasyfikacja aktywów i zobowiązań finansowych zgodnie z MSSF 9 i MSR 39

Poniższe tabele przedstawiają uzgodnienie pomiędzy pozycjami skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej oraz kategoriami aktywów i zobowiązań finansowych według MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku i według MSR 39 na 31 grudnia 2017 roku:

Aktywa finansowe zgodnie z MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	209 684
Aktywa finansowe zabezpieczające przepływ pieniężny wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	207	0	207
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	720	0	720
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	0	14 707 622	14 707 622
Pozostałe aktywa finansowe	0	17 709	17 709
Aktywa razem finansowe	927	14 935 015	14 935 942

Zobowiązania finansowe zgodnie z MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	14 116 469	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	1 594 560	1 594 560
Zobowiązania zabezpieczające przepływ pieniężny wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	957	0	957
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	47	0	47
Pozostałe zobowiązania finansowe	0	435 571	435 571
Zobowiązania finansowe razem	1 004	16 146 600	16 147 604

Aktywa finansowe zgodnie z MSR 39 na 31 grudnia 2017 roku	wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	pożyczki i należności	Razem wartość bilansowa
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	927	0	927
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	0	14 752 945	14 752 945
Pozostałe aktywa finansowe	0	17 709	17 709
Aktywa razem finansowe	927	14 980 338	14 981 265

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zobowiązania finansowe zgodnie z MSR 39 na 31 grudnia 2017 roku	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	14 116 469	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	1 594 560	1 594 560
Zobowiązania z tytułu sekurytyzacji aktywów	0	0	0
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 004	0	1 004
Pozostałe zobowiązania finansowe	0	435 571	435 571
Zobowiązania finansowe razem	1 004	16 146 600	16 147 604

Klasyfikacja aktywów i zobowiązań finansowych zgodnie z MSSF na moment początkowego zastosowania MSSF 9

Poniższa tabela przedstawia kategorie wyceny instrumentów finansowych zgodnie z MSR 39 oraz nowe kategorie wyceny zgodnie z MSSF 9 dla aktywów i zobowiązań finansowych Grupy z uwzględnieniem zmiany wyceny i odpisów z tytułu utraty wartości utworzonych zgodnie z MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

1 stycznia 2018 roku	klasyfikacja zgodnie z MSR 39	wartość bilansowa zgodnie z MSR 39	nowa klasyfikacja zgodnie z MSSF 9	nowa wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9
Aktywa finansowe				
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	pożyczki i należności	209 684	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	927	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	927
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	pożyczki i należności	14 752 945	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	14 707 622
Pozostałe aktywa finansowe	pożyczki i należności	17 709	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	17 709
Aktywa razem finansowe		14 981 265		14 935 942

1 stycznia 2018 roku	klasyfikacja zgodnie z MSR 39	wartość bilansowa zgodnie z MSR 39	nowa klasyfikacja zgodnie z MSSF 9	nowa wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9
Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	14 116 469	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 594 560	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	Wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 004	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 004
Pozostałe zobowiązania finansowe	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	435 571	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	435 571
Zobowiązania finansowe razem		16 147 604		16 147 604

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

3.2. Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu wg struktury podmiotowej

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2017 roku w strukturze podmiotowej podmiotów wydzielano: klientów indywidualnych, klientów mikro, duże przedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz sektor publiczny. W 2018 połączono klientów mikro oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, którzy prezentowani są jako klienci detaliczni.

Duży przedsiębiorcy prezentowani są w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym jako klienci korporacyjni.

Powyższa zmiana wynika z dostosowania się do klasyfikacji klientów stosowanej w bieżącej sprawozdawczości zarządczej, obowiązującej także w Grupie PKO Banku Polskiego S.A.

4. Istotne szacunki

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od Zarządu Jednostki Dominującej dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na kwoty prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym i w notach objaśniających, w szczególności kwoty, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Szacunki i założenia dokonywane są na datę bilansową w oparciu o dostępne dane historyczne, informacje o warunkach aktualnych w momencie dokonywania szacunków oraz wiele innych czynników, które są uważane za właściwe w danych okolicznościach, w tym o oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków i działań podejmowanych przez Grupę, wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu, lub też w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku i w okresach przyszłych pod warunkiem, że korekta dotyczy tego okresu, w którym dokonano zmiany, i okresów przyszłych.

Główne subiektywne oceny, estymacje i założenia przyjęte przez Grupę dotyczą przede wszystkim:

4.1. Utrata wartości aktywów finansowych

Proces monitorowania ryzyka utraty wartości aktywów finansowych (w tym przede wszystkim należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu i ekspozycji pozabilansowych) oparty jest na identyfikacji zdarzeń uznanych za utratę wartości na poziomie klienta. W szczególności ustalana jest kwota zaległości, sprawdzane przekroczenie progu bezwzględnego oraz ustalanie, czy został spełniony próg względny (RTS – regulacyjne standardy techniczne - jako 1% wartości łącznego zaangażowania klienta). Wówczas na kliencie oznaczana jest automatycznie utrata wartości. W Grupie ponadto realizowane są cyklicznie procesy, które pozwalają ustalić ekspozycje posiadające znamiona oszustwa, co kwalifikuje automatycznie klienta do utraty wartości. Za ekspozycję z utratą wartości uznawana jest ekspozycja i klient, wobec którego podjęte zostały działania windykacyjne nieco wcześniej niż wystąpienie przeterminowania, w szczególności nastąpiło rozwiązanie umowy lub rozpoczęcie windykacji terenowej zmierzające do odbioru przedmiotu finansowania od klienta. Ponadto utrata wartości w Grupie rozpoznawana jest łącznie na kliencie w sytuacji, gdy choć jedna ekspozycja spełnia przesłanki (zarażanie ekspozycji) oraz stosowany jest cross – default, gdy znane są powiązania kapitałowe/biznesowe podmiotów o istotnym zaangażowaniu. Utrata wartości oznaczana jest również, gdy w wyniku działań restrukturyzacyjnych Grupa dokonała redukcji zadłużenia. Dla uszczelnienia procesów automatycznych Grupa ponadto dopuszcza oflagowanie utraty wartości w sposób indywidualny w przypadku powzięcia negatywnych informacji o sytuacji klienta lub informacji, które skutkują znaczącym pogorszeniem pozycji Grupy jako wierzyciela, w tym utrata przedmiotów, brak wiedzy o ich lokalizacji itp. Po ustaniu przesłanek utraty wartości Grupa stosuje trzymiesięczny okres kwarantanny, który obsługiwany jest automatycznie.

4.1.1. Utrata wartości należności z tytułu leasingu finansowego, pożyczek oraz faktoringu udzielonych klientom przez Grupę

Grupa przeprowadza przegląd swojego portfela pożyczek, umów leasingowych oraz faktoringu pod kątem utraty wartości co miesiąc. Aby ustalić, czy należy wykazać utratę wartości w rachunku zysków i strat, Grupa ocenia, czy istnieją jakiekolwiek dane wskazujące na możliwe do zmierzenia zmniejszenie szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących portfela pożyczek i umów leasingowych oraz faktoringowych, zanim zmniejszenie to będzie można przyporządkować do konkretnej umowy.

Stosowane są dwie metody szacunku, oparte o parametry wyliczone na podstawie strat notowanych historycznie dla podobnych grup przedmiotów finansowania oraz oparte o wartość wycen zewnętrznych/operatorów szacunkowych oraz szacunków wewnętrznych jednostki merytorycznej w Grupie.

Grupa szacuje potencjalne odzyski z przedmiotów finansowania ustalając w ten sposób przepływ na podstawie dwóch parametrów w modelu: haircut i success rate.

Parametr haircut oznacza spodziewany procentowy odzysk z przedmiotu w przypadku sprzedaży, success rate - prawdopodobieństwo sprzedaży.

Oba parametry kalkulowane są na podstawie historycznych odzysków i historycznych zagospodarowań w procesie zagospodarowania pokontraktowych i powindykacyjnych przedmiotów leasingu. Parametry kalkulowane są osobno dla kilku grup przedmiotów finansowania: samochody osobowe, samochody ciężarowe, maszyny ogólne i specjalistyczne, środki transportu oraz pozostałe i stosowane adekwatnie do danego przedmiotu w ramach umowy.

Przyjęty model polega na dyskontowaniu przepływów pieniężnych, skorygowanych przede wszystkim o wyniki oceny możliwości zbycia przyjętych zabezpieczeń, koszty windykacji, płynność rynku oraz koszt pieniądza w czasie.

Metodologia i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych, i okresy, w których one nastąpią, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

W Grupie przeprowadzana jest ponadto ocena wpływu zmiany parametrów przyjętych do wyliczenia wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu na wynik finansowy Grupy, gdzie PD oznacza prawdopodobieństwo wystąpienia utraty wartości, LGD – oczekiwaną wysokość straty na kontrakcie w przypadku wystąpienia utraty wartości.

Szacowana zmiana wartości odpisu dla portfela należności z tytułu leasingu i pożyczek w relacji do zmian PD i LGD, przy założeniu aktualnej na daną datę wartości portfela	Zwiększenie PD o 10%		Zwiększenie LGD o 10%		Zwiększenie LGD o 20%	
	szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu	
	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo
Według stanu na 31 grudnia 2018 roku						
Faza 1	-399	-1%	5 639	18%	11 441	36%
Faza 2	-5 106	-6%	11 645	14%	25 266	30%
Faza 3	19 284	5%	5 722	1%	11 744	3%
Faza 4	40	0%	203	0%	422	1%
Według stanu na 1 stycznia 2018 roku						
Faza 1	2 455	10%	4 676	19%	9 364	38%
Faza 2	-3 327	-5%	6 806	9%	16 244	23%
Faza 3	11 922	3%	3 994	1%	8 317	2%
Faza 4	4	0%	2	0%	3	0%

Szacowana zmiana wartości odpisu dla portfela należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu w relacji do zmian PD i LGD, przy założeniu aktualnej na daną datę wartości portfela	Zwiększenie PD _{LIP} o 10%		Zwiększenie LGD o 10%		Zwiększenie LGD o 20%	
	szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu	
	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo
Według stanu na 31 grudnia 2017 roku						
Model GRUPOWA-IBNR	2 052	10%	2 050	10%	4 100	20%
Model PORTELOWA	-	0%	2 367	10%	4 733	20%
Model RIBNI (IBNI dla klientów Micro)	1 584	10%	1 584	10%	3 168	20%
Model MIBNI oraz MIBNI_RE (IBNI dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw)	794	10%	757	10%	1 514	19%
Model dla faktoringu	115	10%	115	10%	230	20%

4.2. Kalkulacja rezerw

Rezerwy na obecne zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, obejmują rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe. W kalkulacji tych rezerw uwzględniono wszystkie odprawy, które mogą być w przyszłości wypłacone przez Grupę. Aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2018 roku dokonano wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego niezależnego aktuarium przy zastosowaniu metody indywidualnej (dla każdego pracownika osobno). Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji, ale z uwzględnieniem założeń dotyczących choćby rotacji zatrudnienia, podstawy wymiaru odprawy i prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby, jako pracownika Grupy, daty wypłaty odprawy etc. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta, która bazuje na rentowności papierów wartościowych wolnych od ryzyka (obligacje skarbowe) i denominowanych w walucie, w której wypłacane są świadczenia pracownicze, a których termin wykupu jest zbliżony z szacunkowym terminem realizacji zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych. Zmiana stopy dyskonta finansowego o +/- 1 p.p. wpłynęłaby odpowiednio na zmniejszenie wartości rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe o 22 tys. zł / zwiększenie - o 26 tys. zł.

Grupa tworzy również inne rezerwy, w tym w szczególności rezerwy na skutki toczącego się postępowania sądowego. Wysokość rezerwy szacowana jest z uwzględnieniem ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem w oparciu o wartości prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych, przy czym gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wtedy te przepływy pieniężne są dyskontowane do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej koszt pieniądza dla Grupy.

4.3. Kalkulacja rezerwy na wynagrodzenie zmienne członków Zarządu

Rezerwy na wynagrodzenia zmienne Członków Zarządu Jednostki Dominującej są kalkulowane z uwzględnieniem ich formy gotówkowej, jak formy akcji fantomowych. Rezerwy w formie gotówkowej są tworzone w kwotach nominalnych należnych do wypłaty, a wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji PKO BP na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z okresu kwartału poprzedzającego dokonanie kalkulacji i wypłatę, publikowaną w systemie informacyjnym Thomson Reuters.

Grupa wycenia przyszłe zobowiązania z tytułu wynagrodzenia zmiennego płatnego w formie akcji w wartości godziwej zobowiązania. Do dnia, gdy zobowiązanie wynikające z przyznanych akcji fantomowych zostanie uregulowane w formie wypłaty gotówkowej, Grupa będzie dokonywała wyceny instrumentów finansowych na koniec każdego okresu sprawozdawczego, jak również na dzień rozliczenia w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej będą odnoszone w wynik danego okresu.

4.4. Okres użytkowania oraz utrata wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych

Na potrzeby wyliczania kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych szacowany jest przewidywany okres ich użytkowania, który ma bezpośrednie przełożenie na wysokość stawki amortyzacji. Przyjęte okresy użytkowania są co najmniej raz w roku weryfikowane, przy czym podczas szacowania długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz jego weryfikacji uwzględniane są m.in. okres wynikający z tytułów umownych dotyczących okresu korzystania ze składnika aktywów, oczekiwane zużycie fizyczne i wykorzystanie składnika aktywów, utrata przydatności lub ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów z przyczyn technologicznych, rynkowych, prawnych lub innych.

Gdyby okres ekonomicznej użyteczności środków trwałych własnych oraz wartości niematerialnych był dłuższy o 10%, wartość kosztów amortyzacji w 2018 roku byłaby mniejsza o kwotę 1.103 tys. zł.

Dla rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych wykonywane są systematyczne przeglądy mające na celu ustalenie, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości tych aktywów. W przypadku, gdy wystąpiły przesłanki utraty wartości, Grupa szacuje wysokość odpisu jako różnicę między wartością księgową a niższą od niej wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch wartości:

wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia i wartości użytkowej. Wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia szacowana jest na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców (które również opierają się co do zasady na szacunkach); natomiast wartość użytkowa szacowana jest poprzez przyjęcie określonych założeń, m.in. co do kwot i terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa może uzyskać z tytułu danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub wartości niematerialnych, jak również co do ryzyka braku płynności danego składnika aktywów. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych.

W 2018 roku Grupa zweryfikowała wartości końcowe przyjęte dla przedmiotów w leasingu operacyjnym, obniżając je łącznie o 9.054 tys. zł z uwagi na pogorszenie się rynku zbytu pojazdów używanych i spadek cen sprzedaży takich pojazdów. Skutkowało to zwiększeniem kosztu amortyzacji przedmiotów w leasingu operacyjnym w 2018 roku o 3.842 tys. zł.

W ramach monitorowania wykorzystania systemów informatycznych i przewidywanych terminów na zaprzestanie ich wykorzystania Grupa skróciła okres użytkowania części wartości niematerialnych, tj. aplikacji informatycznych zaplanowanych do wycofania z produkcyjnego użytkowania, czego efektem były o 3.371 tys. zł wyższe odpisy amortyzacyjne wartości niematerialnych w 2018 roku.

5. Przychody z działalności operacyjnej

Przychody z działalności operacyjnej	2018	2017
Przychody z tytułu leasingu finansowego	554 242	503 262
Przychody z tytułu pożyczek	81 787	78 611
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	94 049	77 731
Przychody z tytułu faktoringu	42 038	34 783
Przychody z tytułu prowizji ubezpieczeniowych	54 507	56 051
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	65 222	56 283
Przychody z działalności operacyjnej razem	891 845	806 721

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego obejmują opłaty z tytułu korzystania z przedmiotu leasingu oraz wynik na zarządzaniu flotą.

Przychody z tytułu innych prowizji i opłat obejmują:

Przychody z tytułu innych prowizji i opłat	2018	2017
Opłaty windykacyjne	27 021	23 145
Opłaty za aneksy	14 296	12 016
Opłaty związane z ubezpieczeniem umów leasingu	5 563	5 439
Wynik na rejestracji przedmiotów leasingu	2 853	3 361
Prowizje z tytułu likwidacji szkód	9 322	5 085
Przychody z tytułu bezumownego korzystania z przedmiotu leasingu	2 680	2 999
Opłaty za usługę monitoringu wiarygodności	1 620	1 725
Inne opłaty i prowizje	1 867	2 513
Przychody z tytułu innych prowizji i opłat razem	65 222	56 283

Odsetki od aktywów finansowych z rozpoznaną utratą wartości wyniosły w 2018 roku 21.614 tys. zł (2017: 31.074 tys. zł).

6. Koszty z tytułu odsetek

Koszty z tytułu odsetek	2018	2017
Z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	-312 014	-280 949
Z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-36 772	-43 992
Z tytułu otrzymanych kaucji i depozytów	-1 762	-1 834
Z tytułu instrumentów finansowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń	-2 227	-802
Razem	-352 775	-327 577

7. Koszty z tytułu prowizji i opłat

Koszty z tytułu prowizji i opłat	2018	2017
Z tytułu opłat za otrzymane gwarancje	-6 076	-7 828
Z tytułu pozyskania informacji gospodarczych	-4 109	-1 767
Z tytułu prowizji za usługi banków	-1 252	-893
Z tytułu likwidacji szkód	-1 703	-1 017
Z tytułu pozostałych opłat	-1 769	-2 122
Razem	-14 909	-13 627

8. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych

	Wartość odpisów na 31.12.2017 (MSR 39)	Zmiany z wdrożenia MSSF9	Wartość odpisów na 01.01.2018 (MSSF9)	Zwiększenia w związku z utworzeniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Spisania aktywów	Różnice kursowe	Inne zmiany	Bilans zamknięcia 31.12.2018
Faza 1										
Należności z tytułu leasingu finansowego	22 061	800	22 861	1 514	-7 923	12 813	-3	1	0	29 263
Należności z tytułu pożyczek	5 013	-1 541	3 472	29	-1 010	742	0	0	0	3 233
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	24	-24	0	0	-1	6	0	0	0	5
Należności faktoringowe	1 131	152	1 283	5 229	0	0	0	54	0	6 566
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem Faza1	28 229	-613	27 616	6 772	-8 934	13 561	-3	55	0	39 067
w tym: odpisy aktualizujące od aktywów wycenianych grupowo	28 229	-613	27 616	6 772	-8 934	13 561	-3	55	0	39 067
Faza 2										
Należności z tytułu leasingu finansowego	20 018	43 517	63 535	8 941	-15 928	19 936	0	0	0	76 484
Należności z tytułu pożyczek	2 719	1 791	4 510	605	-1 199	3 866	0	0	0	7 782
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Należności faktoringowe	14	0	14	729	0	0	0	0	0	743
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem Faza2	22 751	45 308	68 059	10 276	-17 127	23 802	0	0	0	85 010
w tym: odpisy aktualizujące od aktywów wycenianych grupowo	22 751	45 308	68 059	10 276	-17 127	23 802	0	0	0	85 010
Faza 3										
Należności z tytułu leasingu finansowego	461 079	-75 665	385 414	43 558	-70 389	47 810	-32 485	603	31 076	405 587
Należności z tytułu pożyczek	44 231	-13 992	30 239	7 888	-6 672	8 036	-15	0	0	39 476
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	513	24	537	1 660	-315	1 952	0	0	0	3 834
Należności faktoringowe	3 037	0	3 037	8 918						11 955
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem Faza3	508 860	-89 633	419 227	62 024	-77 376	57 798	-32 500	603	31 076	460 852
w tym: odpisy aktualizujące od aktywów wycenianych grupowo	247 256	13	247 269	38 023	-36 883	56 653	0	0	0	305 062
w tym: odpisy aktualizujące od aktywów wycenianych indywidualnie	261 604	-89 646	171 958	24 001	-40 493	1 145	-32 500	603	31 076	155 790
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem Odpisy	559 840	-44 938	514 902	79 071	-103 436	95 161	-32 503	658	31 076	584 929
w tym: odpisy aktualizujące od aktywów wycenianych grupowo	298 236	44 708	342 944	55 070	-62 943	94 016	-3	55	0	429 139
w tym: odpisy aktualizujące od aktywów wycenianych indywidualnie	261 604	-89 646	171 958	24 001	-40 493	1 145	-32 500	603	31 076	155 790

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

	Wartość odpisów na 31.12.2017 (MSR 39)	Zmiany z wdrożenia MSSF9	Wartość odpisów na 01.01.2018 (MSSF9)	Zwiększenia w związku z utworzeniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Spisania aktywów	Różnice kursowe	Inne zmiany	Bilans zamknięcia 31.12.2018
Należności z tytułu leasingu finansowego	503 158	-31 348	471 810	54 014	-94 240	80 558	-32 488	604	31 076	511 334
Należności z tytułu pożyczek	51 963	-13 742	38 221	8 522	-8 881	12 644	-15	0	0	50 491
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	537	0	537	1 659	-315	1 959	0	0	0	3 840
Należności z tytułu faktoringu	4 182	152	4 334	14 876	0	0	0	54	0	19 264
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	559 840	-44 938	514 902	79 071	-103 436	95 161	-32 503	658	31 076	584 929
w tym: zakupione/ utworzone aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	0	6 031	6 031	0	-1 084	0	0	0	0	4 947

Aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI

Łączna wartość nabytych bądź udzielonych aktywów finansowych z utratą wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 99.809 tys. zł (na dzień 1 stycznia 2018 roku – 134.148 tys. zł). W całości dotyczy to należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

Kwota pozostała do spłaty z tytułu aktywów finansowych, które zostały odpisane w trakcie okresu sprawozdawczego i w dalszym ciągu są przedmiotem działań służących odzyskaniu należności, wyniosła w 2018 roku 15.396 tys. zł (2017: 70.514 tys. zł).

Zarówno w 2018 roku, jak i w 2017 roku na pozostałych klasach aktywów finansowych nie stwierdzono utraty wartości.

2017	Wartość odpisów aktualizujących na początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących na koniec okresu	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Utworzenie odpisów w okresie	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Inne zmiany	Różnice kursowe		
Odpisy na należności z rozpoznaną utratą wartości oceniane indywidualnie								
Należności od klientów indywidualnych	707	210	-468	-16	-377	0	56	-258
Należności od klientów mikro	159 106	102 409	-64 439	-43 682	0	-498	152 896	37 970
Należności od dużych przedsiębiorstw	128 245	22 319	-12 194	-13 791	0	-935	123 644	10 125
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	60 602	51 421	-23 757	-11 089	0	-184	76 993	27 664
Razem	348 660	176 359	-100 858	-68 578	-377	-1 617	353 589	75 501
Odpisy na należności z rozpoznaną utratą wartości oceniane grupowo								
Należności od klientów indywidualnych	81	11	-81	0	0	0	11	-70
Należności od klientów mikro	97 697	115 834	-46 222	-22 589	0	-84	144 636	69 612
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	175	3 625	-3 471	0	0	-46	283	154
Razem	97 953	119 470	-49 774	-22 589	0	-130	144 930	69 696
Odpisy na należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane grupowo (IBNI)								
Należności od klientów indywidualnych	1 649	127	-247	0	-1 385	0	144	-120
Należności od klientów mikro	38 553	27 960	-36 352	0	0	-183	29 978	-8 392
Należności od dużych przedsiębiorstw	28 135	9 338	-22 529	0	0	-169	14 775	-13 191
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	27 580	8 727	-26 347	0	0	-140	9 820	-17 620
Należności od sektora publicznego	0	224	0	0	0	0	224	224
Razem	95 917	46 376	-85 475	0	-1 385	-492	54 941	-39 099
Odpisy na należności bez rozpoznanej utraty wartości oceniane indywidualnie								
Należności od klientów mikro	4 088	2 667	-3 660	0	0	-7	3 088	-993
Należności od dużych przedsiębiorstw	5 631	1	-5 004	0	0	0	628	-5 003
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	312	2 788	-464	0	0	-1	2 635	2 324
Należności od sektora publicznego	30	1	0	0	0	-2	29	1
Razem	10 061	5 457	-9 128	0	0	-10	6 380	-3 671
Odpisy razem	552 591	347 662	-245 235	-91 167	-1 762	-2 249	559 840	102 427

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

9. Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany	2018	2017
Różnice kursowe z wyceny aktywów i pasywów	8 676	5 558
Razem wynik z pozycji wymiany	8 676	5 558

Wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty na aktywach i pasywach wyrażonych w walucie obcej oraz wycenę do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS).

10. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	2018	2017
Odszkodowania oraz pozostałe opłaty	22 130	34 546
Spisanie przedawnionych zobowiązań	4 885	1 969
Wynik na rozliczeniu szkód częściowych	2 094	0
Przychody z tytułu odwrócenia utraty wartości innych aktywów	299	0
Wynik z tytułu sprzedaży składników majątku trwałego	0	445
Wynik na ubezpieczeniu przedmiotów leasingu	0	3 851
Pozostałe przychody operacyjne - Inne	676	5 890
Razem	30 084	46 701

Wartość otrzymanych odszkodowań uzyskanych od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysków i strat wyniosła w 2018 roku 13.727 tys. zł, w 2017 roku – 6.931 tys. zł.

11. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne	2018	2017
Wynik na ubezpieczeniu przedmiotów leasingu	-10 136	-3 100
Wynik na sprzedaży i likwidacji środków trwałych	-8 449	0
Koszty windykacji zewnętrznej	-4 104	-3 588
Koszty bezpośrednie remarketingu przedmiotów poleasingowych i pokontraktowych	-2 882	-3 221
Spisane należności	-2 496	0
Zaniechane inwestycje w systemy informatyczne	-1 926	0
Koszty i straty operacyjne	-1 725	-185
VAT niepodlegający odliczeniu	-1 348	-3 433
Darowizny	-103	0
Koszty z tytułu zawiązania rezerw	-42	-470
Odpisy z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych	0	-606
Pozostałe koszty operacyjne - inne	-7 810	-7 814
Razem	-41 021	-22 417

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

12. Przychody finansowe

Przychody finansowe	2018	2017
Z tytułu odsetek za zwłokę w płatności	9 430	8 429
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 406	-3 202
Z tytułu odsetek od lokat bankowych	1 365	226
Przychody finansowe - pozostałe	2 888	5 736
Razem	15 089	11 189

13. Ogólne koszty administracyjne

Ogólne koszty administracyjne	2018	2017
Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	-156 916	-149 477
Pozostałe ogólne koszty administracyjne	-78 013	-86 459
Razem	-234 929	-235 936

13.1. Wynagrodzenia

Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	2018	2017
Wynagrodzenia	-133 540	-128 059
Koszty ubezpieczeń społecznych, w tym:	-16 733	-14 942
ubezpieczenie emerytalne i rentowe	-14 435	-9 306
pozostałe	-2 298	-5 636
Koszty świadczeń emerytalnych	-19	-33
Pozostałe świadczenia pracownicze	-6 624	-6 443
Razem	-156 916	-149 477

13.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne

Pozostałe ogólne koszty administracyjne	2018	2017
Koszty eksploatacyjne	-5 465	-4 259
Koszty informatyczne i telekomunikacyjne	-14 395	-15 896
Koszty marketingu	-3 161	-3 012
Koszty szkoleń	-2 517	-1 004
Koszty wynajmu powierzchni (w tym powierzchni biurowych)	-9 306	-12 607
Koszty usług konsultingowych	-2 418	-4 900
Podatki i opłaty	-2 600	-4 230
Pozostałe koszty rzeczowe	-16 084	-22 672
Amortyzacja	-22 067	-17 879
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	-5 870	-9 415
Amortyzacja wartości niematerialnych	-16 197	-8 464
Razem	-78 013	-86 459

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Koszty amortyzacji nie zawierają kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych użytkowanych przez klientów na podstawie umów leasingu operacyjnego, które wykazane zostały w odrębnej pozycji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

14. Podatek dochodowy

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej	2018	2017
Zysk brutto	162 560	118 524
Podatek dochodowy bieżący według krajowej stawki podatku od zysku brutto (19%)	-30 886	-22 520
Wpływ na podatek kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	-17 510	-19 381
Wpływ na podatek przychodów niepodlegających opodatkowaniu	60	590
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-48 336	-41 311

Uzgodnienie podatku odniesionego do rachunku zysków i strat	2018	2017
Podatek dochodowy bieżący	-135 723	-118 271
Odroczony podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat	87 387	76 960
Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat	-48 336	-41 311

Na wysokość efektywnej stawki podatku dochodowego wpłynęły przychody niepodlegające opodatkowaniu, oraz koszty niestanowiące kosztu uzyskania przychodu, w tym w szczególności, amortyzacja i ubezpieczenie samochodów osobowych oraz odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu w części, jaka nie została i nie zostanie rozpoznana jako koszt uzyskania przychodu. W 2017 roku na podwyższenie efektywnej stawki podatku dochodowego dodatkowo miały wpływ różnice kursowe od rat kapitałowych w leasingu finansowym, w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym, płatnym w walucie obcej (co było efektem umocnienia się złotego względem walut obcych w 2017 roku).

Na podstawie umowy z dnia 5 listopada 2018 roku PKO Bank Polski S.A., łącznie z dwoma spółkami zależnymi: PKO Bankiem Hipotecznym S.A. oraz PKO Leasing S.A., utworzył Podatkową Grupę Kapitałową Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej („PGK PKO Banku Polskiego S.A.”). Umowa ta została zarejestrowana przez Naczelnika Drugiego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego w Warszawie.

Podatkowa grupa kapitałowa jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej utworzenie oznacza konsolidację dochodów spółek wchodzących w jej skład dla celów opodatkowania podatkiem dochodowym oraz umożliwia skorzystanie z innych, zapewniających w szczególności ułatwienia operacyjne, przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, które dedykowane są podatkowym grupom kapitałowym.

PKO Bank Polski S.A. jest w PGK PKO Banku Polskiego S.A. spółką dominującą. PGK PKO Banku Polskiego S.A. została powołana na okres 3 lat podatkowych. Pierwszy rok podatkowy rozpoczął się 1 stycznia 2019 roku.

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2018 roku	Stan na 31 grudnia 2017	Zmiany			Stan na koniec okresu
	Podatek odroczony	wpływ korekty na 01.01.2018 z tytułu wdrożenia MSSF9	Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	Podatek odroczony
Aktywa z tytułu podatku odroczonego					
Różnice z tytułu wyceny bilansowej i podatkowej umów leasingu	735 196	0	44 726	0	779 922
Odpisy aktualizujące wartość należności nieuznane za koszty uzyskania przychodów	80 075	6 891	15 206	0	102 172
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	0	0	3 427	0	3 427
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	0	0	9 956	0	9 956
Ujemne różnice kursowe	1 125	0	-1 125	0	0
Koszty do zapłacenia	6 069	0	-4 730	0	1 339
Rezerwy	42	0	4 032	3	4 077
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	8	0	204	65	277
Odsetki naliczone do zapłacenia (koszt)	3 085	0	-2 844	0	241
Pozostałe aktywa	5 129	0	-4 843	0	286
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	31	0	-23	0	8
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	830 760	6 891	63 986	68	901 705
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego					
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	-3 099	0	1 700	0	-1 399
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	-3 628	0	3 628	0	0
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód)	-4 182	0	-324	0	-4 506
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	-166	0	-190	0	-356
Dodatnie różnice kursowe	-18 286	0	18 286	0	0
Wycena relacji z klientami	-11 674	0	1 096	0	-10 578
Inne	-614	0	-795	0	-1 409
Rezerwa brutto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-41 649	0	23 401	0	-18 248
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	x	87 387	x	x
Zmiana z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęta w pozostałych całkowitych dochodach	x	x	x	68	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	789 111	6 891	87 387	68	884 241
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	0	0	x	x	-784

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2017 roku	Stan na początek okresu	Zmiany		Stan na koniec okresu
	Podatek odroczony	Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	Podatek odroczony
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Różnice z tytułu wyceny bilansowej i podatkowej umów leasingu	625 109	110 087	0	735 196
Odpisy aktualizujące wartość należności nieuznane za koszty uzyskania przychodów	76 173	3 902	0	80 075
Ujemne różnice kursowe	13 548	-12 423	0	1 125
Koszty do zapłacen	6 814	-745	0	6 069
Rezerwy	70	-11	-17	42
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	0	-1	9	8
Odsetki naliczone do zapłacen	0	3 085	0	3 085
Pozostałe aktywa	559	4 570	0	5 129
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	62	-31	0	31
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	722 335	108 433	-8	830 760
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	-1 477	-1 622	0	-3 099
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	3 840	-7 468	0	-3 628
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód)	0	-4 182	0	-4 182
Wartość godziwa instrumentów pochodnych	-77	-89	0	-166
Dodatnie różnice kursowe	0	-18 286	0	-18 286
Wycena relacji z klientami	-12 157	483	0	-11 674
Inne	-305	-309	0	-614
Rezerwa brutto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-10 176	-31 473	0	-41 649
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	76 960	x	x
Zmiana z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęta w pozostałych całkowitych dochodach	x	x	-8	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	712 159	76 960	-8	789 111
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	0	x	x	0

Kwota aktywów netto z tytułu podatku dochodowego, których realizacji lub uregulowania oczekuje się po upływie 12 miesięcy, na koniec 2018 roku wynosiła 520.828 tys. zł (2017: 471.559 tys. zł). Grupa oczekuje w przyszłych okresach nadwyżki dochodu do opodatkowania nad dochodem wynikającym z odwrócenia się dotychczasowych dodatnich różnic przejściowych.

15. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Środki pieniężne w kasie	0	13
Środki na rachunkach bieżących	212 898	152 357
Lokaty w bankach	16 833	57 278
Środki pieniężne w drodze	0	36
Razem	229 731	209 684

Średnie efektywne stopy procentowe dla środków pieniężnych i ich ekwiwalentów wynosiły w 2018 roku dla lokat w PLN 0,97% (w 2017 roku: dla lokat w PLN 0,88%, w EUR 0,00%, w USD 0,84%)

16. Aktywa finansowe i zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat

16.1. Pochodne instrumenty finansowe

Grupa wykorzystuje jako zabezpieczenia swoich pozycji rynkowych na potrzeby niezwiązane z rachunkowością zabezpieczeń walutowe transakcje terminowe oraz walutowe swapy stopy procentowej (CIRS). Na potrzeby związane z rachunkowością zabezpieczeń Grupa wykorzystuje swapy stopy procentowej (IRS).

Walutowe transakcje terminowe to zobowiązania do kupna lub sprzedaży walut w przyszłości.

Kontrakty swap to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych (na przykład oprocentowania stałego na zmienne) lub połączenia wszystkich tych czynników (na przykład międzywalutowe kontrakty swapów stóp procentowych).

Nominalne wartości niektórych rodzajów instrumentów finansowych stanowią podstawę do ich porównania z instrumentami ujmowanymi w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ale niekoniecznie wskazują, jaka będzie wartość przyszłych przepływów pieniężnych, bądź jaka jest bieżąca wartość godziwa instrumentów. Z tego względu nie pokazują, jaki jest stopień narażenia Grupy na ryzyko walutowe lub ryzyko zmiany stóp procentowych. Instrumenty pochodne mogą mieć wycenę dodatnią (aktywa) lub ujemną (zobowiązania) w zależności od wahań rynkowych stóp procentowych lub kursów wymiany walut. Łączna wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych może podlegać znacznym wahaniom.

Wartości godziwe posiadanych instrumentów pochodnych przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2018		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe			
Walutowe kontrakty swap	7 310	0	25
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	19 003	1 875	0
Razem	26 313	1 875	25
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne			
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	272 798	0	1 435
Razem	272 798	0	1 435
	31 grudnia 2017		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe			
Walutowe kontrakty swap	55 913	250	47
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	19 003	470	0
Razem	74 916	720	47
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne			
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	250 402	207	957
Razem	250 402	207	957

Grupa eliminuje ryzyko kredytowe kontrahenta wynikające z zawartych transakcji pochodnych poprzez przeprowadzanie wszystkich tego typu operacji z instytucjami finansowymi w ramach Grupy PKO Banku Polskiego.

Kwota należności długoterminowych z tytułu pochodnych instrumentów finansowych na koniec 2018 roku wynosiła 1.177 tys. zł (2017: 843 tys. zł).

Przepływy części odsetkowych kontraktów IRS występują w cyklach miesięcznych, zatem wywierają wpływ na wynik finansowy w każdym miesiącu. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych dotyczy okresu do 30 września 2025 roku.

Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat wyniosła w 2018 roku 333 tys. zł (2017: 331 tys. zł).

Nie występują planowane transakcje, w odniesieniu do których rachunkowość zabezpieczeń została uprzednio zastosowana, ale nie oczekuje się ich przeprowadzenia.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Poniżej przedstawiono spodziewane przepływy odsetkowe w ramach rachunkowości zabezpieczeń, zagregowane do wybranych przedziałów czasowych.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2018	Wypływy	Wpływy
Do 1 miesiąca	-392	2
Od 1 do 6 miesięcy	-1 475	6
Od 6 miesięcy do 1 roku	-859	82
Od 1 do 2 lat	-747	379
Od 2 lat do 5 lat	-2 048	3 062
Powyżej 5 lat	-23	578
Razem	-5 544	4 109

17. Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu

Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	31 grudnia 2018		1 stycznia 2018			31 grudnia 2017			
według rodzaju	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Należności z tytułu leasingu finansowego	14 686 650	-511 334	14 175 316	13 341 894	-471 810	12 870 084	13 418 913	-503 158	12 915 755
Należności z tytułu pożyczek	1 337 987	-50 491	1 287 496	1 127 665	-38 221	1 089 444	1 140 907	-51 963	1 088 944
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	18 611	-3 840	14 771	7 249	-537	6 712	7 249	-537	6 712
Należności z tytułu faktoringu	1 043 937	-19 264	1 024 673	745 716	-4 334	741 382	745 716	-4 182	741 534
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	17 087 185	-584 929	16 502 256	15 222 524	-514 902	14 707 622	15 312 785	-559 840	14 752 945
w tym: POCI	104 756	-4 947	99 809	140 179	-6 031	134 148			

Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	31 grudnia 2018		1 stycznia 2018			31 grudnia 2017 (dane przekształcone*)			
według struktury podmiotowej	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Klienci indywidualni	17 101	-92	17 009	11 851	-92	11 759	11 875	-211	11 664
Klienci detaliczni	11 252 602	-443 903	10 808 699	9 799 760	-372 184	9 427 576	9 878 227	-410 246	9 467 981
Klienci korporacyjni	5 665 835	-140 877	5 524 958	5 240 568	-142 223	5 098 345	5 252 338	-149 130	5 103 208
Sektor publiczny	151 647	-57	151 590	170 345	-403	169 942	170 345	-253	170 092
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	17 087 185	-584 929	16 502 256	15 222 524	-514 902	14 707 622	15 312 785	-559 840	14 752 945

*) zmiany opisano w nocie 3.2

Odpis na dzień 31 grudnia 2017 roku jest odpisem z tytułu utraty wartości na straty poniesione (MSR 39), odpis na dzień 31 grudnia 2018 oraz 1 stycznia 2018 roku jest odpisem na oczekiwane straty kredytowe (MSSF 9). W saldzie należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu uwzględnione zostały przede wszystkim należności z tytułu leasingu finansowego, omówione w nocie 18.1. Kwota należności długoterminowych z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu na koniec 2018 roku wynosiła 9.720.004 tys. zł (2017: 8.405.879 tys. zł). Informacje na temat bilansowej wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu prezentuje nota 8.

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

	Aktywa brutto, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Aktywa brutto, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Aktywa dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy dotyczące aktywów dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	Razem wartość odpisów na oczekiwane straty	Razem wartość netto
Stan na dzień 31 grudnia 2018									
Należności z tytułu leas. finansowego	11 427 291	2 416 457	842 902	14 686 650	-29 263	-76 484	-405 587	-511 334	14 175 316
Należności z tytułu pożyczek	826 992	432 461	78 534	1 337 987	-3 233	-7 782	-39 476	-50 491	1 287 496
Należności z tytułu leas. operacyjnego	7 292	2 032	9 287	18 611	-5	-1	-3 834	-3 840	14 771
Należności z tytułu faktoringu	631 947	399 066	12 924	1 043 937	-6 566	-743	-11 955	-19 264	1 024 673
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	12 893 522	3 250 016	943 647	17 087 185	-39 067	-85 010	-460 852	-584 929	16 502 256
w tym: POCl	0	0	104 756	104 756	0	0	-4 947	-4 947	99 809
Stan na dzień 1 stycznia 2018									
Należności z tytułu leas. finansowego	10 119 129	2 334 851	887 914	13 341 894	-26 884	-63 535	-381 391	-471 810	12 870 084
Należności z tytułu pożyczek	849 712	205 452	72 501	1 127 665	-3 444	-4 510	-30 267	-38 221	1 089 444
Należności z tytułu leas. operacyjnego	7 218	31	0	7 249	-537	0	0	-537	6 712
Należności z tytułu faktoringu	729 473	3 684	12 559	745 716	-1 283	-14	-3 037	-4 334	741 382
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	11 705 532	2 544 018	972 974	15 222 524	-32 148	-68 059	-414 695	-514 902	14 707 622
w tym: POCl	0	0	140 179	140 179	0	0	-6 031	-6 031	134 148

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Poniżej zaprezentowano przesunięcia między fazami utraty wartości w wartości bilansowej brutto oraz odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Dla należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu, które wielokrotnie zmieniły fazy, przesunięcie zostało zaprezentowane jako transfer z fazy, w jakiej znajdowały się na dzień 1 stycznia 2018 roku lub w momencie ich początkowego ujęcia do fazy utraty wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Wartość bilansowa brutto Stan na 31 grudnia 2018 roku	wartości niepodlegające transferom	z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	Razem
Należności z tytułu leasingu finansowego	11 857 879	1 701 522	749 145	144 107	54 616	157 082	22 299	14 686 650
Należności z tytułu pożyczek	890 688	381 381	30 191	9 558	4 783	19 948	1 438	1 337 987
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	13 604	1 989	0	8	44	2 966	0	18 611
Należności z tytułu faktoringu	638 165	397 828	2 395	13	111	4 860	565	1 043 937
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	13 400 336	2 482 720	781 731	153 686	59 554	184 856	24 302	17 087 185
w tym: POCI	104 756	0	0	0	0	0	0	104 756

Odpisy na oczekiwane straty Stan na 31 grudnia 2018 roku	wartości niepodlegające transferom	z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	Razem
Należności z tytułu leasingu finansowego	-349 234	-53 258	-1 760	-52 519	-1 908	-52 604	-51	-511 334
Należności z tytułu pożyczek	-31 745	-6 559	-107	-4 098	-103	-7 874	-5	-50 491
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	-1 438	-1	0	-4	0	-2 397	0	-3 840
Należności z tytułu faktoringu	-14 477	-736	-3	-13	0	-4 035	0	-19 264
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	-396 894	-60 554	-1 870	-56 634	-2 011	-66 910	-56	-584 929
w tym: POCI	-4 947	0	0	0	0	0	0	-4 947

Wartość bilansowa netto Stan na 31 grudnia 2018 roku	wartości niepodlegające transferom	z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	Razem
Należności z tytułu leasingu finansowego	11 508 645	1 648 264	747 385	91 588	52 708	104 478	22 248	14 175 316
Należności z tytułu pożyczek	858 943	374 822	30 084	5 460	4 680	12 074	1 433	1 287 496
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	12 166	1 988	0	4	44	569	0	14 771
Należności faktoringowe	623 688	397 092	2 392	0	111	825	565	1 024 673
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	13 003 442	2 422 166	779 861	97 052	57 543	117 946	24 246	16 502 256
w tym: POCI	99 809	0	0	0	0	0	0	99 809

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

18. Leasing

18.1. Należności z tytułu leasingu finansowego

	31 grudnia 2018	1 stycznia 2018	31 grudnia 2017
Należności brutto z tytułu leasingu finansowego o terminie zapadalności:	15 853 001	14 404 309	14 481 328
Nie dłuższym niż 1 rok	6 202 236	5 634 696	5 711 715
Od roku do 5 lat	9 152 124	8 117 528	8 117 528
Powyżej 5 lat	498 641	652 085	652 085
Niezrealizowane przyszłe przychody finansowe z tytułu leasingu finansowego:	1 166 351	1 062 415	1 062 415
Nie dłuższym niż 1 rok	526 498	460 225	460 225
Od roku do 5 lat	608 267	551 680	551 680
Powyżej 5 lat	31 586	50 510	50 510
Bieżąca wartość przyszłych rat leasingu finansowego o terminie zapadalności:	14 686 650	13 341 894	13 418 913
Nie dłuższym niż rok	5 675 738	5 174 471	5 251 490
Od roku do 5 lat	8 543 857	7 565 848	7 565 848
Powyżej 5 lat	467 055	601 575	601 575

Charakterystyka portfela z podziałem na rodzaj środków (wg wartości netto)	31 grudnia 2018	%	1 stycznia 2018	%	31 grudnia 2017	%
Leasing samochodów osobowych	5 131 166	36%	4 349 988	34%	4 359 502	34%
Leasing transportu ciężkiego	4 339 003	31%	4 189 976	32%	4 199 488	32%
Leasing nieruchomości	808 486	6%	907 037	7%	907 037	7%
Leasing maszyn i urządzeń	3 896 661	27%	3 423 083	27%	3 449 728	27%
Razem	14 175 316	100%	12 870 084	100%	12 915 755	100%

Łączne rezerwy na nieściągalne należności z tytułu minimalnych opłat leasingowych wynosiły na dzień 31 grudnia 2018 roku 511.334 tys. zł, na dzień 1 stycznia 2018 roku – 471.810 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2017 roku: 503.158 tys. zł).

Różnica pomiędzy kwotami na dzień 1 stycznia 2018 roku a kwotami na dzień 31 grudnia 2017 roku wynika z ujęcia wpływu wdrożenia MSSF 9, w szczególności uwzględnienia innego ujęcia portfela zakupionych/utworzonych aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI) oraz dodatkowych odpisów aktualizujących wartość należności leasingowych zgodnie z modelem oczekiwanych strat kredytowych.

W transakcjach leasingu finansowego nie występuje niegwarantowana wartość rezydualna przedmiotów leasingu. Korzystający nabywają przedmiot leasingu po zakończeniu umowy w cenie ustalonej na poziomie niższym niż wartość rynkowa. Sporadycznie występuje gwarancja nabycia przedmiotu leasingu po zakończeniu umowy leasingu przez podmioty trzecie.

Charakterystyka portfela leasingowego dla umów zawartych w roku	2018	2017
Maszyzny i urządzenia		
Cena zakupu	2 271 922	1 970 037
Wartość finansowana	1 903 102	1 639 818
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	53	56
Liczba kontraktów (w szt.)	19 194	16 135
Samochody osobowe		
Cena zakupu	3 682 924	3 052 404
Wartość finansowana	2 965 884	2 461 744
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	45	43
Liczba kontraktów (w szt.)	34 340	30 462
Transport ciężki		
Cena zakupu	1 979 419	2 088 897
Wartość finansowana	1 756 313	1 865 757
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	49	50
Liczba kontraktów (w szt.)	8 865	9 600
Nieruchomości		
Cena zakupu	801	25 412
Wartość finansowana	440	17 067
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	120	120
Liczba kontraktów (w szt.)	1	8
Razem	2018	2017
Cena zakupu	7 935 066	7 136 750
Wartość finansowana	6 625 739	5 984 386
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	48	49
Liczba kontraktów (w szt.)	62 400	56 205
Niezrealizowane przychody odsetkowe	Umowy zawarte w 2018 roku – stan na 31 grudnia 2018	Umowy zawarte w 2017 roku – stan na 31 grudnia 2017
1-3 miesiące	60 755	60 538
3 miesiące - 1 rok	157 356	157 104
1 rok - 5 lat	304 739	302 241
Powyżej 5 lat	3 652	5 095
Razem	526 502	524 978
Suma minimalnych opłat leasingowych	Umowy zawarte w 2018 roku – stan na 31 grudnia 2018	Umowy zawarte w 2017 roku – stan na 31 grudnia 2017
1-3 miesiące	443 039	393 371
3 miesiące - 1 rok	1 268 935	1 150 064
1 rok - 5 lat	4 537 063	4 031 690
Powyżej 5 lat	92 924	108 438
Razem	6 341 961	5 683 563

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

18.2. Należności z tytułu leasingu operacyjnego

Należności z tytułu leasingu operacyjnego Grupy wyniosły na koniec 2018 roku 14.771 tys. zł (2017: 6.712 tys. zł).

Środki trwałe oddane w leasing operacyjny zostały omówione w nocie 20.1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Umowy leasingu operacyjnego zawierane są na okres krótszy niż 75% ekonomicznego okresu użytkowania składnika aktywów finansowych. Bieżąca wartość minimalnych opłat leasingowych na moment zawarcia umowy jest niższa niż wartość godziwa przedmiotu leasingu. W umowach leasingu operacyjnego nie występują płatności warunkowe. Umowy nie gwarantują leasingobiorcy możliwości wydłużenia bądź skrócenia okresu leasingu.

19. Wartości niematerialne

2018	Wartość firmy	Relacje z klientami	Prawa autorskie	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	57 437	64 000	554	62 648	3 372	188 011
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	9 266	-265	9 001
Zwiększenie	0	0	0	7 876	1 125	9 001
Przejęcie do użytkowania	0	0	0	1 390	-1 390	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-371	-1 926	-2 297
Stan na 31 grudnia	57 437	64 000	554	71 543	1 181	194 715
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	0	2 558	451	42 461	0	45 470
Amortyzacja okresu (Ogólne koszty administracyjne)	0	5 770	31	10 395	1	16 197
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	0	-192	0	-192
Stan na 31 grudnia	0	8 328	482	52 664	1	61 475
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	0	0	0	0	0
WARTOŚĆ NETTO	0	0	0	0	0	0
Stan na 1 stycznia	57 437	61 442	103	20 187	3 372	142 541
Stan na 31 grudnia	57 437	55 672	72	18 879	1 180	133 240

Wartość zobowiązań umownych dotyczących wartości niematerialnych na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 3.851 tys. zł.

2017	Wartość firmy	Relacje z klientami	Prawa autorskie	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	57 437	64 000	554	59 154	778	181 923
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	4 465	2 594	7 059
Zwiększenie	0	0	0	2 420	4 639	7 059
Przejęcie do użytkowania	0	0	0	2 045	-2 045	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-971	0	-971
Stan na 31 grudnia	57 437	64 000	554	62 648	3 372	188 011
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	0	16	404	37 529	0	37 949
Amortyzacja okresu (Ogólne koszty administracyjne)	0	2 542	47	5 875	0	8 464
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	0	-943	0	-943
Stan na 31 grudnia	0	2 558	451	42 461	0	45 470
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	0	0	0	0	0
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	57 437	63 984	150	21 625	778	143 974
Stan na 31 grudnia	57 437	61 442	103	20 187	3 372	142 541

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

W 2018 roku i 2017 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Wartość firmy powstała z tytułu nabycia spółki Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 grudnia 2016 roku, została ona przypisana do wyodrębnionej ewidencyjnie części aktywów Spółki, będących aktywami nabytej Raiffeisen-Leasing Polska S.A. Test na utratę wartości został przeprowadzony metodą zdyskontowanych dywidend z uwzględnieniem wartości rezydualnej, na podstawie 8-letniej prognozy finansowej. Na dzień bilansowy nie stwierdzono przesłanek utraty wartości tego aktywa.

Relacje z klientami są ujawnionym zidentyfikowanym aktywem przy rozliczeniu ceny nabycia Raiffeisen-Leasing Polska S.A. wycenionym odrębnie dla klientów korporacyjnych i detalicznych. Przyjęty okres amortyzacji wynosi 20 lat, przy czym profil amortyzacji zbieżny jest z oczekiwanym konsumowaniem korzyści, jakie te relacje przyniosą w przyszłości, czyli nieliniowo.

Istotną pozycję wartości niematerialnych stanowi główny system operacyjny. Wartość początkowa inwestycji wynosi 12.002 tys. zł, bieżąca wartość inwestycji na dzień 31 grudnia 2018 roku – 2.187 tys. zł, a pozostały okres amortyzacji – 2,0 lata. Jeżeli okres amortyzacji zostałby skrócony o 1 rok, to bieżąca wartość księgowa netto inwestycji wynosiłaby 1.412 tys. zł.

20. Rzeczowe aktywa trwałe

2018	Nieruchomości inwestycyjne	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	19 476	1 154	32 130	485 323	7 182	545 265
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	321	1 690	330 882	718	333 611
Zwiększenia bezpośrednie	0	321	1 690	330 882	718	333 611
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	-6 500	-7	-176	-127 253	-433	-134 369
Stan na 31 grudnia	12 976	1 468	33 644	688 952	7 467	744 507
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	1 417	976	18 178	108 569	5 868	135 008
Amortyzacja okresu	258	91	5 310	68 376	539	74 574
Zmniejszenia w ciągu roku	-299	-7	-176	-38 091	-429	-39 002
Stan na 31 grudnia	1 376	1 060	23 312	138 854	5 978	170 580
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	40	95	4 664	22	4 821
Zwiększenia	0	0	0	0	0	0
Zmniejszenia	0	0	0	-266	0	-266
Stan na 31 grudnia	0	40	95	4 398	22	4 555
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	18 059	138	13 857	372 090	1 292	405 436
Stan na 31 grudnia	11 600	368	10 237	545 700	1 467	569 372

Wartość zobowiązań umownych dotyczących rzeczowych aktywów trwałych na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 32.620 tys. zł, w tym zobowiązania do nabycia środków trwałych, które staną się przedmiotami umów leasingu operacyjnego, w wysokości 30.825 tys. zł.

W 2018 roku i 2017 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

2017	Nieruchomości inwestycyjne	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na 1 stycznia	19 476	1 099	26 827	358 338	7 049	412 789
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	55	6 495	194 278	400	201 228
Zwiększenia bezpośrednie	0	55	6 012	193 889	400	200 356
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	0	483	389	0	872
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	-1 192	-67 293	-267	-68 752
Stan na 31 grudnia	19 476	1 154	32 130	485 323	7 182	545 265
UMORZENIE						
Stan na 1 stycznia	1 021	883	14 226	85 120	5 478	106 728
Amortyzacja okresu	396	93	5 016	52 916	655	59 076
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	-1 064	-29 467	-265	-30 796
Stan na 31 grudnia	1 417	976	18 178	108 569	5 868	135 008
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na 1 stycznia	0	40	216	4 054	22	4 332
Zwiększenia	0	0	0	610	0	610
Zmniejszenia	0	0	-121	0	0	-121
Stan na 31 grudnia	0	40	95	4 664	22	4 821
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na 1 stycznia	18 455	176	12 385	269 164	1 549	301 729
Stan na 31 grudnia	18 059	138	13 857	372 090	1 292	405 436

Grupa według stanu na 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2017 roku nie jest użytkownikiem obcych środków trwałych na podstawie leasingu finansowego.

Wartość bilansowa netto rzeczowych aktywów trwałych oddanych w leasing operacyjny na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 542.788 tys. zł, a na 31 grudnia 2017 roku – 384.862 tys. zł (szczegóły dotyczące tych rzeczowych aktywów trwałych zawiera nota 20.1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

20.1. Wartość środków trwałych oddanych w leasing operacyjny

2018	Nieruchomości inwestycyjne	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO				
Stan na 1 stycznia	19 476	8 969	460 889	489 334
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	315 197	315 197
Zwiększenia bezpośrednie	0	0	315 197	315 197
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	-6 500	0	-118 792	-125 292
Stan na 31 grudnia	12 976	8 969	657 294	679 239
UMORZENIE				
Stan na 1 stycznia	1 417	2 995	95 569	99 981
Amortyzacja okresu	258	1 750	66 696	68 704
Zmniejszenia w ciągu roku	-299	0	-36 260	-36 559
Stan na 31 grudnia	1 376	4 745	126 005	132 126
ODPISY AKTUALIZUJĄCE				
Stan na 1 stycznia	0	0	4 491	4 491
Zmniejszenia	0	0	-166	-166
Stan na 31 grudnia	0	0	4 325	4 325
WARTOŚĆ NETTO				
Stan na 1 stycznia	18 059	5 974	360 829	384 862
Stan na 31 grudnia	11 600	4 224	526 964	542 788

31 grudnia 2018	
Suma przyszłych minimalnych opłat z leasingu operacyjnego po dniu bilansowym	Razem
Do 1 roku	81 990
Od 1 roku do 5 lat	83 708
Powyżej 5 lat	3 143
Razem	168 841

W 2018 roku Grupa osiągnęła przychody z nieruchomości inwestycyjnych w wysokości 9.214 tys. zł, w tym przychód ze sprzedaży jednej z nieruchomości 7.800 tys. zł (2017: 2.715 tys. zł), koszty bezpośrednie związane z tą działalnością wyniosły 7.420 tys. zł, w tym nieumorzona wartość sprzedanej nieruchomości w wysokości 6.201 tys. zł (2017: 1.602 tys. zł).

Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnej o wartości księgowej na dzień 31 grudnia 2018 roku 11.296 tys. zł wynosi 11.600 tys. zł.

2017	Nieruchomości inwestycyjne	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO				
Stan na 1 stycznia	19 476	7 595	332 287	359 358
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	1 374	193 615	194 989
Zwiększenia bezpośrednie	0	891	193 309	194 200
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	483	306	789
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	-65 013	-65 013
Stan na 31 grudnia	19 476	8 969	460 889	489 334
UMORZENIE				
Stan na 1 stycznia	1 021	1 394	76 194	78 609
Amortyzacja okresu	396	1 601	47 664	49 661
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	-28 289	-28 289
Stan na 31 grudnia	1 417	2 995	95 569	99 981
ODPISY AKTUALIZUJĄCE				
Stan na 1 stycznia	0	0	3 882	3 882
Zwiększenia	0	0	609	609
Stan na 31 grudnia	0	0	4 491	4 491
WARTOŚĆ NETTO				
Stan na 1 stycznia	18 455	6 201	252 211	276 867
Stan na 31 grudnia	18 059	5 974	360 829	384 862

31 grudnia 2017	
Suma przyszłych minimalnych opłat z leasingu operacyjnego po dniu bilansowym	Razem
Do 1 roku	81 284
Od 1 roku do 5 lat	147 854
Powyżej 5 lat	125
Razem	229 263

21. Należności i zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Należny zwrot podatku	1 534	420
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego brutto razem	1 534	420
Odpisy aktualizujące	0	0
Podatek dochodowy do zapłaty	-57 598	-71 077
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego brutto razem	-57 598	-71 077
Razem	-56 064	-70 657

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

22. Zapasy

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Inwestycje leasingowe	56 597	128 785
Aktywa poleasingowe	996	4 041
Zapasy brutto razem	57 593	132 826
Odpisy aktualizujące	-461	-178
Zapasy netto	57 132	132 648

Żadna kategoria zapasów nie stanowiła zabezpieczenia kredytów lub pożyczek w roku zakończonym 31 grudnia 2018 roku i w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku.

23. Pozostałe aktywa

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Aktywa finansowe brutto, w tym:		
Należności z tytułu pośrednictwa ubezpieczeniowego	14 297	14 990
Należności ze sprzedaży zwindykowanych przedmiotów leasingu	1 349	1 500
Należności od EBI z tytułu programu wsparcia MŚP	351	1 219
Aktywa finansowe brutto razem	15 997	17 709
Odpisy aktualizujące	0	0
Aktywa finansowe netto razem	15 997	17 709
Aktywa niefinansowe brutto, w tym:		
Zaliczki na rzecz dostawców przedmiotów leasingu	68 635	39 350
Rozrachunki publicznoprawne	158 529	128 737
Koszty zapłacone z góry	16 934	9 654
Kaucje zapłacone	475	1 146
Inne	366	1 529
Aktywa niefinansowe brutto razem	244 939	180 416
Odpisy aktualizujące	-21 198	-21 331
Aktywa niefinansowe netto razem	223 741	159 085
Razem	239 738	176 794

Kwota pozostałych aktywów, których realizacji lub uregulowania oczekuje się po upływie 12 miesięcy, na koniec 2018 roku wynosiła 1.732 tys. zł (2017: 819 tys. zł).

W pozycji rozrachunki publicznoprawne wykazane zostały na dzień 31 grudnia 2018 roku należności z tytułu podatku od towarów i usług (158.397 tys. zł) oraz należności z tytułu nadpłaty w podatku od środków transportu (132 tys. zł); na 31 grudnia 2017 roku – należności z tytułu podatku od towarów i usług (128.514 tys. zł) oraz należności z tytułu nadpłaty w podatku od środków transportu (171 tys. zł); należności z tytułu opłat za wieczyste użytkowanie (2 tys. zł) oraz z tytułu ubezpieczeń społecznych (50 tys. zł).

Poniższe zestawienie przedstawia zmianę stanu odpisów aktualizujących wartość innych aktywów.

Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość innych aktywów	2018	2017
Stan odpisu na dzień 1 stycznia	21 331	21 266
Utworzenie odpisów na utratę wartości	250	84
Wykorzystanie odpisów	-306	-3
Odwrocenie odpisów na utratę wartości	-77	-16
Stan odpisu na dzień 31 grudnia	21 198	21 331

Odpis aktualizujący wartość pozostałych aktywów na dzień 31 grudnia 2018 roku dotyczy należności Grupy z tytułu spornej sprawy z tytułu podatku od towarów i usług w wysokości 20.811 tys. zł (2017: 21.114 tys. zł) oraz w kwocie 387 tys. zł innych aktywów (2017: 217 tys. zł).

Sprawa sporna z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)

W następstwie niekorzystnego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) z sierpnia 2016 roku i oddalenia na jego podstawie przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi (WSA) w wyrokach z 2017 roku wszystkich skarg Jednostki Dominującej, następcy prawnego spółki PKO Bankowy Leasing Sp. z o.o., w sprawie zaliczenia nadpłat i zwrotów na poczet zaległości w podatku od towarów i usług, Grupa na dzień 31 grudnia 2018 roku wykazała należności z tytułu odsetek od zaległości podatku VAT w łącznej kwocie 20.811 tys. zł (2017: 21.114 tys. zł), objęte pełnym odpisem aktualizującym, utworzonym w latach poprzednich.

Należności z tytułu odsetek od zaległości VAT, dochodzone przed sądami administracyjnymi, wynikają z postanowień Łódzkiego Urzędu Skarbowego w Łodzi w przedmiocie rozliczenia nadpłat i zwrotów VAT za okresy rozliczeniowe od stycznia 2011 roku do czerwca 2013 roku na poczet zaległości podatkowych w podatku VAT, w których rozliczenia zwrotów i nadpłat podatku VAT na poczet zaległości w podatku VAT zostały dokonane w dacie złożenia deklaracji korygujących (w grudniu 2014 roku), a nie w dacie zapłaty podatku w wysokości wyższej niż należy, jak argumentuje Jednostka Dominująca.

W 2018 roku Jednostka Dominująca kontynuowała działania odwoławcze od decyzji organów skarbowych. Część należności w kwocie 303 tys. zł została w 2018 roku spisana w związku z prawomocnymi negatywnymi wyrokami Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA). Jednostka Dominująca oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy przed NSA w pozostałych sprawach.

24. Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Kredyty i pożyczki otrzymane, w tym:	16 636 642	14 116 469
Zobowiązania krótkoterminowe	4 809 377	3 293 151
Zobowiązania długoterminowe	11 827 265	10 823 318
Razem	16 636 642	14 116 469

Oprocentowanie otrzymanych kredytów ma charakter zmienny i oparte jest na stawkach rynkowych (WIBOR 1M/3M, EURIBOR 1M/3M/6M, LIBOR 1M/3M – w zależności od waluty zaangażowania) powiększonych o marżę banku. Grupa finansuje swoją działalność w PKO Banku Polskim S.A. oraz bankach zewnętrznych (spoza Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego S.A.), w tym w bankach międzynarodowych.

W celu dopasowania struktury walutowej pasywów i aktywów Grupa zaciąga kredyty w następujących walutach: PLN, EUR, USD.

Kredyty otrzymane z Banku Rozwoju Rady Europy (CEB), Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI), Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR) oraz Międzynarodowej Korporacji Finansowej (IFC) zabezpieczone są poprzez gwarancje bankowe wystawione przez PKO Bank Polski S.A.

25. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych spółki sekurytyzacyjnej	640 855	1 261 773
Zobowiązania z tytułu emisji krótkoterminowych dłużnych papierów wartościowych Jednostki Dominującej	281 144	186 583
Zobowiązania z tytułu emisji długoterminowych dłużnych papierów wartościowych Jednostki Dominującej	73 120	146 204
Razem	995 119	1 594 560

Zmiany w wartości zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych przedstawia poniższa tabela.

W okresie	2018	2017
Stan na początek okresu	1 594 560	1 741 998
Zwiększenia z emisji (w cenie nominalnej)	1 286 191	1 035 878
Zmniejszenia z tytułu wykupu	-1 882 300	-1 188 591
Zmniejszenia z tytułu spłaty odsetek	-1 544	-2 363
Zmiana naliczonych odsetek/dyskonta i pozostałe	-1 788	7 638
Stan na koniec okresu	995 119	1 594 560

W ramach Programu obligacji (z limitem 600 mln złotych) uruchomionego we współpracy z PKO Bankiem Polskim Grupa emituje krótkoterminowe obligacje dyskontowe oparte o marżę oraz stawkę referencyjną WIBOR 1M/3M/6M. Obligacje podlegają wykupowi według wartości nominalnej.

Wartość godziwa obligacji krótkoterminowych o wartości nominalnej 281.700 tys. zł wyliczona na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 281.144 tys. zł.

Wraz z przejęciem Raiffeisen-Leasing Polska S.A., Grupa przejęła zobowiązania z tytułu wyemitowanych przez Raiffeisen-Leasing Polska S.A. w dniu 1 czerwca 2016 roku trzyletnich obligacji o wartości nominalnej 73.000 tys. zł. Wyemitowane papiery dłużne są obligacjami zwykłymi, niezabezpieczonymi, na okaziciela, o jednostkowej wartości nominalnej 100 tys. zł. Oprocentowanie oparte jest na zmiennej stopie WIBOR3M, kupony odsetkowe wypłacane są co trzy miesiące. Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość zobowiązań z tytułu emisji tych obligacji wyniosła 73.120 tys. zł.

W grudniu 2014 roku spółka celowa ROOF Poland Leasing 2014 DAC wyemitowała obligacje na kwotę 636 mln zł z pierwotnym maksymalnym terminem wykupu do 2028 roku. W grudniu 2015 roku w związku ze zmianą programu wyemitowano obligacje na kwotę 618 mln zł oraz określono nowy maksymalny termin wykupu wszystkich obligacji w programie do października 2025 roku. Zabezpieczenie spłaty obligacji stanowią należności leasingowe będące przedmiotem sekurytyzacji. Oprocentowanie obligacji jest zmienne oparte na stopie WIBOR3M, odsetki są wypłacane w okresach kwartalnych. Również na bazie kwartalnej obligacje są wykupywane, a następnie umarzane. Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość zobowiązań z tytułu emisji tych obligacji wyniosła 640.855 tys. zł (31 grudnia 2017: 1.261.773 tys. zł).

26. Pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zobowiązania finansowe brutto, w tym:		
Zobowiązania wobec klientów z tytułu kaucji i depozytów	185 270	176 120
Otrzymane zaliczki od klientów	273 640	164 633
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	8 056	94 818
Zobowiązania finansowe brutto razem	466 966	435 571
Zobowiązania niefinansowe brutto, w tym:		
Rozliczenia międzyokresowe kosztów	21 486	19 486
Rezerwa na premie i bonusy	13 086	16 664
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	8 477	8 345
Rozrachunki publiczno-prawne	39 671	4 114
Przychody pobierane z góry	4 582	1 971
Pozostałe	27 555	9 991
Zobowiązania niefinansowe brutto razem	114 857	60 571
Razem	581 823	496 142

Wartość zobowiązań, których realizacji lub uregulowania oczekuje się po upływie 12 miesięcy, wyniosła na dzień 31 grudnia 2018 roku 131.802 tys. zł (2017: 142.970 tys. zł).

26.1. Grupa jako leasingobiorca

W przypadku leasingu operacyjnego, gdzie Grupa jest leasingobiorcą, minimalne przyszłe płatności z tytułu leasingu w ramach niezbywalnych umów leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Poniżej 1 roku	9 574	9 174
Od 1 roku do 5 lat	25 321	24 895
Powyżej 5 lat	855	942
Razem	35 750	35 011

Wartość minimalnych opłat leasingowych z tytułu leasingu operacyjnego ujętych jako koszt w okresie sprawozdawczym wykazane zostały w notce 13.2. w pozycji koszty wynajmu powierzchni (w tym powierzchni biurowych).

Wymienione w tabeli zobowiązania związane są z zawartymi umowami leasingu operacyjnego budynków lub lokali na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej.

Umowa najmu siedziby Jednostki Dominującej w Łodzi została przedłużona do dnia 29 kwietnia 2023 roku. Umowa może zostać rozwiązana przez obie strony (najemcę i wynajmującego) z zachowaniem osiemnastomiesięcznego okresu wypowiedzenia pomiędzy 1 listopada 2018 roku a 31 grudnia 2019 roku dla powierzchni umiejscowionej na dwóch piętrach oraz z sześciomiesięcznym okresem wypowiedzenia dla powierzchni biurowej umiejscowionej na parterze i antresoli (tzw. powierzchnia komercyjna).

Umowa najmu siedziby Centrali Jednostki Dominującej w Warszawie na dzień 31 grudnia 2018 roku obowiązuje przez czas oznaczony, który upływa z końcem lutego 2023 roku. Umowa może zostać wypowiedziana z zachowaniem dwunastomiesięcznego okresu wypowiedzenia.

Umowa najmu centrum procesowego Jednostki Dominującej w Ostrołęce, ul. 11 listopada, obowiązuje przez czas oznaczony, który upływa z końcem czerwca 2021 roku. Umowa może zostać wypowiedziana z dziesięciomiesięcznym okresem wypowiedzenia.

Umowa najmu centrum procesowego Jednostki Dominującej w Ostrołęce, ul. Dzieci Polskich, obowiązuje przez czas oznaczony, który upływa z końcem kwietnia 2023 roku.

Umowy najmu pozostałych lokali są zwykle zawarte na czas nieokreślony. Dla umów zawartych na czas nieokreślony przyszłe minimalne opłaty leasingowe ustalono w oparciu o okres wypowiedzenia wynikający z umowy. Okres wypowiedzenia wynosi od 1 do 6 miesięcy. Umowy najmu zawierane są zarówno w złotych, jak i w walutach obcych. Płatności dokonywane są w złotych niezależnie od waluty umowy.

27. Rezerwy

2018	Stan na 1 stycznia	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrócenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Inne zmiany	Stan na 31 grudnia
Rezerwy na sprawy sporne	1 521	222	-345	-57	0	1 341
Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe	222	34	-6	-19	48	279
Razem	1 743	256	-351	-76	48	1 620

2017	Stan na 1 stycznia	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrócenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Inne zmiany	Stan na 31 grudnia
Rezerwy na sprawy sporne	1 264	285	0	-28	0	1 521
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	4	0	-4	0	0	0
Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe	363	22	-133	-30	0	222
Razem	1 631	307	-137	-58	0	1 743

Na dzień 31 grudnia 2018 roku długoterminowa część rezerwy na odprawy emerytalne i rentowe wyniosła 231 tys. zł (2017: 187 tys. zł).

28. Kapitały

Wartość kapitału akcyjnego Jednostki Dominującej na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 174.057 tys. zł. W trakcie 2018 i 2017 roku nie było zmian w wartości kapitału akcyjnego oraz w liczbie wyemitowanych akcji. Wszystkie wyemitowane akcje o wartości nominalnej 10 zł każda w liczbie 17.405.690 szt. są w pełni opłacone. Wszystkie akcje mają takie same prawa głosu. Akcjonariuszem, posiadającym 100% kapitału zakładowego Jednostki Dominującej, jest Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.

Kapitał zapasowy	2018	2017
Kapitał zapasowy z zysków netto z lat ubiegłych	58 411	179 411
Stan na 31 grudnia	58 411	179 411

Kapitał zapasowy powstał z odpisów z zysków generowanych przez Jednostkę Dominującą w poprzednich latach obrotowych.

Kapitał zapasowy	2018	2017
Stan na 1 stycznia	179 411	146 860
Przeniesienie z zysków lat ubiegłych/pokrycie straty lat ubiegłych	0	32 551
Przeniesienie na fundusz (kapitał) rezerwowy	-121 000	0
Stan na 31 grudnia	58 411	179 411

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Jednostki Dominującej w dniu 31 sierpnia 2018 roku podjęło uchwałę o utworzeniu funduszu rezerwowego (kapitału rezerwowego) z przeznaczeniem na wypłatę dywidendy, w tym zaliczki na poczet dywidendy, dywidendy z zysków lat ubiegłych (zaległej dywidendy) lub z przeznaczeniem na pokrycie straty lub podwyższenie kapitału zakładowego ze środków Jednostki Dominującej. Jednocześnie postanowiono przenieść część kapitału zapasowego w kwocie 121.000 tys. zł, utworzonego z zysków lat ubiegłych, na fundusz rezerwowy (kapitał rezerwowy).

Kapitał rezerwowý	2018	2017
Stan na 1 stycznia	0	0
Przeniesienie na fundusz (kapitał) rezerwowý części kapitału zapasowego	121 000	0
Zaliczka na poczet dywidendy z kapitału rezerwowego	-50 000	0
Stan na 31 grudnia	71 000	0

W dniu 28 września 2018 roku Zarząd Jednostki Dominującej podjął uchwałę o wypłacie akcjonariuszowi Jednostki Dominującej zaliczki na poczet dywidendy za rok obrotowy 2018 w wysokości 50.000 tys. zł. Zaliczka obejmowała kwotę kapitału rezerwowego, utworzonego z zysków lat ubiegłych, w wyłączeniu bieżącego zysku z roku 2018.

Pozostałe kapitały	2018	2017
Z połączenia/przejęcia spółek	-32 880	-32 880
Niepodzielony wynik z lat ubiegłych (w tym: zyski nieprzeznaczone na kapitał zapasowy Jednostki Dominującej)	-2 003	-68 114
Inne dochody całkowite	-304	-176
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 (por. nota 3.1.)	-38 432	0
Stan na 31 grudnia	-73 619	-101 170

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku na pozycję Pozostałe kapitały z przejęcia spółek w łącznej kwocie (-) 32.880 tys. zł składają się:

- rozliczenie nabycia spółki PKO BP Faktoring S.A. (obecnie PKO Faktoring S.A.) w wysokości (-) 4.862 tys. zł oraz
- rozliczenie nabycia spółki PKO Leasing PRO, gdzie Jednostka Dominująca na dzień 30 września 2014 roku, tj. na dzień połączenia prawnego z PKO Leasing PRO, ujęła w księgach w tej pozycji wartość firmy powstałą na moment nabycia przez PKO Bank Polski spółki PKO Leasing PRO. Wartość ta została dodatkowo skorygowana o częściowe rozliczenie korekt do wartości godziwej aktywów netto PKO Leasing PRO w okresie od dnia 1 kwietnia do 30 września 2014 roku. Kwota pozostałych kapitałów po korekcie wyniosła 28.018 tys. zł.

Inne dochody całkowite	2018	2017
Inne dochody całkowite na początek okresu (przed podatkiem)	-203	-46
Zyski odniesione na inne dochody całkowite w okresie	2 031	646
Kwota przeniesiona w okresie z innych dochodów całkowitych do rachunku zysków i strat, w tym:	-2 227	-803
- koszty z tytułu odsetek	-2 227	-803
Razem pozostałe dochody wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów (przed podatkiem)	-196	-157
Inne dochody całkowite przejęte w wyniku połączenia jednostek (przed podatkiem)	0	0
Razem wpływ na inne dochody całkowite w okresie (przed podatkiem)	-196	-157
Razem inne dochody całkowite na koniec okresu (przed podatkiem)	-399	-203
Effekt podatkowy	95	27
Inne dochody całkowite na koniec okresu (netto)	-304	-176
Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat	333	331

Kwota pozostałych całkowitych dochodów wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów po uwzględnieniu podatku wyniosła w 2018 roku (-)128 tys. zł, w 2017 roku - (-)165 tys. zł.

Wynik finansowy podlegał podziałowi zgodnie poniższą tabelą:

Wynik finansowy roku bieżącego	2018	2017
Stan na 1 stycznia	77 213	18 598
Zysk netto za rok bieżący przypadający na akcjonariuszy Jednostki Dominującej	114 224	77 213
Przeniesienie na pozostałe kapitały (wynik finansowy z lat ubiegłych)	-66 111	-51 149
Przeniesienie na kapitał zapasowy	0	32 551
Dywidendy wypłacone	-11 102	0
Stan na 31 grudnia	114 224	77 213

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Jednostki Dominującej w dniu 6 czerwca 2018 roku podjęło uchwałę o przeznaczeniu całości zysku netto Jednostki Dominującej z 2017 roku w wysokości 11.102 tys. zł na wypłatę dywidendy akcjonariuszowi.

Dywidendy

	2018	2017
Dywidendy wypłacone przez Jednostkę Dominującą (w tym kwota zaliczkowo wypłacona w trakcie bieżącego okresu)	61 102	0
Ilość akcji	17 405 690	17 405 690
Dywidenda i zaliczki na poczet dywidendy wypłacone przypadające na 1 akcję (w złotych)	3,51	0,00

Zarząd Jednostki Dominującej zarekomenduje Radzie Nadzorczej przeznaczenie części wyniku finansowego Jednostki Dominującej za 2018 rok w wysokości 118.349 tys. zł na wypłatę dywidendy na rzecz akcjonariusza.

	2018
Dywidendy zaproponowane do wypłaty przez Jednostkę Dominującą z zysku roku 2018 (w kwocie nie są uwzględnione zaliczki na poczet dywidendy wypłacone w trakcie bieżącego okresu)	118 349
Ilość akcji	17 405 690
Dywidenda zaproponowana do wypłaty przypadająca na 1 akcję (w złotych)	6,80

29. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wartość otrzymanych zobowiązań finansowych (niewykorzystanych linii kredytowych) i gwarancyjnych (związanych z zobowiązaniami Grupy wobec podmiotów trzecich wynikających przede wszystkim z zawartych umów kredytu oraz umów najmu) zaprezentowano poniżej.

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Otrzymane zobowiązania finansowe	1 512 418	2 715 400
Otrzymane zobowiązania gwarancyjne	2 936 722	2 745 390
Razem	4 449 140	5 460 790

Poniższa tabela przedstawia wynikającą z zawartych umów wartość zobowiązań warunkowych:

	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Udzielone zobowiązania finansowe		
Zobowiązania do udzielenia pożyczki/przekazania aktywów w leasing finansowy	280 016	182 115
Kwota przyznanych limitów faktoringowych do wykorzystania	1 272 312	938 688
Razem udzielone zobowiązania finansowe, w tym:	1 552 328	1 120 803
<i>Z pierwotnym terminem zapadalności do 1 roku</i>	1 552 328	1 120 803

Wszystkie zobowiązania Grupy do udzielenia pożyczki/przekazania aktywów w leasing finansowy/faktoringu mają charakter warunkowy. Szczegółowy opis ryzyk związanych z zobowiązaniami pozabilansowymi został przedstawiony w notach dotyczących ryzyka.

Sprawy sporne

Łączna wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, w których Grupa występowała w roli pozwanego, wynosiła na dzień 31 grudnia 2018 roku 3.888 tys. zł. Grupa utworzyła rezerwy w przypadkach, gdzie według szacunków Grupy prawdopodobieństwo konieczności wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne jest większe niż 50%. Rezerwę utworzono w wysokości przewidywanej kwoty zobowiązania. Na dzień 31 grudnia 2018 roku rezerwy na roszczenia prawne, w których Grupa występowała w roli pozwanego, wyniosły 1.341 tys. zł (2017: 1.521 tys. zł).

Polskie przepisy podatkowe podlegają interpretacjom oraz zmianom, stąd istnieje teoretyczna możliwość, iż interpretacja tych przepisów przez władze skarbowe może być inna niż zastosowana przez Grupę, co może skutkować dążeniem organów podatkowych do ustalenia innego wymiaru podatku od tego, który został

zapłacony przez Grupę. Zgodnie z art. 70 § 1 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa rok podatkowy może podlegać badaniu przez władze skarbowe w ciągu 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku. W ocenie Zarządu jednostki Dominującej ryzyko wypływu środków z tego tytułu nie jest istotne.

30. Sekurytyzacja portfela leasingowego Grupy

Grupa kontynuowała w 2018 roku rozpoczęty w grudniu 2014 roku przez Raiffeisen-Leasing Polska S.A. program sekurytyzacji należności Grupy z tytułu leasingu finansowego. Do dnia 31 grudnia 2017 roku Grupa mogła sprzedawać niewymagalne na dzień sprzedaży wierzytelności wynikające z umów leasingowych do łącznej wartości 1.475 mln zł. Nabywcą sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych jest ROOF Poland Leasing 2014 DAC, spółka celowa z siedzibą w Irlandii. Nabyte przez spółkę celową wierzytelności zostały sfinansowane emisją papierów wartościowych, o których mowa w notcie 25. W 2018 roku program sekurytyzacji wszedł w fazę amortyzacji. Od 1 stycznia 2018 roku Grupa nie dokonuje już sprzedaży nowych wierzytelności leasingowych w ramach tego programu. Celem i korzyścią transakcji sprzedaży wierzytelności do spółki celowej było pozyskanie źródeł długoterminowego finansowania i ich dywersyfikacja.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wartość aktywów sekurytyzowanych w ramach tego programu wyniosła 688.410 tys. zł (2017: 1.381.287 tys. zł). Sekurytyzowane wierzytelności leasingowe prezentowane są w aktywach Grupy z uwagi na niespełnienie warunków wyłączenia składnika aktywów ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej. W szczególności Grupa nie ma obowiązku wypłaty kwot ostatecznym odbiorcom, dopóki nie otrzyma odpowiadających im kwot od leasingobiorców. Dodatkowo nie jest spełniony warunek niezwłocznego przekazywania przepływów pieniężnych ze składnika sekurytyzowanych aktywów.

Wartości bilansowe aktywów finansowych objętych sekurytyzacją zaprezentowano w poniższej tabeli:

	Wartość transakcji		Kwota ryzyka pozostająca w Grupie	
	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Wartość bilansowa aktywów - należności z tytułu leasingu finansowego	688 410	1 381 287	688 410	1 381 287
Wartość bilansowa aktywów - środki na rachunkach bieżących o ograniczonej możliwości dysponowania	193 545	134 269	193 545	134 269
Wartość bilansowa zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych	-641 195	-1 261 773	-641 195	-1 261 773
Pozycja netto	240 760	253 783	240 760	253 783

31. Aktywa, na których ustanowiono zabezpieczenia lub o ograniczonej możliwości dysponowania

W tabeli poniżej zaprezentowano informacje na temat aktywów finansowych zastawionych lub o ograniczonej możliwości dysponowania.

Aktywa o ograniczonej możliwości dysponowania	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	195 689	134 269
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	688 410	1 500 287
Należności stanowiące zabezpieczenie otrzymanych kredytów	0	119 000
Należności stanowiące zabezpieczenie wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych	688 410	1 381 287

Zabezpieczeniem zobowiązań z tytułu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych w ramach programu sekurytyzacji aktywów są w 100% należności stanowiące przedmiot sekurytyzacji. Wraz ze zmniejszaniem się zobowiązań z tego tytułu zmniejsza się poziom ustanowionych zabezpieczeń.

32. Informacje uzupełniające do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Środki pieniężne w kasie	0	13
Środki na rachunkach bieżących	212 898	152 357
Lokaty w bankach	16 833	57 278
Środki pieniężne w drodze	0	36
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	229 731	209 684

Wartość środków pieniężnych i ich ekwiwalentów o ograniczonej możliwości dysponowania wyniosła na dzień 31 grudnia 2018 roku 195.689 tys. zł (2017: 134.269 tys. zł). Dotyczą one:

- środków na rachunkach bankowych VAT w wysokości 2.144 tys. zł, co związane są z wprowadzeniem do polskiego prawa podatkowego dotyczącego podatku od towarów i usług mechanizmu podzielonej płatności (ang. split payment) (2017: 0 tys. zł)
- środków na rachunkach bankowych spółki ROOF Poland Leasing 2014 DAC w wysokości 193.545 tys. zł, co związane jest z mechanizmami zabezpieczającymi określonymi w programie sekurytyzacji wierzytelności leasingowych (2017: 134.269 tys. zł).

Pozycja niezrealizowane kursowe dodatnie/(ujemne) odnosi się do różnic kursowych od zobowiązań z tytułu kredytów.

Pozostałe pozycje niepieniężne dotyczą zmiany odpisów aktualizujących wartość rzeczowych aktywów trwałych.

Pozycja Inne korekty odnosi się do zmian w wartości rzeczowych aktywów trwałych oddanych w leasing operacyjny, w tym wydatki na nabycie i wartość zlikwidowanych przedmiotów oddanych w leasing operacyjny, amortyzacja przedmiotów w leasingu operacyjnym oraz do pozostałych zmian w kapitałach własnych.

Inne korekty	2018	2017
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowych aktywów trwałych oddanych w leasing operacyjny	-315 197	-194 200
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych w leasingu operacyjnym	68 704	49 661
Zmniejszenie stanu rzeczowych aktywów trwałych w leasingu operacyjnym na skutek ich sprzedaży lub likwidacji	88 733	36 724
Zmiana z tytułu wdrożenia MSSF9 odniesiona na pozostałe kapitały	-38 432	0
Pozostałe korekty	-128	-1 037
Razem	-196 320	-108 852

33. Wynik na instrumentach finansowych

Wynik dotyczący należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu oraz środków na rachunkach bankowych i ich ekwiwalentach

	2018	2017
Całkowite przychody odsetkowe dotyczące aktywów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	679 432	616 882
Całkowite przychody prowizyjne dotyczące aktywów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	54 507	56 051
Razem	733 939	672 933
W tym: przychody odsetkowe dotyczące aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	733 939	672 933

Wynik dotyczący zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	2018	2017
Całkowite koszty odsetkowe dotyczące zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	-350 548	-326 775
Razem	-350 548	-326 775

34. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Metody ustalania wartości godziwej poszczególnych składników aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej wraz z przypisanymi do nich modelami wyceny można zaklasyfikować do trzech głównych kategorii:

- *Kategoria I* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny notowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie na informacjach rynkowych. Wycena mark-to-market stosowana głównie w odniesieniu do notowanych papierów wartościowych.
- *Kategoria II* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących obserwacje rynkowe lub informacje pochodzące z aktywnego rynku.

Wycena mark-to-model z parametryzacją modeli wyłącznie na podstawie notowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu. W oparciu o tego typu modele wyceniana jest większość instrumentów pochodnych, w tym transakcje terminowe na papiery wartościowe, niepłynne papiery skarbowe lub papiery emitowane przez bank centralny oraz nienotowane dłużne papiery korporacyjne i komunalne papiery wartościowe, dla których do wyceny pobierane są dane z aktywnego rynku.

- *Kategoria III* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Metoda ta dotyczy nieliniowych instrumentów pochodnych zawieranych na nieaktywnym rynku, nienotowanych dłużnych papierów korporacyjnych, które nie spełniają warunków pozwalających na zaliczenie ich do kategorii II, a także instrumentów pochodnych, dla których dokonano korekty wartości godziwej o odpisy z tytułu ryzyka kredytowego.

Podział instrumentów finansowych ujmowanych w wartości godziwej na opisane powyżej kategorie prezentuje poniższa tabela.

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Kategoria I		
Razem aktywa	0	0
Razem zobowiązania	0	0
Kategoria II		
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa)	1 875	927
Razem aktywa	1 875	927
Pochodne instrumenty finansowe (zobowiązania)	1 460	1 004
Razem zobowiązania	1 460	1 004
Kategoria III		
Razem aktywa	0	0
Razem zobowiązania	0	0
Razem wszystkie kategorie – aktywa	1 875	927
Razem wszystkie kategorie – zobowiązania	1 460	1 004

Poniżej zaprezentowano główne założenia i metody wykorzystane przez Grupę podczas określania wartości godziwej instrumentów finansowych nieujmowanych w wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

- Środki pieniężne i ich ekwiwalenty: są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej i przeszacowywane w okresach poniżej roku. W związku z tym ich wartość godziwa jest zbliżona do wartości bilansowej.
- Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu: wartość godziwa należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o kontraktową wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy użyciu bieżących stóp procentowych uwzględniających marżę na ryzyko kredytowe. Marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na główne grupy produktowe, tj. należności z tytułu leasingu finansowego o zmiennej stopie procentowej,

należności z tytułu leasingu finansowego o stałej stopie procentowej, należności z umów leasingu finansowego nieruchomości. Model zastosowany do wyznaczenia wartości godziwej należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu wykorzystuje techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku, w związku z tym zaliczany jest do trzeciej kategorii wyceny.

- Zobowiązania finansowe: zaprezentowane w tej pozycji instrumenty finansowe to kredyty otrzymane od banków, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych. Wartość godziwa dla zobowiązań finansowych o stałej stopie procentowej powyżej 1 roku opiera się na zdyskontowanych przepływach pieniężnych z tytułu kapitału i odsetek przy zastosowaniu czynnika dyskontującego wyliczonego w oparciu o krzywą zerokuponową. Grupa przyjęła, że wartość godziwa dla powyższych instrumentów o zmiennej stopie procentowej lub o stałej stopie procentowej, ale poniżej 1 roku jest równa ich wartości bilansowej.

Poniżej przedstawiono wartość księgową i godziwą tych aktywów i zobowiązań finansowych, które nie zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ich wartości godziwej.

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2018					31 grudnia 2017				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Aktywa										
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	229 731	229 731	0	0	229 731	209 684	209 684	0	0	209 684
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu, w tym:	16 502 256	16 531 988	0	0	16 531 988	14 752 945	14 785 616	0	0	14 785 616
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu, dotyczące finansowania ruchomości	15 784 467	15 814 212	0	0	15 814 212	13 861 186	13 931 405	0	0	13 931 405
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu, dotyczące finansowania nieruchomości	717 789	717 776	0	0	717 776	891 759	854 211	0	0	854 211
Pozostałe aktywa finansowe	15 997	15 997	0	0	15 997	17 709	17 709	0	0	17 709

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2018					31 grudnia 2017				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Zobowiązania										
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	16 636 642	16 636 642	0	0	16 636 642	14 116 469	14 116 469	0	0	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	995 119	995 119	0	0	995 119	1 594 560	1 594 560	0	0	1 594 560
Pozostałe zobowiązania finansowe	466 966	466 966	0	0	466 966	435 571	435 571	0	0	435 571
Pozabilansowe zobowiązania o charakterze finansowym	1 552 328	1 552 328	0	0	1 552 328	1 120 803	1 120 803	0	0	1 120 803

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

35. Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane tylko w przypadku, gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty, a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i zobowiązań następuje jednocześnie.

Poniższe zestawienia prezentują aktywa finansowe i zobowiązania finansowe, które zostały skompensowane i zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w kwocie netto.

31 grudnia 2018	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	
AKTYWA FINANSOWE						
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	1 875	0	1 875	0	0	1 875
Razem	1 875	0	1 875	0	0	1 875

31 grudnia 2018	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE						
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	1 460	0	1 460	0	0	1 460
Razem	1 460	0	1 460	0	0	1 460

31 grudnia 2017	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	
AKTYWA FINANSOWE						
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	927	0	927	0	0	927
Razem	927	0	927	0	0	927

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

31 grudnia 2017	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto
				Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE						
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat - Pochodne instrumenty finansowe	1 004	0	1 004	0	0	1 004
Razem	1 004	0	1 004	0	0	1 004

36. Transakcje z jednostkami powiązanymi

Jednostki powiązane z Grupą to:

- jednostka dominująca – Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. (PKO Bank Polski lub PKO BP), będąca jednostką dominującą najwyższego szczebla,
- członkowie kluczowego personelu Grupy oraz kluczowego personelu jednostek dominujących oraz osoby z nimi powiązane,
- pozostałe jednostki – pozostałe jednostki powiązane należące do Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A., w tym: PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A., PKO Towarzystwo Ubezpieczeń S.A., PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń S.A., PKO BP Finat Sp. z o.o., PKO BP Bankowy Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A., PKO Bank Hipoteczny S.A., Qualia Sp. z o.o., Qualia Development sp. z o.o., ZenCard Sp. z o.o., Bankowe Towarzystwo Kapitałowe S.A.

Do członków kluczowego personelu Grupy zalicza się członków Zarządu Jednostki Dominującej oraz członków Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej, których listę zaprezentowano w nocy 1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego. W 2018 roku i w 2017 roku nie wystąpiły transakcje z członkami kluczowego personelu jednostki dominującej wobec Grupy ani inne transakcje z osobami powiązanymi z członkami kluczowego personelu Grupy lub jednostki dominującej wobec Grupy, poza zaprezentowanymi poniżej.

Transakcje z jednostką dominującą będącą bankiem obejmowały transakcje mające na celu zapewnienie finansowania działalności Grupy (głównie kredyty otrzymane), zagwarantowanie wywiązania się Grupy z zobowiązań z tytułu otrzymanych kredytów oraz zawartych umów najmu, domknięcie otwartych pozycji na operacjach instrumentami pochodnymi oraz zapewnienie Grupie obsługi bankowej. W rachunku zysków i strat skutkowało to powstaniem kosztów odsetkowych i prowizyjnych oraz przychodów odsetkowych. Grupa świadczy na rzecz jednostki dominującej przede wszystkim usługi leasingu operacyjnego.

Na rzecz pozostałych jednostek powiązanych Grupa świadczy usługi leasingu operacyjnego i finansowego. Grupa korzysta z usług ubezpieczenia świadczonych przez podmioty z Grupy PKO BP, w tym ubezpieczeń związanych z umową leasingu lub przedmiotami leasingu. Transakcje zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od warunków rynkowych.

Koszty rozliczeń z członkami kluczowego personelu Grupy za rok obrotowy dotyczą wynagrodzeń dla tego personelu, wypłacone w okresie objętym niniejszym skonsolidowane sprawozdaniem finansowym.

Wynagrodzenie członków kluczowego personelu Grupy	2018	2017
Wynagrodzenie krótkoterminowe Zarządu Jednostki Dominującej (wynagrodzenie podstawowe)	3 215	4 200
Wynagrodzenie wypłacone w związku z rozwiązaniem stosunku pracy	126	586
Wynagrodzenie zmienne członków Zarządu Jednostki Dominującej	2 181	971
Razem	5 522	5 757

Zmienne składniki wynagrodzeń członków kluczowego personelu Grupy

Zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonej (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonej (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest przeliczany na akcje fantomowe po przyznaniu danego składnika – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) PKO Banku Polskiego na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg – z IV kwartału okresu oceny. Następnie, po okresie retencyjnym i okresie odroczenia, akcje są przeliczane na gotówkę – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) PKO Banku Polskiego na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z III kwartału roku kalendarzowego, w którym dokonywana jest wypłata, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Grupy, straty Grupy lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby jednostek/komórek organizacyjnych, które ujawniły się po okresie oceny.

Rezerwa na zmienne składniki wynagrodzeń	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Zarząd Jednostki Dominującej	5 400	5 937
Razem rezerwa	5 400	5 937
Wynagrodzenie wypłacone w roku	2018	2017
	za lata 2013-2018	za lata 2012-2017
przyznane w formie gotówki	1 174	1 106
Zarząd Jednostki Dominującej	1 174	1 106
przyznane w formie instrumentu finansowego	1 007	329
Zarząd Jednostki Dominującej	1 007	329
Razem wynagrodzenie wypłacone	2 181	1 435

Pozycje ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej	Jednostka dominująca		Członkowie kluczowego personelu Grupy		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	36 030	64 084	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe – aktywa	1 875	927	0	0	0	0
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	1 251	0	0	0	-21 717	-10 550
Pozostałe aktywa	1 665	1 256	0	0	6 987	5 655
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	15 138 428	12 533 148	0	0	20 105	22 919
Pochodne instrumenty finansowe – pasywa	0	1 004	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	1 459	516	0	0	0	28
Rezerwy na zobowiązania (z tytułu programu wynagrodzeń zmiennych)	95	0	5 400	5 937	0	0

Pozycje z rachunku zysków i strat	Jednostka dominująca		Członkowie kluczowego personelu Grupy		Pozostałe jednostki	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Przychody z tytułu leasingu finansowego	0	0	0	0	13 483	30
Przychody z tytułu leasingu operacyjnego	16 737	15 049	16	20	1 117	951
Koszty z tytułu odsetek	-300 786	-262 036	0	0	-797	-2
Przychody z tytułu prowizji	0	0	0	0	3 091	6 917
Koszty z tytułu prowizji	-7 904	-2 491	0	0	0	0
Przychody finansowe, w tym wynik na instrumentach pochodnych	1 535	-857	0	0	0	0
Pozostałe przychody operacyjne	0	114 713	0	0	0	0
Ogólne koszty administracyjne	-6 951	-5 808	-4 985	-6 765	0	0

Pozycje pozabilansowe	Jednostki dominujące		Członkowie kluczowego personelu Grupy		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Gwarancje i akredytywy	2 791 444	2 616 557	0	0	0	0
Niewykorzystany limit kredytowy/pożyczkowy	1 512 418	2 715 400	0	0	0	0

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

37. Wynagrodzenie firmy audytorskiej

Wyłacone lub należne wynagrodzenie firmy audytorskiej za usługi wskazane poniżej wyniosło:

	2018	2017
Obowiązkowe badanie rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego	541	465
Inne usługi poświadczające	202	557
Razem	743	1 022

38. Zdarzenia po dacie bilansowej

W dniu 14 marca 2019 roku Zarząd PKO Leasing S.A. oraz Zarząd Qualia Development sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, podmiot zależny w 100% od Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A., przyjęły plan połączenia („Plan połączenia”), który został złożony do sądów rejestrowych właściwych według siedziby spółek w dniach 28-29 marca 2019 roku. Połączenie PKO Leasing S.A. i Qualia Development sp. z o.o. ma nastąpić na podstawie art. 492 § 1 pkt 1 Ksh przez przeniesienie całego majątku Qualia Development sp. z o.o. na PKO Leasing S.A. (łączenie przez przejęcie) z równoczesnym podwyższeniem kapitału zakładowego PKO Leasing S.A. poprzez emisję akcji, które PKO Leasing S.A. przyzna akcjonariuszowi Qualia Development sp. z o.o., tj. Powszechnej Kasie Oszczędności Bankowi Polskiemu S.A. W celu połączenia kapitał zakładowy Jednostki Dominującej zostanie podwyższony z kwoty 174.057 tys. zł do kwoty 347.856 tys. zł, tj. o kwotę 173.799 tys. zł, poprzez emisję 17.379.876 akcji imiennych o wartości nominalnej 10,00 zł każda akcja, które zostaną wydane jednemu akcjonariuszowi Jednostki Dominującej – Powszechnej Kasie Oszczędności Bankowi Polskiemu S.A. Cena emisyjna akcji wynosi 21,11 zł. Przyjęty harmonogram zakłada połączenie spółek do końca czerwca 2019 roku.

Po dniu bilansowym nie wystąpiły inne istotne zdarzenia wymagające ujęcia bądź ujawnienia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za rok kończący się 31 grudnia 2018 roku.

Zarządzanie ryzykiem finansowym

39. Charakter i zakres ryzyka związanego z instrumentami finansowymi

Grupa stosuje w swojej działalności aktywne podejście do zarządzania ryzykiem polegające na jego identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu i ograniczaniu. Grupa kieruje się zasadą, że efektywny system zarządzania i kontroli ryzyka jest oparty na trzech, dopasowanych elementach:

- strukturze organizacyjnej – obejmującej podział zadań i kompetencji, w tym wyraźne wskazania funkcji realizowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne w procesie zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka,
- metodach monitoringu, pomiaru i szacowania ryzyka – stanowiących warunek prawidłowej identyfikacji przez Grupę ponoszonego ryzyka,
- działaniach skoncentrowanych na wykorzystaniu nowoczesnych technik zabezpieczania i transferu ryzyka w celu dostosowania rodzaju i profilu ryzyka podejmowanego przez Grupę do apetytu na ryzyko wyrażonego w przyjętych planach strategicznych.

Podstawowym założeniem przyjętym przy konstruowaniu systemu zarządzania i kontroli ryzyka jest rozdzielenie jednostek organizacyjnych kontrolujących ryzyko od jednostek biznesowych, a więc podejmujących ryzyko, co zostało odzwierciedlone w strukturze organizacyjnej Grupy. Zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka wdrażane są na podstawie pisemnych strategii, polityk i zasad.

40. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest to zagrożenie poniesienia strat w wyniku niewywiązania się dłużnika z warunków zawartej umowy.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę działalności leasingowej poprzez zapewnienie najwyższej jakości ocen ryzyka kredytowego i efektywności podejmowania decyzji kredytowych, jak również skutecznego procesu monitorowania zaangażowania kredytowego wobec indywidualnego klienta i portfela leasingowego Grupy.

W odniesieniu do indywidualnego klienta, monitorowaniu podlega jego sytuacja ekonomiczno-finansowa, przebieg wykorzystania i spłaty leasingu, pożyczki czy faktoringu, ustanowione zabezpieczenia oraz powiązania kapitałowo-organizacyjne klienta. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

W procesie zarządzania ryzykiem kredytowym Grupa grupuje klientów do odpowiednich klas aktywów, dla których dokonuje podziału na homogeniczne grupy pod kątem ryzyka niewypłacalności oraz wysokości straty, w przypadku zaistnienia zdarzenia niewypłacalności. W ramach poszczególnych portfeli dokonywana jest estymacja wysokości parametrów PD oraz LGD dla odpowiednich klas, jak również wyliczana jest oczekiwana strata (EL) dla celów zarządzania ryzykiem portfeli oraz kalkulacji odpisów na należności. Kalkulacja wysokości odpisów odbywa się w sposób automatyczny na podstawie dedykowanych modeli oraz przesłanek utraty wartości dla odpowiednich klas aktywów. Poprawność estymacji parametrów oraz wysokości utworzonego odpisu badana jest w ramach cyklicznego procesu walidacji oraz backtestów.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfela obejmuje sporządzanie regularnych, okresowych analiz dotyczących portfela Grupy, zapewniających identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji oraz wykonywanie doraźnych przeglądów tego portfela związanych przede wszystkim ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym.

Stosowane przez Grupę procedury monitorowania ryzyka kredytowego obejmują również zasady monitorowania ustanowionych zabezpieczeń. W ramach monitoringu przeprowadzane są okresowe wyceny zabezpieczeń. Zakres i częstotliwość tych przeglądów uzależnione są od rodzaju przedmiotu zabezpieczenia i obejmują: wartość zabezpieczenia i jej zmiany w okresie od ostatniego przeglądu, prawidłowość, kompletność i ważność dokumentów związanych z ustanowionym zabezpieczeniem.

Ekspozycja na ryzyko kredytowe Grupy wynika głównie z prowadzonej działalności leasingowej, pożyczkowej i faktoringowej oraz w niewielkim stopniu z instrumentów pochodnych.

Grupa stosuje wewnętrzne procedury pozwalające określić poziom ryzyka kredytowego wiążącego się z przyznaniem danemu klientowi leasingu/pożyczki/finansowania w formie faktoringu lub innych usług obciążonych ryzykiem kredytowym oraz stopień akceptowalności tego ryzyka. Procedury te tworzone są zgodnie ze standardami obowiązującymi w Grupie PKO BP. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Grupa posiada system kompetencji kredytowych zbudowany na wielostopniowym systemie komitetów kredytowych o różnych, ściśle określonych kompetencjach. Każda osoba zaangażowana w proces podejmowania decyzji odpowiada za ryzyko i zwrot na transakcji będącej przedmiotem decyzji.

W celu zapewnienia niezależności ocen ryzyka kredytowego i jakości portfela Grupy wprowadzony został podział odpowiedzialności pomiędzy Departament Zarządzania Ryzykiem i Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym.

Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym odpowiedzialny jest za zarządzanie indywidualnymi ekspozycjami leasingowymi i pożyczkowymi i w ramach swoich kompetencji wykonuje czynności związane z:

- wdrożeniem polityki kredytowej, procedur zawierania transakcji leasingowych/ pożyczek, w tym również opracowywania zasad i trybu podejmowania decyzji, oraz ustalanie kompetencji decyzyjnych i ról/poziomów w procesie akceptacji wniosków kredytowych,
- zapewnieniem właściwego stosowania zatwierdzonych przez Grupę standardów procesu zawierania umów leasingu / pożyczek / faktoringu,
- procesowaniem nowych wniosków klientów, w tym:
 - analizą kredytową oraz oceną ryzyka klienta,
 - podejmowaniem decyzji kredytowych,
- monitoringiem zawartej transakcji i leasingo-/pożyczkobiorcy,
- restrukturyzacją,
- analizą przepływów pieniężnych możliwych do uzyskania z tytułu zarządzania wierzytelnością, w tym: ustalaniem rezerwy indywidualnej na klientach indywidualnych.

Departament Zarządzania Ryzykiem odpowiedzialny jest za monitoring ryzyka całego portfela leasingowego i pożyczek Grupy i w ramach swoich zadań realizuje między innymi następujące funkcje:

- wdrożenie strategii zarządzania wszystkimi ryzykami,
- budowa oraz zarządzanie modelami oceny ryzyka,
- kalibracja, estymacja i walidacja parametrów do podejmowania decyzji kredytowych oraz zarządzania poziomem ryzyka kredytowego portfela,
- monitorowanie poziomu rezerw na ryzyko kredytowe,
- zarządzanie portfelem należności zagrożonych.

Przed zawarciem umowy leasingu / pożyczki / faktoringu Grupa dokonuje oceny zdolności kredytowej klienta. Ocena klienta wspierana jest przez wykorzystywane w Grupie systemy ratingowe i scoringowe. Systemy te stanowią ważny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie.

W przypadku klientów korporacyjnych zdolność kredytowa klienta jest oceniana w ramach systemu ratingowego w celu przyporządkowania klienta do jednej z kategorii ratingowych. Kategoria ratingowa ustalana jest na podstawie analizy czynników ilościowych (roczne i międzyokresowe sprawozdania finansowe), czynników jakościowych oraz informacji dodatkowych, stanowiących sygnały ostrzegawcze. Kategoria ratingowa ma wpływ na określenie standardowych kosztów ryzyka i jest ważnym parametrem w zarządzaniu portfelem leasingowym Grupy.

Grupa dokonuje również oceny ryzyka związanego z przedmiotem leasingu i zdolności klienta do obsługi zadłużenia, w tym przede wszystkim na podstawie generowanych przez klienta nadwyżek finansowych.

Dodatkowo, mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Grupa dąży do zawierania dodatkowych umów zabezpieczeń.

Ocena zdolności kredytowej klienta detalicznego dokonywana jest przy wykorzystaniu kart scoringowych PD i LGD oraz dla części transakcji na podstawie macierzy decyzyjnych bazujących na poziomie oczekiwanej straty EL. Mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Grupa dąży do zawierania dodatkowych umów zabezpieczeń.

Czynności podejmowane w zakresie zabezpieczeń mają na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy, w tym ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych, stąd zabezpieczenia nie różnią się pomiędzy należnościami leasingowymi obsługiwanymi terminowo i przeterminowanymi oraz ze stwierdzoną utratą wartości i bez utraty. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Grupy.

Przyjmowane przez Grupę zabezpieczenia ograniczające skutki ryzyka kredytowego to:

- weksel,
- przewłaszczenie na zabezpieczenie,
- zastaw rejestrowy,
- poręczenie,
- przystąpienie do długu,
- gwarancja z programu Cosme lub Innovfin w ramach współpracy z Europejskim Funduszem Inwestycyjnym,
- gwarancja odkupu przedmiotu leasingu,
- kaucja,
- gwarancja bankowa,
- blokada środków pieniężnych na rachunkach bankowych,
- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym,
- cesja wierzytelności,
- hipoteka na nieruchomości komercyjnej lub mieszkalnej, gwarancja Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego,
- gwarancja korporacyjna.

Podstawowym zabezpieczeniem kontraktów leasingowych są przedmioty leasingu, dotyczy to wszystkich umów, z uwagi na konstrukcję standardowej umowy leasingowej oraz fakt, iż własność przedmiotu leasingu pozostaje do czasu zakończenia umowy po stronie leasingodawcy.

Grupa sprawuje ścisłą kontrolę nad otwartymi pozycjami instrumentów pochodnych netto, tzn. różnicą pomiędzy kontraktami kupna i sprzedaży, zarówno pod względem kwoty, jak i okresu obowiązywania. Pochodne instrumenty zawierane są przez Grupę w celu domknięcia otwartej pozycji walutowej czy stopy procentowej. W dowolnym momencie kwota podlegająca ryzyku kredytowemu ogranicza się do bieżącej wartości godziwej instrumentów, których wycena jest dodatnia (tzn. aktywów), co w odniesieniu do instrumentów pochodnych stanowi jedynie niewielki ułamek wartości umowy lub wartości nominalnych wykorzystywanych do wyrażania wolumenu istniejących instrumentów.

Grupa eliminuje ryzyko kredytowe wynikające z zawartych transakcji pochodnych poprzez przeprowadzanie tego typu operacji z instytucjami finansowymi w ramach Grupy PKO BP.

Stosowane przez Grupę techniki wyceny instrumentów pochodnych oparte są zazwyczaj o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak: stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku odpowiednich danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku Grupa wykorzystuje zazwyczaj w technikach wyceny własne szacunki parametrów niezbędnych do wyceny opierając je o najlepszą wiedzę i doświadczenie.

W zakresie ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań do oddania przedmiotu leasingu do używania Grupa narażona jest potencjalnie na straty w wysokości równej całej kwocie niewykorzystanych zobowiązań do oddania klientowi przedmiotu leasingu do używania. Prawdopodobna wysokość straty jest jednak niższa od całej kwoty niewykorzystanych zobowiązań do oddania przedmiotu leasingu do używania, ponieważ większość z tych zobowiązań uzależniona jest od spełnienia przez klientów określonych standardów zdefiniowanych w umowie leasingu.

Instrumenty finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej narażone na ryzyko kredytowe w podziale na klasy ekspozycji, według wyceny bilansowej bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego, zostały zestawione w załączonej poniżej tabeli. Jest to maksymalna wartość aktywów finansowych narażonych na ryzyko kredytowe.

Stan na 31 grudnia 2018 Klasy ekspozycji, wraz z przypisanymi im typami instrumentów (MSSF 9)	Aktywa finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej				
	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	pochodne	Leasing, pożyczki i faktoring	pozostałe	Razem
Ekspozycje wobec banków	229 731	1 875	0	0	231 606
Środki na rachunkach bieżących i terminowych w innych bankach	229 731	0	0	0	229 731
Pochodne instrumenty finansowe	0	1 875	0	0	1 875
Ekspozycje wobec klientów	0	0	16 502 256	0	16 502 256
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom indywidualnym	0	0	17 009	0	17 009
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom detalicznym	0	0	10 808 699	0	10 808 699
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom korporacyjnym	0	0	5 524 958	0	5 524 958
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	151 590	0	151 590
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	15 997	15 997
Razem	229 731	1 875	16 502 256	15 997	16 749 859

Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe Stan na 31 grudnia 2018 (MSSF 9)	Aktywa netto, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Aktywa netto, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są dotknięte utrąatą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Aktywa netto dotknięte utrąatą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	Razem	Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
Należności z tytułu leasingu finansowego	11 398 028	2 339 973	437 315	14 175 316	13 633 939
Należności z tytułu pożyczek	823 759	424 679	39 058	1 287 496	783 421
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	12 210	1 988	573	14 771	4 531
Należności faktoringowe	625 381	398 323	969	1 024 673	0
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem	12 859 378	3 164 963	477 915	16 502 256	14 421 891
w tym: zakupione/utworzone aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	0	0	99 809	99 809	0

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla instrumentów pozabilansowych wyniosło:

	31 grudnia 2018 (MSSF 9)	31 grudnia 2017 (MSR 39)
Zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym	1 552 328	1 120 803
Razem	1 552 328	1 120 803

Kategorie aktywów finansowych, w tym instrumenty pochodne w całości stanowią należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości.

31 grudnia 2018 (MSSF 9)	Aktywa brutto, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		Aktywa brutto, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)				Aktywa dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)				Razem przeterminowanie ekspozycji (netto)
	do 30 dni	Razem	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	Razem	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	Razem	
Należności z tytułu leasingu finansowego	1 164 143	1 164 143	904 172	422 571	59	1 326 802	45 126	98 022	153 503	296 651	2 787 596
Należności z tytułu pożyczek	21 214	21 214	23 647	28 177	0	51 824	1 971	9 391	13 669	25 031	98 069
Należności z tytułu leasingu operacyjnego	55	55	34	1 886	1	1 921	0	0	2 955	2 955	4 931
Należności faktoringowe	111 181	111 181	0	390 046	8 277	398 323	88	6	0	94	509 598
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu razem netto	1 296 593	1 296 593	927 853	842 680	8 337	1 778 870	47 185	107 419	170 127	324 731	3 400 194
w tym: zakupione/utworzone aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe	0	0	0	0	0	0	4 961	19 707	5 992	30 660	30 660

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Stan na 31 grudnia 2017 Klasy ekspozycji, wraz z przypisanymi im typami instrumentów (MSR 39)	Aktywa finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej				
	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	pochodne	Leasing, pożyczki i faktoring	pozostałe	Razem
Ekspozycje wobec banków	282 592	3 726	0	0	286 318
Środki na rachunkach bieżących i terminowych w innych bankach	282 592	0	0	0	282 592
Pochodne instrumenty finansowe	0	3 726	0	0	3 726
Ekspozycje wobec klientów	0	0	13 642 107	0	13 642 107
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom indywidualnym	0	0	118 117	0	118 117
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone klientom mikro	0	0	6 285 962	0	6 285 962
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	4 908 104	0	4 908 104
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	2 223 487	0	2 223 487
Leasing, pożyczki i faktoring udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	106 437	0	106 437
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	8 050	8 050
Razem	282 592	3 726	13 642 107	8 050	13 936 475

Podział aktywów finansowych według ich wartości brutto, z podziałem na poszczególne sektory klientów, na dzień 31 grudnia 2017 roku prezentuje poniższa tabela.

31 grudnia 2017 (MSR 39)	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	analizowanych indywidualnie	analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	149 999	12 301 726	12 451 725	10 226 661
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	209 684	0
Klienci indywidualni	0	10 460	10 460	23 259
Klienci mikro	4 973	6 159 096	6 164 069	6 086 665
Duże przedsiębiorstwa	29 659	3 974 922	4 004 581	2 642 309
Małe i średnie przedsiębiorstwa	8 979	1 865 907	1 874 886	1 442 681
Sektor publiczny	106 388	63 948	170 336	31 747
Pozostałe aktywa finansowe	0	17 709	17 709	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	58 772	2 095 036	2 153 808	1 843 851
Klienci indywidualni	0	1 335	1 335	1 173
Klienci mikro	26 390	1 314 254	1 340 644	1 203 298
Duże przedsiębiorstwa	21 167	345 883	367 050	273 151
Małe i średnie przedsiębiorstwa	11 215	433 555	444 770	366 229
Sektor publiczny	0	9	9	0

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Należności z rozpoznaną utratą wartości	637 820	296 825	934 645	323 869
Klienci indywidualni	56	24	80	0
Klienci mikro	223 205	295 428	518 633	148 937
Duże przedsiębiorstwa	266 367	0	266 367	120 199
Małe i średnie przedsiębiorstwa	148 192	1 373	149 565	54 733
Razem należności brutto	846 591	14 693 587	15 540 178	12 394 381
Odpis z tytułu utraty wartości	-359 969	-199 871	-559 840	X
Razem należności netto	486 622	14 493 716	14 980 338	12 394 381

Poniższe zestawienie prezentuje analizę wiekową aktywów na dzień 31 grudnia 2017 roku z rozpoznaną utratą wartości w podziale na aktywa oceniane indywidualnie oraz grupowo. Podział wynika z metodologii oceny utraty wartości, której podlegają zarówno aktywa przeterminowane, jak i aktywa nieprzeterminowane. Zestawienie obejmuje całkowite zaangażowanie w finansowanie klientów, dla których wystąpiły należności przeterminowane, a nie tylko wartość przeterminowanych pozycji należności.

Stan na 31 grudnia 2017 Należności z rozpoznaną utratą wartości (MSR 39)	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzetermi- nowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – z rozpoznaną utratą wartości analizowane indywidualnie	177 569	72 823	72 517	80 518	54 780	179 613	637 820
Klienci indywidualni	0	0	0	0	56	0	56
Klienci mikro	32 818	11 853	24 501	27 062	35 740	91 231	223 205
Duże przedsiębiorstwa	132 234	28 774	22 773	22 984	4 059	55 543	266 367
Małe i średnie przedsiębiorstwa	12 517	32 196	25 243	30 472	14 925	32 839	148 192
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – z rozpoznaną utratą wartości analizowane grupowo	39 459	30 703	54 266	31 325	24 116	116 956	296 825
Klienci indywidualni	24	0	0	0	0	0	24
Klienci mikro	39 435	30 703	52 926	31 292	24 116	116 956	295 428
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	0	1 340	33	0	0	1 373
Razem	217 028	103 526	126 783	111 843	78 896	296 569	934 645

Analizę wiekową aktywów przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości na dzień 31 grudnia 2017 roku prezentuje poniższe zestawienie. Zestawienie obejmuje całkowite zaangażowanie w finansowanie klientów, dla których wystąpiły należności przeterminowane, a nie tylko wartość przeterminowanych pozycji należności.

Leasing, pożyczki i faktoring brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości (MSR 39) stan na 31 grudnia 2017 r.	Okres przeterminowania					Razem
	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Leasing, pożyczki i faktoring brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	1 811 967	312 635	13 205	6 262	9 739	2 153 808
Klienci indywidualni	1 187	138	10	0	0	1 335
Klienci mikro	1 110 431	205 976	11 753	6 262	6 222	1 340 644
Duże przedsiębiorstwa	334 340	32 710	0	0	0	367 050
Małe i średnie przedsiębiorstwa	366 009	73 802	1 442	0	3 517	444 770
Sektor publiczny	0	9	0	0	0	9
Razem	1 811 967	312 635	13 205	6 262	9 739	2 153 808

Dla aktywów finansowych narażonych na ryzyko kredytowe Grupa stosowała na dzień 31 grudnia 2018 roku następujące skale wewnętrznych ratingów:

- skala dotycząca klientów korporacyjnych wyliczana w modelu Kredytor (PKO BP) dla klientów określona w skali od A1 do H (gdzie A1 oznacza znikome ryzyko, a H utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca klientów małych i średnich przedsiębiorstw określona w skali od 1A do 10C (gdzie 1A oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a – 10A, 10B, 10C utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca projektów inwestycyjnych określona w skali od 6.1 do 6.5 (gdzie 6.1 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 6.5 – utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca klientów detalicznych określona w skali od 0.5 do 5.0 (gdzie 0.5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5.0 – utratę wartości (default klienta));
- skala ratingowa dotycząca banków, oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, instytucji sektora finansowego oraz sektora publicznego określona w skali od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości (default klienta)).

Dla aktywów finansowych narażonych na ryzyko kredytowe na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa stosowała cztery skale wewnętrznych ratingów:

- skala dotycząca klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw określona w skali od 1A do 10C (gdzie 1A oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a – 10A, 10B, 10C utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca projektów inwestycyjnych określona w skali od 6.1 do 6.5 (gdzie 6.1 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 6.5 – utratę wartości (default klienta));
- skala dotycząca klientów detalicznych określona w skali od 0.5 do 5.0 (gdzie 0.5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5.0 – utratę wartości (default klienta));
- skala ratingowa dotycząca banków, oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, instytucji sektora finansowego oraz sektora publicznego określona w skali od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości (default klienta)).

Pochodnym i pozostałym instrumentom finansowym przypisany jest rating podmiotu, z którym zawarto transakcję.

Rating na 31 grudnia 2018 roku	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	Razem
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoring					
A (dobra)	3 200 384	561 998	4 404	72	3 766 858
B (przeciętna)	2 213 638	804 969	44 665	8 934	3 072 206
C (ryzykowna)	138 492	190 248	46 181	4 784	379 705
Razem z ratingiem	5 552 514	1 557 215	95 250	13 790	7 218 769
Bez ratingu	7 347 364	1 692 758	737 328	90 966	9 868 416
Razem	12 899 878	3 249 973	832 578	104 756	17 087 185

Rating na 31 grudnia 2018 roku	Wartość bilansowa brutto		
	bez utraty wartości	z utratą wartości	Razem
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoring			
A (dobra)	3 763 181	3 677	3 766 858
B (przeciętna)	3 031 903	40 303	3 072 206
C (ryzykowna)	340 973	38 732	379 705
Razem z ratingiem	7 136 057	82 712	7 218 769
Bez ratingu	9 138 995	729 421	9 868 416
Razem	7 136 057	812 133	17 087 185

Stan na 31 grudnia 2017 Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	Ekspozycje							Łączna kwota ekspozycji
	wobec banków	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	wobec sektora publicznego	pozostałe aktywa	
Ekspozycje klasyfikowane według wewnętrznych ratingów stosowanych przez Grupę								
6.1	0	0	0	73 756	5 706	0	0	79 462
6.2	0	0	0	19 637	2 193	0	0	21 830
3A	0	0	0	0	1 189	0	0	1 189
3B	0	0	0	0	2 759	0	0	2 759
3C	0	0	0	0	2 169	0	0	2 169
4A	0	0	0	17 721	8 739	0	0	26 460
4B	0	0	0	41 746	24 823	0	0	66 569
4C	0	0	0	39 895	29 162	0	0	69 057
5A	0	0	0	52 793	45 152	0	0	97 945
5B	0	0	0	79 425	58 173	0	0	137 598
5C	0	0	0	117 094	67 591	0	0	184 685
6A	0	0	0	202 939	89 004	0	0	291 943
6B	0	0	0	166 329	70 780	0	0	237 109
6C	0	0	0	580 676	166 707	0	0	747 383
7A	0	0	0	100 324	59 148	0	0	159 472
7B	0	0	0	589 658	230 610	0	0	820 268
7C	0	0	0	30 278	22 441	0	0	52 719
8A	0	0	0	532 368	213 628	0	0	745 996
8B	0	0	0	283 736	79 083	0	0	362 819
8C	0	0	0	92 108	33 001	0	0	125 109
9A	0	0	0	0	1 995	0	0	1 995
9B	0	0	0	16 949	39 112	0	0	56 061
10A	0	0	0	2 752	6 102	0	0	8 854
A	0	0	0	0	132	0	0	132
B	0	0	0	17 934	0	0	0	17 934
C	0	0	0	77 358	10 549	0	0	87 907
D	0	0	0	50 004	2 216	0	0	52 220
E	0	0	0	85 522	33 493	0	0	119 015
F	0	0	0	274 298	24 522	0	0	298 820
G	0	0	0	12 764	6 333	0	0	19 097
H	0	0	0	11 627	0	0	0	11 627
Razem ekspozycje klasyfikowane według wewnętrznych ratingów stosowanych przez Grupę	0	0	0	3 569 691	1 336 512	0	0	4 906 203

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Ekspozycje bez ratingu								
NR	209 684	10 460	6 164 069	434 890	538 374	170 336	17 709	7 545 522
Razem ekspozycje bez ratingu	209 684	10 460	6 164 069	434 890	538 374	170 336	17 709	7 545 522
Razem	209 684	10 460	6 164 069	4 004 581	1 874 886	170 336	17 709	12 451 725
Wartość przyjętych zabezpieczeń	0	23 259	6 086 665	2 642 309	1 442 681	31 747	0	10 226 661

Poniższa tabela prezentuje informację na temat koncentracji ryzyka kredytowego w poszczególnych branżach według głównych grup EKD.

Koncentracja zaangażowania wobec klientów według branż						
Nazwa branży	31 grudnia 2018		1 stycznia 2018		31 grudnia 2017	
	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	486 835	2,85%	402 719	2,61%	409 555	2,64%
Górnictwo i wydobywanie	94 379	0,55%	83 705	0,54%	84 724	0,55%
Przetwórstwo przemysłowe	3 520 852	20,60%	3 018 724	19,56%	3 033 098	19,54%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	32 938	0,19%	51 755	0,34%	51 787	0,33%
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	186 764	1,09%	158 608	1,03%	159 742	1,03%
Budownictwo	1 210 610	7,08%	1 006 961	6,53%	1 013 449	6,53%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	3 152 520	18,43%	2 917 061	18,90%	2 927 573	18,86%
Transport i gospodarka magazynowa	4 335 958	25,36%	4 105 455	26,60%	4 117 300	26,51%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	241 963	1,41%	201 140	1,30%	203 524	1,31%
Informacja i komunikacja	333 101	1,95%	289 287	1,87%	291 200	1,88%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	199 459	1,17%	357 496	2,32%	357 765	2,30%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	585 501	3,42%	606 733	3,93%	629 967	4,06%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	759 825	4,44%	632 903	4,10%	634 378	4,09%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	671 920	3,93%	617 201	4,00%	618 671	3,99%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	152 277	0,89%	172 615	1,12%	172 615	1,11%
Edukacja	88 973	0,52%	73 898	0,48%	74 276	0,48%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	555 843	3,25%	465 926	3,02%	471 526	3,04%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	108 304	0,63%	93 820	0,61%	94 495	0,61%
Pozostała działalność usługowa	383 289	2,24%	176 160	1,14%	176 783	1,14%
Gospodarstwa domowe	27	0,00%	41	0,00%	41	0,00%
Razem	17 101 338	100,00%	15 432 208	100,00%	15 522 469	100,00%

Różnica pomiędzy kwotami na dzień 1 stycznia 2018 roku a kwotami na dzień 31 grudnia 2017 roku wynika z ujęcia wpływu wdrożenia MSSF 9, w szczególności innego ujęcia portfela zakupionych/utworzonych aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI).

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Poniżej zaprezentowano ekspozycje klientów przekraczające wartość 15% funduszy własnych Grupy. Zostały one zaprezentowane w oparciu o zaangażowania względem pojedynczego klienta oraz grup kapitałowych w wartości brutto (bez uwzględniania pomniejszeń z tytułu odpisów aktualizujących).

31 grudnia 2018			
Nr klienta	Nazwa leasingo-/pożyczkobiorcy	Wartość zaangażowania brutto	Udział procentowy w kapitałach własnych
1	Klient1	190 314	55,31%
2	Klient2	101 463	29,49%
3	Klient3	90 929	26,43%
4	Klient4	87 267	25,36%
5	Klient5	68 545	19,92%
6	Klient6	59 652	17,34%
7	Klient7	58 921	17,12%

31 grudnia 2017			
Nr klienta	Nazwa leasingo-/pożyczkobiorcy	Wartość zaangażowania brutto	Udział procentowy w kapitałach własnych
1	Klient1	270 751	82,17%
2	Klient2	106 388	32,29%
3	Klient3	101 313	30,75%
4	Klient4	77 605	23,55%
5	Klient5	69 005	20,94%
6	Klient6	64 429	19,55%
7	Klient7	63 782	19,36%
8	Klient8	62 927	19,10%
9	Klient9	57 234	17,37%
10	Klient10	54 856	16,65%
11	Klient11	50 668	15,38%
12	Klient12	50 013	15,18%

41. Ryzyko utraty płynności

Grupa podejmuje działania mające na celu utrzymanie ryzyka płynności na bezpiecznym poziomie. Podstawowym celem systemu zarządzania ryzykiem płynności jest takie kształtowanie struktury aktywów i pasywów Grupy, która umożliwi realizację określonych w planie finansowym celów dochodowych przy jednoczesnym utrzymaniu ciągłej zdolności terminowego wywiązywania się Grupy z zobowiązań oraz zachowaniu nałożonych limitów.

Wewnętrzne raporty płynności informują o wysokości luki płynności (statyczna analiza luki płynności), czyli niedopasowaniu pomiędzy terminami zapadalności aktywów i terminami wymagalności pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych. Analiza luki płynności dokonywana jest na podstawie informacji, które prezentują różnicę pomiędzy skumulowanymi wpływami a skumulowanymi wypływami w danym horyzoncie czasowym.

Polityka zarządzania płynnością w Grupie Kapitałowej PKO Leasing S.A. jest ukierunkowana na dopasowanie terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów. Wewnętrzne raporty dotyczące analizy luki płynności w kontekście przestrzegania obowiązujących norm ostrożnościowych przygotowywane są w cyklach miesięcznych i przedstawiane są osobom odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka w Grupie. Dodatkowo Grupa przygotowuje szereg projekcji mających na celu określenie wpływu pozycji pozabilansowych oraz bieżących warunków rynkowych w kontekście ryzyka płynności.

Analizę wymagalności zobowiązań finansowych w postaci niezdyktowanych przepływów środków pieniężnych prezentują poniższe zestawienia.

31 grudnia 2018		Przepływy pieniężne kontraktowe				
Rodzaj zobowiązania	Wartość bilansowa	poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 460	1 078	1 583	-645	-556	1 460
Zobowiązania finansowe	18 098 727	3 094 034	3 969 384	12 934 564	22 755	20 020 737
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	16 636 642	2 348 282	3 576 802	12 091 659	20 732	18 037 475
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	995 119	436 168	374 824	687 546	0	1 498 538
Inne zobowiązania finansowe	466 966	309 584	17 758	155 359	2 023	484 724
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 552 328	0	0	0	1 552 328

31 grudnia 2017		Przepływy pieniężne kontraktowe				
Rodzaj zobowiązania	Wartość bilansowa	poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 004	222	390	392	0	1 004
Zobowiązania finansowe	16 146 600	1 422 842	4 146 126	11 937 710	219 012	17 725 690
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	14 116 469	715 906	3 604 962	11 170 042	159 787	15 650 697
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 594 560	426 182	519 129	682 624	0	1 627 935
Inne zobowiązania finansowe	435 571	280 754	22 035	85 044	59 225	447 058
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 120 803	0	0	0	1 120 803

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Poniższa tabela przedstawia skumulowaną lukę płynności Grupy. W skumulowanej luce płynności prezentowane są zapadalności aktywów oraz wymagalności pasywów wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

	do 1 miesiąca	do 3 miesięcy	do 6 miesięcy	do 12 miesięcy	do 2 lat	do 3 lat	do 5 lat	do 20 lat
31 grudnia 2018	667 418	-273 321	331 785	1 546 639	925 188	737 457	-911 345	-358 539
31 grudnia 2017	655 041	2 096 140	2 666 443	2 598 036	1 838 176	1 638 809	-647 359	-218 466

W analizie luki płynności należy uwzględnić, że:

- ujęto w terminie wymagalności zobowiązania z tytułu wyemitowanych krótkoterminowych obligacji o okresie zapadalności do 1 miesiąca o wartości nominalnej 138.850 tys. zł, które zostały w całości zrolowane. W styczniu 2019 roku Jednostka Dominująca wyemitowała trzymiesięczne obligacje o wartości nominalnej 334.700 tys. zł,
- w terminie wymagalności do 1 miesiąca uwzględniono wszystkie zobowiązania z tytułu odroczonej dostawy przedmiotów leasingu (do wysokości wstępnych opłat leasingowych), które wykazują znacznie niższe faktyczne realizacje wymogów pieniężnych,
- w dniu 14 lutego 2019 roku Jednostka Dominująca podpisała aneks do umowy kredytu w rachunku bieżącym, na mocy którego termin spłaty został wydłużony o 12 miesięcy z 31 marca 2019 roku do 31 marca 2020 roku,
- w dniu 15 lutego 2019 roku Jednostka Dominująca uruchomiła środki z dostępnego kredytu długoterminowego. Środki pozyskane w ten sposób zostały wykorzystane w całości na spłatę zobowiązań wynikających z kredytu w rachunku bieżącym.

W efekcie podjętych działań w styczniu i lutym 2019 roku skumulowana luka płynności wykazywana na dzień 31 grudnia 2018 roku w przedziałach od 2 do 3 miesięcy, została całkowicie wyeliminowana.

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę wymagalności aktywów i zobowiązań Grupy w oparciu o pozostały czas od dnia kończącego okres sprawozdawczy do terminu zapadalności.

Struktura zapadalności aktywów i wymagalności pasywów Grupy 31 grudnia 2018	Bez zdefiniowanego terminu	Do 1 miesiąca	1-3 miesięcy	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-3 lata	3-5 lat	>5 lat	Razem
Aktywa										
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	229 731	0	0	0	0	0	0	0	229 731
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	0	0	0	0	0	1 875	0	0	1 875
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	0	1 063 966	1 278 644	1 521 332	2 918 310	3 911 684	2 883 965	2 381 683	542 672	16 502 256
Inne aktywa finansowe	0	15 997	0	0	0	0	0	0	0	15 997
Inne aktywa niefinansowe	702 612	323 844	74 100	85 775	160 370	210 873	154 869	127 740	29 077	1 869 260
Aktywa razem	702 612	1 633 538	1 352 744	1 607 107	3 078 680	4 122 557	3 040 709	2 509 423	571 749	18 619 119
Instrumenty pochodne (FX Swap, CIRS)	0	0	7 310	0	0	0	19 003	0	0	26 313
Pasywa										
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	261 191	2 076 678	819 179	1 652 329	4 502 337	3 193 517	4 113 738	17 673	16 636 642
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	295 769	142 850	173 000	191 750	191 750	0	0	0	995 119
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	391	687	806	777	368	-225	-789	-555	1 460
Inne zobowiązania finansowe	0	285 106	22 856	9 016	18 186	49 553	35 148	45 276	1 825	466 966
Kapitał własny Grupy	344 073	0	0	0	0	0	0	0	0	344 073
Inne zobowiązania niefinansowe	0	123 663	50 412	0	784	0	0	0	0	174 859
Pasywa razem	344 073	966 120	2 293 483	1 002 001	1 863 826	4 744 008	3 228 440	4 158 225	18 943	18 619 119
Instrumenty pochodne (FX Swap, CIRS)	0	0	7 310	0	0	0	19 003	0	0	26 313
Pozycje pozabilansowe										
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 552 328	0	0	0	0	0	0	0	1 552 328
Pozycje pozabilansowe razem	0	1 552 328	0	0	0	0	0	0	0	1 552 328

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Struktura zapadalności aktywów i wymagalności pasywów Grupy 31 grudnia 2017	Bez zdefiniowanego terminu	Do 1 miesiąca	1-3 miesięcy	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-3 lata	3-5 lat	>5 lat	Razem
Aktywa										
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	0	0	0	0	0	0	0	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	83	0	0	1	44	611	160	28	927
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	0	715 492	2 219 958	1 319 611	2 092 005	3 522 145	2 339 113	1 955 693	588 928	14 752 945
Inne aktywa finansowe	0	17 709	0	0	0	0	0	0	0	17 709
Inne aktywa niefinansowe	547 977	324 985	86 485	76 893	120 523	199 754	131 818	109 600	31 206	1 629 241
Aktywa razem	547 977	1 267 953	2 306 443	1 396 504	2 212 529	3 721 943	2 471 542	2 065 453	620 162	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX Swap, CIRS)	0	37 720	18 193	0	0	0	19 003	0	0	74 916
Pasywa										
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	197 963	438 216	619 292	2 037 680	3 871 402	2 483 634	4 330 559	137 723	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	76 457	348 288	200 227	228 205	584 402	156 981	0	0	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	0	113	109	161	229	292	99	1	0	1 004
Inne zobowiązania finansowe	0	272 702	11 017	6 521	14 822	25 707	30 195	21 061	53 546	435 571
Kapitały własne Grupy	329 511	0	0	0	0	0	0	0	0	329 511
Inne zobowiązania niefinansowe	0	65 677	67 714	0	0	0	0	0	0	133 391
Pasywa razem	329 511	612 912	865 344	826 201	2 280 936	4 481 803	2 670 909	4 351 621	191 269	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX Swap, CIRS)	0	37 720	18 193	0	0	0	19 003	0	0	74 916
Pozycje pozabilansowe										
Udzielone zobowiązania finansowe	0	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803
Pozycje pozabilansowe razem	0	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

42. Pozostałe ryzyka rynkowe

42.1. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe wynika z niedopasowania struktury aktywów i pasywów pod kątem stóp procentowych oraz walut. Grupa stosuje dla potrzeb konstrukcji limitów ryzyka metody oparte na wartości punktu bazowego (BPV) oraz metody oparte na wartości pozycji netto.

Proces zarządzania ryzykiem rynkowym podlega ciągłej ocenie oraz ewolucji w celu dostosowania go do zmieniających się warunków rynkowych.

Na proces zarządzania składają się:

- identyfikacja czynników ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- monitorowanie ryzyka,
- raportowanie ryzyka.

W celu identyfikacji ryzyka Grupa przeprowadza analizę otwartych pozycji: walutowej, stopy procentowej. Dla efektywnego zarządzania ryzykiem rynkowym Grupa ma przyznane limity dotyczące poszczególnych obszarów ryzyk. W efekcie takiego zarządzania ryzykiem rynkowym zapewniona jest kontrola jego poziomu przy jednoczesnym zapewnieniu:

- stabilizacji zysku netto na poziomie założonym m.in. w budżecie,
- redukcji zmienności wartości ekonomicznej Grupy i jej przyszłych zysków.

Do eliminowania ryzyka rynkowego Grupa stosuje metodę „hedging-u naturalnego” oraz instrumenty pochodne. Transakcje na instrumentach pochodnych wykonywane są tylko i wyłącznie w celu zabezpieczenia odpowiednich pozycji ekspozycji rynkowych. Grupa nie prowadzi obrotu instrumentami finansowymi w celach spekulacyjnych/handlowych. Dla celów zabezpieczenia otwartej pozycji walutowej lub stopy procentowej Grupa wykorzystuje następujące instrumenty pochodne:

- walutowe transakcje terminowe typu swap (FX swap),
- walutowe transakcje terminowe typu forward (FX Forward),
- transakcje terminowe na stopę procentową typu swap (IRS),
- walutowe transakcje terminowe na stopę procentową typu swap (CIRS).

42.2. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe to ryzyko zmiany wartości poszczególnych instrumentów finansowych spowodowanych fluktuacjami kursów walutowych. Grupa narażona jest na wpływ wynikający z wahań kursowych.

Ryzyko walutowe rozumiane jako prawdopodobieństwo wystąpienia straty jest uzależnione od zmienności kursów oraz niedopasowania aktywów i pasywów walutowych. Podstawowym celem zarządzania ryzykiem

walutowym jest ustalenie obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu jego ograniczenie do akceptowanych przez Grupę rozmiarów. W celu zarządzania ryzykiem walutowym Grupa ma wyznaczone przez Grupę określone limity dotyczące ekspozycji zgodnie ze standardami obowiązującymi w Grupie PKO BP.

Każdego dnia Grupa przygotowuje i przedstawia wewnętrzny raport poziomu otwartej pozycji walutowej. Dokument ten przedstawiany jest osobom odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka w Grupie, zgodnie z przyjętymi zasadami.

Ustanowione limity dla Grupy określają:

- poziom maksymalnej, otwartej pozycji walutowej overnight dla każdej waluty,
- poziom całkowitej otwartej pozycji walutowej overnight dla wszystkich walut łącznie.

W Grupie przeprowadzana jest ocena wpływu zmiany kursów walutowych na wynik odsetkowy w oparciu o poziom otwartej pozycji walutowej. Wzrost/spadek kursu walutowego o 10% w odniesieniu do otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2018 roku skutkowałoby następującymi zmianami wyniku finansowego Grupy: odpowiednio spadek/wzrost o 20 tys. zł dla waluty EUR, spadek/wzrost o 2 tys. zł dla waluty USD, bez wpływu dla waluty CHF i SEK.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku długa pozycja walutowa netto Grupy wynosiła 1.529 tys. zł, co stanowi 0,04% funduszy własnych Grupy (na dzień 31 grudnia 2017 roku: długa pozycja walutowa 540 tys. zł). Poniższa tabela przedstawia podział pozycji bilansowych i pozabilansowych Grupy według poszczególnych walut.

Koncentracje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych w walutach oraz pozycja walutowa Grupy					
31 grudnia 2018	EUR	USD	CHF	SEK	Razem
Składniki pozycji walutowej bilansowe - aktywa	4 125 083	244 793	11 797	50 274	4 431 947
Składniki pozycji walutowej bilansowe - pasywa	3 840 773	257 104	27 251	49 654	4 174 782
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do otrzymania	1 654 601	90 147	34 150	0	1 778 898
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do wydania	1 938 069	77 759	18 706	0	2 034 534
Pozycja walutowa netto długa (+)	842	77	-	620	1 539
Pozycja walutowa netto krótka (-)	-	-	10	-	10

Koncentracje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych w walutach oraz pozycja walutowa Grupy					
31 grudnia 2017	EUR	USD	CHF	SEK	Razem
Składniki pozycji walutowej bilansowe - aktywa	3 571 204	263 926	18 362	62 454	3 915 946
Składniki pozycji walutowej bilansowe - pasywa	3 851 164	327 019	25 735	61 234	4 265 152
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do otrzymania	1 754 192	67 288	63 282	59 576	1 944 338
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe - kwoty do wydania	1 474 618	3 090	55 905	60 979	1 594 592
Pozycja walutowa netto długa (+)	-	1 105	4	-	1 109
Pozycja walutowa netto krótka (-)	386	-	-	183	569

42.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej

Ryzyko stopy procentowej jest spowodowane tym, że możliwe zmiany stóp procentowych na rynku mogą mieć wpływ na przyszłe przepływy pieniężne lub też na wartość godziwą posiadanych przez Grupę instrumentów finansowych.

Głównymi celami zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest identyfikacja obszarów, w których Grupa jest narażona na ryzyko stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu i zobowiązań pozabilansowych w sposób pozwalający na wyeliminowanie fluktuacji wartości aktywów netto oraz wyniku odsetkowego z uwagi na zmiany rynkowych stóp procentowych.

Polityka zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie prowadzona jest w taki sposób, aby moment zmiany poziomu stóp procentowych oraz moment przepływów pieniężnych należności i zobowiązań następowały w jak najbardziej zbliżonym do siebie czasie. Dla utrzymania ryzyka stopy procentowej w ramach limitów przyznaných, Grupa wykorzystuje w razie potrzeby źródła finansowania oparte na stałej stopie procentowej (zabezpieczenie naturalne) lub też zawiera transakcje pochodne – IRS (Interest Rate Swap). Grupa stosuje od 2009 roku rachunkowość zabezpieczeń.

Ustanowiony limit dla Grupy określa poziom maksymalnej otwartej pozycji na stopie procentowej mierzonej jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt bazowy (BPV). Wartości limitów są określone w podziale na walutę oraz przedział czasowy. Dodatkowo Grupa posiada wyznaczony limit otwartej pozycji w odniesieniu do całkowitej sumy bilansowej Grupy.

Otwarta pozycja na stopach procentowych ustalana jest odrębnie dla każdej z walut w oparciu o limit BPV (Basic Point Value). Raport dotyczący ekspozycji na ryzyko stopy procentowej w kontekście przestrzegania obowiązujących limitów przygotowywany jest w cyklach miesięcznych. Raport ten przedstawiany jest osobom odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka w Grupie.

W Grupie przeprowadzana jest ocena wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych na przyszły, skumulowany wynik finansowy Grupy. Wpływ ten jest mierzony w oparciu o analizę BPV.

Spadek oprocentowania dla wszystkich walut o 1 p.p. (równoległe przesunięcie krzywej dochodowości) skutkowałoby zmianą wyniku finansowego Grupy (do momentu całkowitej amortyzacji pozycji wrażliwych na ryzyko stopy procentowej) w następującej wysokości: spadek o 534 tys. zł dla waluty PLN; spadek o 1.129 tys. zł dla waluty EUR; wzrost o 4 tys. zł dla waluty CHF; wzrost o 2 tys. zł dla waluty USD.

Poniższa tabela przedstawia ekspozycję Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej. Tabela ta przedstawia aktywa i zobowiązania Grupy według wartości bilansowej w podziale według wcześniejszego z dwóch terminów: zmiany oprocentowania przewidzianej w umowie lub terminu wymagalności.

Ekspozycja Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2018	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	19 353	210 378	0	0	0	0	0	0	229 731
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 875	0	0	0	0	0	0	0	1 875
Należności z tytułu leasingu, pożyczek oraz faktoringu	153 424	16 054 796	24 785	32 145	76 284	77 710	73 753	9 359	16 502 256
Inne aktywa finansowe	15 997	0	0	0	0	0	0	0	15 997
Aktywa finansowe razem	190 649	16 265 174	24 785	32 145	76 284	77 710	73 753	9 359	16 749 859
Inne aktywa niefinansowe	1 869 260	0	0	0	0	0	0	0	1 869 260
Aktywa razem	2 059 909	16 265 174	24 785	32 145	76 284	77 710	73 753	9 359	18 619 119
Instrumenty pochodne (FX Swap, IRS, CIRS)	7 310	291 801	0	0	0	0	0	0	299 111
Pasywa									
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	15 374 146	1 262 496	0	0	0	0	0	16 636 642
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	779 623	215 496	0	0	0	0	0	995 119
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 460	0	0	0	0	0	0	0	1 460
Inne zobowiązania finansowe	466 966	0	0	0	0	0	0	0	466 966
Zobowiązania finansowe razem	468 426	16 153 769	1 477 992	0	0	0	0	0	18 100 187
Kapitał własny Grupy	344 073	0	0	0	0	0	0	0	344 073
Inne zobowiązania niefinansowe	174 859	0	0	0	0	0	0	0	174 859
Pasywa razem	987 358	16 153 769	1 477 992	0	0	0	0	0	18 619 119
Instrumenty pochodne (FX Swap, IRS, CIRS)	7 310	28 998	22 089	33 092	73 117	70 167	58 838	5 500	299 111
Udzielone zobowiązania finansowe	1 552 328	0	0	0	0	0	0	0	1 552 328
Pozycje pozabilansowe razem	1 552 328	0	0	0	0	0	0	0	1 552 328
Luka stopy procentowej (*)	-277 777	374 208	-1 475 296	-947	3 167	7 543	14 915	3 859	-1 350 328

(*) Luka stopy procentowej wyliczona jako różnica pomiędzy aktywami finansowymi razem a zobowiązaniami finansowymi z uwzględnieniem instrumentów pochodnych (w tym IRS, CIRS) razem

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Ekspozycja Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej									
31 grudnia 2017	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	0	209 684	0	0	0	0	0	0	209 684
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	927	0	0	0	0	0	0	0	927
Należności z tytułu leasingu i pożyczek oraz faktoringu	123 531	14 245 108	126 344	30 149	57 305	80 186	76 470	13 852	14 752 945
Inne aktywa finansowe	17 709	0	0	0	0	0	0	0	17 709
Aktywa finansowe razem	142 167	14 454 792	126 344	30 149	57 305	80 186	76 470	13 852	14 981 265
Inne aktywa niefinansowe	1 629 241	0	0	0	0	0	0	0	1 629 241
Aktywa razem	1 771 408	14 454 792	126 344	30 149	57 305	80 186	76 470	13 852	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX Swap, IRS, CIRS)	55 913	269 405	0	0	0	0	0	0	325 318
Pasywa									
Zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	0	12 851 320	1 265 149	0	0	0	0	0	14 116 469
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	1 334 875	229 910	29 775	0	0	0	0	1 594 560
Zobowiązania wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków lub strat	1 004	0	0	0	0	0	0	0	1 004
Inne zobowiązania finansowe	435 571	0	0	0	0	0	0	0	435 571
Zobowiązania finansowe razem	436 575	14 186 195	1 495 059	29 775	0	0	0	0	16 147 604
Kapitały własne Grupy	329 511	0	0	0	0	0	0	0	329 511
Inne zobowiązania niefinansowe	133 391	0	0	0	0	0	0	0	133 391
Pasywa razem	899 477	14 186 195	1 495 059	29 775	0	0	0	0	16 610 506
Instrumenty pochodne (FX Swap, IRS, CIRS)	55 913	26 411	16 185	26 909	49 883	72 680	71 948	5 389	325 318
Udzielone zobowiązania finansowe	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803
Pozycje pozabilansowe razem	1 120 803	0	0	0	0	0	0	0	1 120 803
Luka stopy procentowej (*)	-294 408	511 591	-1 384 900	-26 535	7 422	7 506	4 522	8 463	-1 166 339

(*) Luka stopy procentowej wyliczona jako różnica pomiędzy aktywami finansowymi razem a zobowiązaniami finansowymi z uwzględnieniem instrumentów pochodnych (w tym IRS, CIRS) razem

Noty przedstawione na stronach 10-146 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

42.4. Zarządzanie kapitałem

Grupa zarządza kapitałem rozumianym jako kapitał własny Grupy.

Głównym celem zarządzania kapitałem Grupy jest, z jednej strony, zapewnienie odpowiedniego poziomu wskaźników kapitałowych przekładających się bezpośrednio na ocenę zdolności kredytowej, która wspierałaby działalność operacyjną Grupy, z drugiej maksymalizacja zwrotu na kapitale przekładająca się bezpośrednio na zwiększenie wartości dla akcjonariuszy Jednostki Dominującej.

Grupa w procesie zarządzania strukturą kapitałową uwzględnia zmieniające się warunki ekonomiczne. W celu utrzymania lub skorygowania struktury kapitałowej Jednostka Dominująca może dokonać:

- wypłaty dywidendy lub zatrzymania zysków,
- wyemitować nowe akcje w celu pozyskania kapitału,
- umorzyć kapitał i zwrócić go akcjonariuszom.

Cały zysk osiągnięty w 2017 roku w wysokości 11.102 tys. zł Jednostka Dominująca przeznaczyła na wypłatę dywidendy na rzecz akcjonariusza. Dodatkowo wypłacono zaliczkę na poczet dywidendy w wysokości 50.000 tys. zł, źródłem będzie kapitał (fundusz) rezerwowy, gdzie zakumulowane są zyski z lat ubiegłych. Grupa zamierza przeznaczać zyski wypracowane w przyszłości oraz środki z kapitału rezerwowego, pochodzące z zysków lat ubiegłych, również na wypłatę dywidendy.

W ramach analizy i zarządzania kapitałem Grupa analizuje w szczególności relację kapitału własnego do zobowiązań. Na dzień 31 grudnia 2018 roku wskaźnik relacji kapitału własnego do zobowiązań wyniósł 1,9% (2017: 2,0%).

W latach 2017-2018 nie wprowadzono żadnych zmian do celów, zasad i procesów obowiązujących w tym obszarze. Grupa spełniała wykonanie założonych celów związanych z zarządzaniem kapitałem.

Dane ilościowe dotyczące kapitału zostały zaprezentowane w nocie 28. niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

42.5. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne zdefiniowano jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów lub zdarzeń zewnętrznych, uwzględniające ryzyko prawne.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny i pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Dla celów kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego, zgodnie z podejściem Grupy PKO Banku Polskiego S.A. dla spółek zależnych, Grupa stosuje tzw. metodę BIA (ang. Basic Indicator Approach – Podstawowego Wskaźnika). Oszacowany na początku 2019 roku wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego Grupy wynosił 84.830 tys. zł. Zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie odzwierciedlają

profil ryzyka operacyjnego oraz definiują także kategorie ryzyka operacyjnego, dla których stosowane są działania zapewniające:

- kontrolę poziomu ryzyka na akceptowalnym poziomie adekwatnym do rozmiaru i charakteru działalności Grupy,
- podejmowanie działań zmierzających do likwidacji przyczyn oraz negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- minimalizację strat powstających w wyniku zdarzeń operacyjnych,
- poprawę efektywności procesów,
- kształtowanie świadomości związanej z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym.

Podstawowe zasady dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie to:

- właścicielami ryzyka operacyjnego są menedżerowie Grupy,
- organem nadzorującym proces zarządzania ryzykiem operacyjnym jest Komitet Ryzyka Operacyjnego i Bezpieczeństwa Transakcji,
- istnieje niezależna funkcja kontrolna ds. zarządzania ryzykiem operacyjnym umiejscowiona w Departamencie Zarządzania Ryzykiem,
- występuje niezależny przegląd procedur i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym dokonywany przez audyt wewnętrzny,
- przeprowadzane jest systematyczne gromadzenie danych ilościowych i jakościowych, związanych z procesem zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- przeprowadzane jest szacowanie ekspozycji i raportowanie ryzyka operacyjnego,
- podejmowane są działania mające na celu ograniczenie ryzyka operacyjnego do akceptowalnego poziomu.

Zgodnie z zasadami zarządzania ryzykiem operacyjnym, w Grupie stosowane są następujące instrumenty identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka:

- gromadzenie informacji o zdarzeniach operacyjnych,
- monitoring kluczowych wskaźników ryzyka,
- przeprowadzanie samooceny ryzyka operacyjnego w obszarach istotnych w tym w procesach, systemach lub jednostkach,
- raportowanie ryzyka operacyjnego do Zarządu Jednostki Dominującej oraz jednostek organizacyjnych Grupy.

Dane gromadzone w procesie identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka operacyjnego Grupy wykorzystywane są w kolejnych etapach zarządzania ryzykiem operacyjnym, tj. analizie, raportowaniu oraz działaniach, które mają na celu ograniczanie ryzyka operacyjnego.